

URZĄD GMINY GAĆ

STRATEGIA ROZWOJU
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
GMINY GAĆ
na lata 2010-2020

SPIS TREŚCI

I. BLOK ELEMENTARNYCH UWAG METODYCZNYCH	2
1.1. Teoriopoznawcze aspekty rozwoju lokalnego	2
1.2. Narzędzie projekcji przyszłość w kontekście strategicznego sterowania rozwojem Gminy	4
1.3. Przyjęte podstawy metodyczne formułowania procesu programowania rozwoju Gminy Gać	5
II. BLOK ANALIZ DIAGNOSTYCZNYCH	8
2.1. Gmina Gać – wprowadzenie	8
2.1.1. Genealogia	8
2.1.2. Ogólna charakterystyka	8
2.2. Uwarunkowania przestrzeni geograficzno -przyrodniczej i ochrona środowiska	10
2.3. Czynniki ludzkie i jego kondycja	13
2.3.1. Potencjał demograficzny	14
2.3.2. Problemy społeczne w Gminie Gać	17
2.3.3. Miejscowe inicjatywy społeczne	18
2.4. Zjawiska i procesy gospodarcze	18
2.4.1. Rynek pracy i bezrobocie	19
2.4.2. Aktywność gospodarcza mieszkańców	22
2.4.3. Wiodące sektory w gospodarce Gminy Gać	23
2.5. Infrastruktura	26
2.5.1. Techniczna	26
2.5.2. Społeczna	29
2.5.3. Turystyczna	33
2.6. Bezpieczeństwo	34
2.7. Lokalna administracja publiczna	35
2.7.1. Funkcjonowanie i struktura Urzędu Gminy Gać	35
2.7.2. Finanse Gminy Gać	36
2.8. Gmina Gać na tle powiatu przeworskiego – wybrane aspekty	43
2.9. Syntetyzacja badań	47
2.9.1. Analiza SWOT	48
2.9.2. Czynniki wzmacniające i hamujące rozwój Gminy Gać	50
III. BLOK ZAGADNIENIŃ PROJEKCYJNYCH	53
3.1. Wizja Gminy Gać	53
3.2. Struktura celów Strategii wraz z uzasadnieniem	53
3.3. Analiza spójności celów Strategii z zapisami krajowych i unijnych dokumentów planistycznych	66
3.4. Opis procesu implementacji, aktualizacji i oceny zapisów Strategii	70
SPIS TABLIC I RYSUNKÓW	74

I. BLOK ELEMENTARNYCH UWAG METODYCZNYCH

Przedmiotem pierwszego rozdziału jest teoretyczne zarysowanie podstaw związanych z problematyką rozwoju lokalnego. W związku z powyższym określono pojęcie rozwoju lokalnego, wskazano płaszczyzn na których jest on realizowany oraz zdefiniowano termin programowania rozwoju lokalnego.

1.1. Teoriopoznawcze aspekty rozwoju lokalnego

Na lokalną gospodarkę spojrzeć należy jako na złożony proces, w którym podsystem regulacyjny reprezentowany przez władze lokalne stymuluje rozwój gospodarczy wykorzystując w tym celu zasoby wewnętrzne. Rozumiana tą kategorią gospodarka lokalna obejmować również będzie tworzenie na terenie Gminy przyjaznego dla zewnętrznych inwestycji klimatu, a tym samym przyciąganiu kapitału z zewnątrz. Można zatem stwierdzić, że proces ten to w pewnym sensie – tworzenie warunków wykorzystania lub udostępnienia lokalnej bazy rozwoju dla rozwoju lokalnego.

Pojęcie rozwoju lokalnego należy ujmować bardzo szeroko. Aby je bliżej zdefiniować należy wcześniej określić samo słowo rozwój, które rozumieć można jako – proces ukierunkowanych zmian, w którym można wyodrębnić występujące po sobie etapy przemian (tzw. fazy rozwojowe) danego obiektu lub układu; zwłaszcza zmiany prowadzące do zróżnicowania lub zwiększenia złożoności układu.¹ Rozwój stanowi także proces transformacji, zmian, przechodzenie do stanów lub form bardziej złożonych lub pod jakimś , konkretnym względem doskonalszych. Jak wynika z powyższej definicji jest to niewątpliwie rozumiane w pozytywnym sensie przejście z jednego stanu danej jednostki do drugiego – bardziej zaawansowanego. Jest to zatem termin niewątpliwie wartościujący.

Pojęcie rozwoju lokalnego można najkrócej określić jako działania (władz lokalnych) mające na celu polepszenie sytuacji społeczno -gospodarczej danej społeczności lokalnej zamieszkującej terytorium gminy, powiatu. Obejmuje zmiany gospodarcze, polityczne, kulturowe oraz inne występujące w społeczeństwie . W literaturze przedmiotu istnieje mnogość definicji rozwoju lokalnego. Autorzy niniejszej Strategii przyłeli następującą jej postać – rozwój lokalny jest to zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności lokalnej, władzy lokalnej oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie zmierzające do kreowania nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych gminy, tworzenia korzystnych warunków dla lokalnej gospodarki oraz zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego.²

Rozwój lokalny (jak wspomniano wyżej) odbywa się na czterech głównych płaszczyznach:

- gospodarczej – opiera się głównie o rozwój przedsiębiorczości indywidualnej i zbiorowej przy maksymalnym wykorzystaniu czynników wewnętrznych, możliwości i zasobów (potencjału, siły roboczej, surowców, itp.),
- społecznej – ma miejsce gdy istnieje możliwość realizacji interesów grupowych, powstawania zrzeszeń oraz przejścia odp. za sferę życia codziennego w dziedzinach: oświaty, kultury, opieki społecznej, itp.,
- kulturalnej – ma miejsce gdy istnieje możliwość korzystania z własnych kanałów komunikacji społecznej – media, środki masowego przekazu,

¹ Encyklopedia Popularna PWN,, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 1991.

² R. Broń Rozwój lokalny – nowa logika rozwoju gospodarczego, w: Gospodarka lokalna w teorii i praktyce, Prace naukowe AE we Wrocławiu, nr 785, Wrocław 1998, s. 12.

- o politycznej – ma miejsce gdy układ lokalny posiada własną autonomię w zakresie samodzielnego podejmowania decyzji oraz w zakresie dotacji zasobów.

Proces rozwoju lokalnego wykorzystuje pewne czynniki pochodzenia zewnętrznego i wewnętrznego w stosunku do przedmiotowego układu lokalnego (gminy). Czynniki te z kolei dzielą się na sterowalne i na takie, na które dana jednostka terytorialna nie ma wpływu (np. uwarunkowania geograficzne). Uznać zatem należy, że każda gmina posiada określone, najczęściej geograficznie zróżnicowane możliwości swojego rozwoju. Możliwości te niejednokrotnie trzeba – odkryć, zwymiarować, ocenić stopień ich przydatności, a następnie umiejętnie wykorzystać.

Do głównych czynników rozwoju lokalnego zaliczyć można z pewnością:

- o potrzeby mieszkańców,
- o zasoby i walory lokalnego środowiska przyrodniczego,
- o zagospodarowanie infrastrukturalne,
- o poziom oświaty i kultury społeczności lokalnej,
- o istniejący potencjał gospodarczy,
- o aktywna społeczność lokalna i przychylne nastawienie władz lokalnych.

Brak lub relatywnie słabe występowanie któregoś z wymienionych wyżej rodzaju czynników uznać należy za barierę rozwojową gminy.

Poza wymienionymi czynnikami, na rozwój lokalny wpływ mają te, pochodzenia zewnętrznego jak np. panujące trendy gospodarcze (w ujęciu makro), czy chociażby prowadzone przez państwo polityki rozwoju. Pomiędzy czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi istnieją zależności, które mogą sprzyjać rozwojowi bądź go ograniczać. Zależności te uznaje się za ważną siłę napędową rozwoju. Wskazane są takie rozwiązania, które sprzyjać będą rozwojowi w skali lokalnej, ale jednocześnie nie będą stanowić zakłóceń dla rozwoju w skali makro i odwrotnie. Pomiędzy tymi czynnikami zachodzą sprzężenia zwrotne. W każdej z grup kształtują się one inaczej. Mogą występować także między nimi konflikty i niekorzystne oddziaływania tej samej kategorii czynników wewnętrznych na zewnętrzne i odwrotnie.

Grupy i rodzaje czynników, o których mowa (właściwe dla Gminy Gać) poddano rozpoznaniu i szczegółowej analizie w Rozdziale II niniejszego dokumentu – *Blok analiz diagnostycznych*.

1.2. Narzędzie projekcji przyszłość w kontekście strategicznego sterowania rozwojem Gminy

Przewidywanie przyszłości jest cechą każdego celowego działania. Szybkie i głębokie przekształcenia w strukturach społecznych i gospodarczych przy jednocześnie występujących ograniczeniach i barierach wzrostu poszczególnych regionów i układów lokalnych wymagają określenia przewidywanych tendencji rozwojowych różnych zjawisk. Zdolność rozpoznania przyszłości umożliwia optymalizować wybór dopuszczalnych decyzji, które podjąć należy realizując określone cele, będące składowymi procesami rozwoju lokalnego. Trudno sobie w zasadzie wyobrazić jakkolwiek rozwój społeczno-gospodarczy, w którym odpowiednie działania sprawcze nie byłyby poprzedzone rozważaniami dotyczącymi ich przyszłych skutków.

Płaszczyzną rozważań tego typu, prowadzonych przez kierownictwo Gminy stanowić powinna Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. Jako najwyższy rangą dokument planistyczny gminy winna odgrywać rolę narzędzia oznaczającego sposób osiągnięcia wyznaczonych celów przez świadomie, zaplanowane – sterowanie rozwojem lokalnym.

Uogólniając stwierdzić można, że:

- o Strategia stanowi dokument, który:

- formułuje cele długofalowe i sposoby ich realizacji,
  - ustala hierarchię tych celów,
  - podporządkowuje działania doraźne celom długofalowym,
  - jest stale aktualizowany i korygowany,
  - ma charakter partnerski (społeczny).
- o Strategia zawiera próby odpowiedzi na pytania:
- jaką jednostka powinna być?
  - co należy w niej osiągnąć, jak i kiedy?
  - jakimi narzędziami należy się posługiwać dla realizacji ?
  - zakreślonych celów?

Reasumując Strategia to przede wszystkim:

- o aktywny stosunek do przedmiotu rozwoju,
- o ocena rzeczywistych możliwości rozwojowych,
- o wybór najbardziej odpowiednich sposobów postępowania.

Poza istotnym faktem stanowiącym, iż Strategia musi odpowiadać na konkretne wyzwania i potrzeby gminy, wpisywać się w jej aktywny model polityki społeczno-gospodarczej oraz zakładać podstawy budowania szeroko rozumianego partnerstwa lokalnego, powinna również:

- o *korespondować z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa i kraju,*
- o *stanowić punkt wyjścia do tworzenia pozostałych dokumentów gminy o znaczeniu strategicznym.*

Określenie poziomu kompatybilności Strategii Rozwoju Społeczno -gospodarczego Gminy Gać z dokumentami wyższego rzędu pokazano w Rozdziale III *Blok Zagadnień Projekcyjnych*.

1.3. Przyjęte podstawy metodyczne formułowania procesu programowania rozwoju Gminy Gać

Zarówno sam proces przygotowania, jak i realizacji Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Gminy Gać oparto na następujących zasadach, które uznano za złożeni a brzegowe warunkujące trafność i powodzenia zawartych w dokumencie polityk:

- I. Jednym z zasadniczych powodów motywujących kierownictwo Gminy Gać do sporządzenia Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego było uwzględnienie jednej z zasad polityki strukturalnej UE, tj: zasady programowania – nakładającej na poszczególne poziomy samorządów obowiązek tworzenia długookresowych strategii i planów rozwoju wszędzie tam, gdzie jest to uzasadnione potrzebami lokalnymi .
- II. Przystępując do budowy Strategii przyjęto w jej zapisach model strategicznego zarządzania, czyli takie podejście do kierowania złożonymi zasobami Gminy, które polega na ustaleniu:
  - o pożądaných celów możliwych do osiągnięcia w dłuższej perspektywie czasowej,
  - o środków i metod niezbędnych do ich osiągnięcia w panujących warunkach, ze szczególnym uwzględnieniem pozostałych uwarunkowań tkwiących w otoczeniu.
- III. Dobrobyt mieszkańców jako najważniejsze dobro – strategia z definicji tworzona jest w celu formowania lepszego środowiska życia społeczności lokalnych. Zatem zagwarantowanie jak najwyższych warunków bytowych oraz możliwości konsumpcyjnych w istniejących warunkach zewnętrznych i lokalnych przyjęto za najwyższą wartość Strategii. W realizacji tegoż założenia, nie bez znaczenia pozostaje zapewnienie maksymalnej aktywności gospodarczej podmiotów gospodarki lokalnej,

- racjonalne użytkowanie z lokalnych zasobów ekologicznych oraz wzmocnienie potencjału lokalnej infrastruktury.
- IV. Rozwój lokalny jest procesem rozwoju społeczno-gospodarczego, który wymaga zaplanowania oraz odpowiedniego skoordynowania, ze względu na wielość i instytucji i osób jakie obejmuje, wykorzystywanie lokalnych czynników rozwoju sprawia, że proces ten powinien być sterowany i modyfikowany przez struktury samorządowe lub inne struktury organizacyjne, reprezentujące społeczności lokalne. Mając to na uwadze – na potrzeby opracowania Strategii oraz wdrażania dokumentu powołany został interdyscyplinarny Zespół złożony z kluczowych pracowników Urzędu Gminy pod nadzorem Wójta jednostki.
- V. Rozwój lokalny zależy w dużym stopniu od społeczności lokalnej, jest wyrazem jej woli odnoszącej się do decydowania o własnych warunkach życia. W procesie rozwoju bierze udział wiele podmiotów, gdyż rozwój obejmuje wiele zróżnicowanych dziedzin życia społecznego-gospodarczego. Z uwagi na co reprezentacja partnerów społecznych jest powołana, informowana i konsultowana w sprawach dotyczących projektowania i realizacji Strategii. Zatem inicjatywy wszystkich projektów i przedsięwzięć zapisanych niżej pochodzą bezpośrednio od mieszkańców Gminy i zostały zidentyfikowane podczas prowadzonych konsultacji społecznych. Należy w tym miejscu wyraźnie zaznaczyć, że włącznie możliwie szerokiej gamy partnerów jest równie istotne w etapie wdrażania dokumentu.
- VI. Uwzględniając następujące prawidłowości stanowiące, że rozwój lokalny to – proces, działanie, a nie – stan oraz, że motorem rozwoju są (głównie) siły i czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, które należy możliwie dokładnie określić – formułowanie procesu programowania rozwoju Gminy Gać rozpoczęto od:
- o rozpoznania obecnych problemów i uwarunkowań – co znaszło swój w części badawczej dokumentu tj. Rozdziale II – *Blok analiz diagnostycznych*,
  - o nakreślenia pożądanej wizji przyszłości, rozpisania wizji na cele strategiczne umożliwiające jej realizację, analizy programów rozwoju szczebla regionalnego i krajowego, uwzględniania priorytetów i kierunków działań zawartych w dokumentach UE – co opisane zostało w Rozdziale III – *Blok zagadnień projekcyjnych*. W przywołanym rozdziale opisano etap wdrażania i aktualizacji oraz ewaluacji Strategii. Pozwoliło to zagwarantować elastyczność dokumentu (w stosunku do zmieniających się warunków rozwoju), jak również zminimalizować ryzyko niepowodzenia projektowanych działań.
- VII. Dokument stworzony jest na pewnym poziomie ogólności bowiem Strategia powinna stanowić punkt wyjścia ku opracowywaniu bądź też aktualizacji pozostałych dokumentów, w których uszczegółowione zostaną działania (rozpisane na zadania) niezbędne do realizacji tytułem osiągnięcia zakładanych celów strategicznych. Dokumenty te (zwane często mianem operacyjno-organizacyjnych) wyposażone powinny być w szczegółowe harmonogramy realizacji każdego zadania oraz oszacowanie kosztów każdego z etapów.
- VIII. Poprawnie sformułowana Strategia nie powinna zbyt często ulegać dezaktualizacji, dlatego dołożono starań aby wybrane priorytety działań stanowiły odbicie oczekiwań społeczności lokalnej na przestrzeni kilku lat. Takie podejście wymagało rozpisania planowanych działań wg następującej zależności:

cel nadrzędny – **wizja**

cel strategiczny (o charakterze długookresowym)

cel operacyjny (o charakterze średniookresowym)

działanie (o charakterze krótkookresowym)

Istotnym z punktu widzenia powodzenia Strategii jest przeprowadzenie hierarchizacji problemów i potrzeb w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki, jak również określenie ważności poszczególnych celów niniejszej Strategii (koncentracja na najważniejszych). Ważnym również jest, że poprawnie sformułowana strategia zawiera taki zestaw propozycji, który pozwala osiągnąć efekty przewyższające sumę pozytywnych wyników pojedynczych rozwiązań.

- IX. Ważnym jest by zapewnić również możliwość wypełniania postulatów niniejszego dokumentu poprzez uwzględnianie jego zapisów w budżecie Gminy Gać. Ważnym elementem w tym przypadku jest wspomnienie wydatków poprzez wykorzystanie szans wsparcia finansowego z budżetu UE oraz innych grantodawców.

Reasumując wyżej zaprezentowane informacje stwierdzić należy, że Zespół pracujący przy budowie dokumentu kładł zasadniczy nacisk, aby Strategię Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Gać charakteryzowała: *celowość – efektywność – racjonalność – wykonalność – spójność wewnętrzną – interdyscyplinarność – elastyczność – przejrzystość*.

II. BLOK ANALIZ DIAGNOSTYCZNYCH

2.1. Gmina Gać – wprowadzenie

2.1.1. Genealogia

Rok zaistnienia Gaci nie jest dokładnie znany. Istniała jednak bardzo wcześnie gdyż na terenie wioski stwierdzono ślady osadnictwa z zamierzchłych czasów. Świadczą o tym znaleziska przedmiotów i narzędzi kamiennych. W 1909 roku odkryto w Gaci cmentarzysko ciałopalne datowane od II do III w.n.e. Ogółem rozkopano 180 grobów popielnicowych bogato wyposażonych w naczynia, broń, ozdoby, narzędzia i inne przedmioty. Znalezisko to cechowało się szeregiem nieznanych wówczas elementów kultury materialnej, było nowością archeologiczną napotkaną po raz pierwszy w Polsce, stąd też określono je mianem kultury przeworskiej. Jak dziś wiadomo, kultura ta narodziła się pod koniec II w.p.n.e. z przemieszania elementów łużyckich i wschodnio – pomorskich ze znaczącym wpływem ludów celtyckich.

Pierwsza udokumentowana wzmianka o wsi Gać pochodzi z 1375 roku, i zawarta jest w dokumencie wystawionym w tym właśnie roku przez właściciela łańcuta i włości łańcuckiej – Ottona Pileckiego. Dokumentem tym nadał on rycerzowi Wierzbicie z Książnic wieś Mikulicze (Mikulice). Dokument wymienia jednocześnie wsie sąsiadujące tj. Ostrow i Gacz (Gać). Z dokumentu Pileckiego wynika, że wieś Gać pierwotnie nazywała się „Hawrilowa Gacz”. Bojar Hawryła otrzymał od swojego pana teren, na którym była naturalna lub sztuczna Grobla – Gać' i stąd "Hawrilowagacz". Przypuszczalnie to Otton Pilecki rozpoczął osiedlanie kolonistów, m.in. niemieckich i śląskich na prawie magdeburskim przy nazwie topograficznej Gacz lub niewielkiej osadzie. Kolejna wzmianka o wsi Gać pochodzi z 1424 roku a pojawia się w rejestrze dziesięcin biskupich, rzymskokatolickiej diecezji przemyskiej pod nazwą Gabrielowa Gacz. Następną wzmianką to rok, 1446 w której wymienia się plebana Jakuba z Gaczi, oraz z 1450 r i wymieniony jest Stanisław, zarządca kościoła parafialnego w Gaczi.

Szersze informacje na temat historii Gminy zamieszczone są pod adresem internetowym www.gac.itl.pl, skąd zaczerpnięto powyższe wzmianki.

2.1.2. Ogólna charakterystyka

Gmina Gać położona jest na pogórzu rzeszowskim, nad rzeką Markówką. Zajmuje obszar środkowo-wschodniej części woj. podkarpackiego (w odległości 25 km od Rzeszowa) oraz administracyjnie stanowi część powiatu przeworskiego. Gminę tworzy sześć miejscowości: Białoboki, Dębów, Gać, Mikulice, Ostrow, Wolica, z których (wg danych na koniec roku 2007) największy i najbardziej zaludniony obszar stanowi – wieś Gać (33,9% powierzchni, 33% ogółu mieszkańców Gminy), z kolei najmniejszy i najmniej zaludniony – wieś Wolica (6,6% powierzchni, 5,6% ogółu mieszkańców Gminy). Charakteryzowana jednostka graniczy z gminami: Przeworsk – od strony północno-wschodniej, Kańczuga – od strony południowej (powiat przeworski), Markowa – od strony zachodniej (powiat łańcucki).

Rys. 1. Położenie Gminy Gać na terenie powiatu przeworskiego

Źródło: www.mapa.przeworsk.pl

Położenie Gminy, ukształtowanie terenu oraz specyfika tutejszej przyrody stanowią naturalne bogactwo lokalnych mieszkańców. Wspomniany potencjał w głównej mierze wykorzystywany jest pod działalność rolniczą. Dodatkowy walor, na który warto zwrócić uwagę to relatywnie niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego, o którego stan wyraźnie dba kierownictwo jednostki poprzez m.in. realizując różnego rodzaju inwestycje.

Stan populacji Gminy Gać (na koniec roku 2008) to – 4569 mieszkańców, z czego nieco ponad połowa to kobiety (udział w populacji mężczyzn i kobiet jest względnie zrównoważony). Społeczność zamieszkująca jej granice stanowi młodą grupę, o czym świadczą wyniki badań struktury ekonomicznej. Istotną informacją jest pozytywny wyraz salda przyrostu naturalnego. Gminę charakteryzuje relatywnie wysoka gęstość zaludnienia.

Aktywność lokalnych mieszkańców wyraża się głównie w formach działalności pozarządowej (stowarzyszenia, fundacje), które skupiają się szczególnie wokół problemów yki społeczno-gospodarczej, sportowej oraz kulturalnej. Obszar Gminy należy uznać za bezpieczny o czym świadczy z jednej strony spadek zjawisk przestępczych, z drugiej obniżenie się liczby interwencji OSP. Rośnie również poziom zabezpieczenia socjalnego.

Bezrobocie na terenie Gminy jest zjawiskiem widocznym. Przeciętna bezrobotna osoba w Gminie to kobieta, w wieku 25-34 lata, nie posiadająca stażu pracy w zawodzie, pozostająca bez pracy powyżej 24 miesięcy oraz legitymująca się wykształceniem zasadniczym zawodowym.

W strukturze zatrudnienia przeważają pracujący w usługach, co świadczy o poprawnym kierunku rozwoju Gminy (wielkość zatrudnienia w usługach uznaje się za jeden z mierników rozwoju Gminy).

Według sekcji PKD najwięcej podmiotów gospodarczych sku pia sekcja handel i usługi. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg form własności wskazuje na dominację sektora prywatnego. O dominacji działalności rolniczej na terenie Gminy świadczyć może w głównej mierze powierzchnia użytków rolnych, która wg wyliczeń stanowi 91% powierzchni jednostki.

Infrastrukturę komunalną Gminy można uznać za dostosowaną do lokalnych potrzeb, na co wskazuje analiza jej głównych mierników tj. sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej. Na tereny jednostki można dostać się i przemieszczać – drogą transportu kołowego.

Zasoby mieszkaniowe Gminy to 1332 budynki (średnio na jeden budynek przypada 3,5 mieszkańca). Z wskazanej liczby budynków wyposażonych w kanalizację jest – ok. 70%, w wodę – 88%, w gaz – 60%.

Opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy zapewnia Szpital Rejonowy w Przeworsku oraz dwie przychodnie znajdujące się na terenie jednostki. Dostęp do medykamentów umożliwiają dwa lokalne punkty apteczne.

Proces edukacji przedszkolnej i szkolnej zapewniają odpowiednio – jedno przedszkole

i trzy oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz cztery szkoły podstawowe i dwa gimnazja.

Zaplecze kulturowe tworzą Gminny Ośrodek Kultury, biblioteka (wraz z dwoma filiami) oraz działające na terenie Gminy stowarzyszenia.

Podejmując próbę określenia elementów potencjału turystycznego (obecnych w każdym układzie przestrzennym jakim jest gmina), a definiowanych jako - wszelkiego rodzaju elementy środowiska geograficznego oraz pewne zachowania człowieka, które mogą być wykorzystywane do uprawiania turystyki – wymienić należy głównie walory przyrodniczo-geograficzne oraz kulturowe.

Saldo w postaci różnicy powstałej między dochodami na wydatkami budżetowymi na moment kończący opracowanie dokumentu przyjmuje wynik ujemny. Warty podkreślenia jest fakt, że zarząd Gminy w realizacji poszczególnych inwestycji efektywnie posługuje się funduszami unijnymi.

Odnosząc wartości cechujące Gminę do okalających układów lokalnych stwierdzić należy, że jest ona najmniejsza i zarazem najmniej zaludniona. Nie oznacza to jednak, że brak jej należytego potencjału aby skutecznie konkurować pod względem jakości życia oraz klimatu dla inwestycji z pozostałymi gminami leżącymi zarówno w bezpośrednim, jak i dalszym sąsiedztwie.

Mając na uwadze powyższy opis, profil gospodarczy Gminy Gać posiada swoje odbicie w działalności rolniczej, która dodatkowo uzupełniana jest działalnością prowadzoną przez małe i średnie firmy – tzw. sektorem MŚP. W sektorze tym dominuje działalność ukierunkowana na świadczenie szeroko rozumianych usług oraz handel.

Rozszerzenie prezentowanych w tym rozdziale informacji odnaleźć można w dalszych częściach niniejszego opracowania strategicznego.

2.2. Uwarunkowania przestrzeni geograficzno-przyrodniczej i ochrona środowiska

Zespół elementów środowiska geograficzno-przyrodniczego obszaru posiada znaczący wpływ na atrakcyjność inwestycyjną jednostki. Nie bez znaczenia pozostaje tu również oddziaływanie wspomnianych cech na rolniczą działalność mieszkańców Gminy. Każdy z elementów (bądź wszystkie razem) jest przedmiotem zainteresowania turystów oraz potencjalnych inwestorów, samej społeczności. Elementy te decydują bowiem o szerokim stopniu atrakcyjności jednostki. Wpływ otoczenia, a przede wszystkim skutki postępującej industrializacji posiadają degradujące oddziaływanie na walory przyrodnicze terenów. Mając to na względzie znaczenia nabiera zarówno zespół właściwych polityk jak i środków praktycznych ukierunkowanych na zachowanie środowiska w możliwie nienaruszonym stanie oraz w miarę możliwości na przywróceniu utraconej równowagi w tym środowisku.

Zarysowany wyżej problem stanowić będzie przedmiot analiz badawczych niniejszej części opracowania.

Przestrzeń geograficzna

Obszar Gminy Gać położony jest w Kotlinie Sandomierskiej w środkowej części pogórza rzeszowskiego. Jest to obszar przeważnie lekko pagórkowaty, wzniesiony od 195 do 251 m n.p.m. porożcinany dolinami dopływów Mleczy rzeką Nowosiółka i Markówka. Wysokości względne dochodzą do 30 m, nachylenia są zmienne i nie przekraczają 20%. Najwyżej położony teren znajduje się we wsi Mikulice w dorzeczu rzeki Markówka (195 m n.p.m.), najwyżej zaś położony teren znajduje się w południowo – zachodniej części wsi Gać (251 m n.p.m.).

Gmina Gać położona jest w mało urozmaiconej, falistej rzeźbie wysoczyzn przykarpackich o charakterze erozyjno-denudacyjnym, pociętej wyraźnymi dolinami. Pod względem budowy geologicznej warstwę spodnią tworzą iły mioceniowe, fragmentarycznie przykryte osadami rzeczno- i lądowymi pochodzącymi ze starożytnego czwartorzędowego oraz osadami glacialnymi.

W strukturze sieci wodnej Gminy można wyróżnić następujące elementy³:

- o wody powierzchniowe - główną rzeką płynącą przez Gminę jest Markówka. Przepływa ona przez Gać, Białoboki, Ostrów i Mikulice. Północną granicę Gminy stanowi natomiast Nowosiółka przepływająca przez miejscowość Dębów. Obie rzeki stanowią dopływ Mleczyki.,
- o wody podziemne – na terenie gminy znajduje się jedno ujęcie wody składające się z dwóch wierconych studni głębinowych we wsi Dębów. Ujęcie to zasila jedynie mieszkańców Dębowa. Wydajność studni wynosi 37,7 m³/h . Ujęcie wody w Dębowie funkcjonuje samodzielnie, bez stacji uzdatniania wody, dostarczana woda spełnia obowiązujące normy. Woda ze studni głębinowych pompowana jest do dwóch zbiorników wyrównawczych o pojemności 100 m³ każdy, następnie grawitacyjnie przesyłana jest dla całej miejscowości. Pozostałe miejscowości korzystają z ujęcia wody w Urzejowicach (gmina Przeworsk).

Region na którego terenie lokalizację posiada Gmina Gać charakteryzuje się dużą amplitudą temperatur i zmiennością pogody, co związane jest z przemieszczaniem się frontów mas powietrza atlantyckiego i kontynentalnego. Charakterystyczną jego cechą są częste zmiany pogodowe oraz bardzo wysoki stopień nasłonecznienia Średnia temperatura w najcieplejszym miesiącu lipcu wynosi 19 oC, zaś w najchłodniejszym styczniu spada poniżej zera, nawet do poziomu - 4 oC. Okres wegetacji trwa średnio 215 dni, a suma opadów mieści się w granicach 500 -700 mm.

Przyroda obszaru

Potencjał tutejszej flory jest charakterystyczny dla powiatu przeworskiego, którego jednostką administracyjną jest Gmina Gać. Rozpoznane źródło informacji w tym temacie⁴ podaje, że w lokalnych wodach żyje ok. 60% ogółu gatunków ryb dostępnych w rzekach polskich (czołowych przedstawicieli wód szybko i wolno płynących), co bez wątpienia stanowi atrakcję dla wędkarzy. Najliczniejszymi przedstawicielami tutejszej przyrody ożywionej są – ptaki (gatunki charakterystyczne dla wskazanych wyżej uwarunkowań geograficznych panujących na terenie Gminy tzn. podłoża lekko pagórkowatego cechującego się sporadycznym występowaniem rzadkich skupisk drzewostanów np. bocian biały). Takie walory ukształtowania terenu stanowią przyjazne środowisko dla rozwoju różnego gatunku płazów (np. salamandrę plamistą). Gady reprezentowane są przez m.in. przedstawicieli jaszczurek lub niejadowite węże z rodziny płazowatych. Tutejszy gatunek ssaków to przykładowo wiewiórki, z kolei do najczęściej spotykanych drapieżników zaliczyć można lisa czy kunę leśną.

Na terenie gminy nie występują lasy, można spotkać sporadyczne zadrzewienia i zakrzewienia na terenach podmokłych najstabszych gleb. Środowisko przyrodnicze jest zatem dość charakterystyczne tzn. jednorodne z krajobrazem – rolniczym, pagórkowatym.

Typowy wycinek przestrzeni pogórza rzeszowskiego ukazujący dominującą roślinność obszaru pokazano na rysunku niżej.

³ www.gac.itl.pl

⁴ Strategia Rozwoju Powiatu Przeworskiego na lata 2007 -2013

Rys. 2. Wycinek przestrzeni pogórza rzeszowskiego

Źródło: <http://commons.wikimedia.org>

Ochrona środowiska

Gmina nie posiada obszarów objętych ochroną prawną. Obecnie środowisko przyrodnicze można uznać za czyste i przyjazne praktykowaniu różnych form wypoczynku. Stopień zanieczyszczenia nie zagraża zdrowiu lokalnych mieszkańców. Zabiegi kierownictwa Gminy Gać skierowane na poprawę stanu infrastruktury zapobiegającej jego degradacji wzmocnią lokalny potencjał w tym kontekście. Wykaz inwestycji, o których mowa zawiera tablica 1. Zaznaczyć należy szczególne zaangażowanie środków zewnętrznych w realizowane przedsięwzięcia.

Tab. 1. Wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie oc hrony środowiska na terenie Gminy Gać (lata 1998-2008)

Rodzaj inwestycji	Miejsce realizacji	Krótką charakterystyka	Kwota inwestycji	Lata realizacji
Oczyszczalnia ścieków	Mikulice	Oczyszczalnia biologiczno-chemiczna, inwestycja realizowana przy udziale środków ARiMR, SW	1 660 305 zł (z czego wsparcie finansowe: ARMIR – 200 000 zł, SW – 165 648 zł)	1998
Kanalizacja	Mikulice	Inwestycja realizowana przy udziale SW	329 250 zł (wsparcie finansowe SW – 15 000 zł)	1999
Kanalizacja	Gać	Inwestycja realizowana przy udziale: PHARE – INRED, ARiMR, SW	2 323 729 zł (wsparcie finansowe: PHARE – INRED – 341 472 zł, ARiMR – 265 625 zł, SW – 600 000)	2000-2001
Kanalizacja	Ostrów	Inwestycja realizowana przy udziale SW	372 645 zł (wsparcie finansowe SW – 40 000 zł)	2001
Kanalizacja	Białoboki	Inwestycja realizowana przy udziale UE, SW	908 429 zł (wsparcie finansowe: UE – 339 600 zł, SW – 169 800)	2002
Kanalizacja	Wolica	Inwestycja realizowana ze środków UG Gać	383 415 zł	2002
Kanalizacja	Dębów	Inwestycja realizowana przy udziale SAPARD	2 727 037 zł (wsparcie finansowe SAPARD – 1 386 427 zł)	2003
Remont oczyszczalni ścieków	Mikulice	W ramach remontu zamontowane zostało urządzenie do odwadniania osadu. Realizacja w/w zadania jako przedsięwzięcia proekologicznego pozwoliła uzyskać umorzenie pożyczki przez WFOŚiGW zaciągniętej w 2003r na budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowości Dębów (197 876,10 zł).	321 385,16 zł	2008
Kompleks boisk	Orlik 2012	Inwestycja rozpoczęta w roku 2009.	939 609,90zł	2009
Budowa chodników	Białoboki i Gać	Inwestycja w trakcie realizacji.	812 444,99 zł	2009 – 2010

Źródło: UG Gać.

Tytułem uzupełnienia w tablicach 2 i 3 zestawiono informacje zaczerpnięte z Banku Danych Regionalnych GUS.

Tab. 2. Charakterystyka oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2007)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
ogółem	1	1	1	1	1
przepustowość	450	450	450	450	405
ludność obsługiwana przez oczyszczalnię	2 850	2 920	3 080	3 080	3 095

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Na terenie Gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana na terenie miejscowości Mikulice (uruchomiona w 1999r). Sukcesywnie przyłączane były do oczyszczalni kolejne miejscowości Gminy (Gać – 2000-2001r, Ostrów – 2001r, Wolica – 2002-2003r, Dębów – 2003r), co spowodowało wzrost ilości obsługiwanych przez oczyszczalnię mieszkańców o 245 osób. W latach 2003 -2007 przepustowość nie uległa zmianie.

Tab. 3. Dane dotyczące przemysłowych oczyszczalni ścieków w Gminie Gać (lata 2003 -2007)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	
Odprowadzane ogółem (dam ³ /rok)	66,0	96,0	102,0	109,0	108,0	
Oczyszczane razem (dam ³ /rok), w tym:	66	96	102	109	108	
oczyszczalne	mechaniczne	0	0	0	0	
	chemiczne	0	0	0	0	
	biologiczne	66	96	102	109	108
	z podwyższonym usuwaniem biogenów	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Jak pokazano w tablicy 3 wzrosła ilość odprowadzanych ścieków (ogółem) o 63%. Prezentowane informacje dowodzą, że w latach objętych badaniem powstałe ścieki oczyszczane były wyłącznie metodą biologiczną. Co więcej warto zauważyć, że oczyszczonych zostało – 100% odprowadzonych ścieków.

Rezultaty prowadzonej analizy związanej z aspektami ochrony środowiska na terenie Gminy Gać pozwoliły zauważyć, że na terenie jednostki nie istnieje wysypisko śmieci. Odpady z terenu Gminy odbierają dwie firmy: Przeworska Gospodarka Komunalna, Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Kańczudze.

Bezpośrednim zagrożeniem dla jakości środowiska naturalnego są odpady powstałe podczas konsumpcji tzw. śmieci. Część śmieci jest zagospodarowana, część gospodarstw posiada własne pojemniki i korzysta z usług komunalnych Gminy Kańczuga. Zakupione i rozstawione na terenie Gminy Gać pojemniki typu KP7 nie wypełniły oczekiwań i są stopniowo likwidowane. Na terenie Gminy istnieją nieduże dzikie wysypiska śmieci. Gmina nie posiada własnego składowiska odpadów. Problem gospodarki odpadami wymaga uregulowania od podstaw. Gmina nie posiada, także „cementarza” dla padłych zwierząt. Problem jest nieco mniejszy z uwagi na znaczne ograniczenie hodowli zwierząt. W znacznej mierze rolnicy korzystają z usług Zakładu Utylizacji Padłych Zwierząt z siedzibą w Sieniawie. Zdarzają się nieliczne przypadki zakopywania zwierząt.

2.3. Czynniki ludzki i jego kondycja

Aspekty demograficzne stanowią istotny czynnik wpływający na rozwój społeczno-gospodarczy jednostki. Diagnostyka demograficzna koncentrująca się na m.in. jakościowym i ilościowym badaniu rozmieszczenia ludności, jej struktury i migracji, zależności mających

wpływ na kształt ruchu naturalnego, jak również badaniem zachowań i ich zmian – w znacznym stopniu pomaga w stawianiu prognoz i planowaniu rozwoju. Dzięki wyżej wymienionym przedmiotom analiz można przewidywać (a następnie kształtować) rozwój poszczególnych obszarów strategicznych określonych w części projekcyjnej niniejszego opracowania. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że wnikliwe wnioskowanie przestrzennych zależności między tymi zagadnieniami jest bardzo istotne w działaniach na rzecz koncentracji inwestycji i wzrostu gospodarczego.

2.3.1. Potencjał demograficzny

W świetle powyższego zamiarem przedstawionego w tym miejscu badania jest analiza rozwoju struktury demograficznej Gminy, kształtowanej w znacznej mierze przez wiele czynników natury biologicznej, społecznej i losowej oraz z zdarzeń wokół niej się koncentrujących.

Tablica poniżej pokazuje zasoby ludzkie Gminy Gać w badanych latach.

Tab. 4. Liczba ludności Gminy Gać według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2003 – 2008 (osoby)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
kobiety	2 311	2 296	2 303	2 296	2 302	2 303
mężczyźni	2 278	2 275	2 281	2 266	2 278	2 266
ogółem	4 589	4 571	4 584	4 562	4 580	4 569

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dokonując charakterystyki danych liczbowych ujętych w tablicy 4 dostrzec należy spadek ludności Gminy w o 0,4% (20 osób), co bez wątpienia jest sygnałem wskazującym na niekorzystne trendy zachodzące w kształtującym się w czasie stanie liczbowym mieszkańców Gminy. Analiza tablicy pokazuje również przewagę kobiet w każdym z badanych lat.

Prowadząc analizy dotyczące zasobów ludzkich charakterystyce poddać należy także stan czynnika ludzkiego w rozbiciu na poszczególne miejscowości Gminy.

Tab. 5. Liczba ludności Gminy Gać w rozbiciu na poszczególne miejscowości (wariant porównawczy – lata 2000 i 2007)

Wyszczególnienie	Ludność w latach			
	2000		2007	
	Liczba	100 %	Liczba	100 %
Białoboki	696	15,1	712	15,3
Dębów	1238	26,8	1249	26,8
Gać	1565	33,9	1536	33,3
Mikulice	501	10,8	521	11,2
Ostrów	348	7,5	358	7,7
Wolica	273	5,6	259	5,6

Źródło: UG Gać.

Wyniki (tab. 5) wskazują, że najbardziej zaludnione miejscowości Gminy to Gać i Dębów. Wolica i Ostrów to te, które posiadają najmniejszą liczbę mieszkańców. Analizując dane widocznym staje się, że w miejscowościach (w porównywanych latach) nastąpił niewielki wzrost populacji. Informacja ta nie dotyczy Wolicy, gdzie liczba ludności obniżyła się o 14 osób. Zwrócić należy uwagę, że wielkości procentowe poszczególnych elementów struktury społeczeństwa w latach 2000 i 2007 uległy jedynie śladowym zmianom.

Udział poszczególnych, ściśle określonych grup wiekowych ludności w ogólnej

zbiorowości danego społeczeństwa – również stanowi wartościowe źródło informacji przydatnych w trakcie diagnozowania potencjału demograficznego. Ich analiza, zmiany i prognozy mają znaczenie w ujęciu planów rozwojowych danego obszaru (m.in. ilość szkół, miejsc pracy, struktury funduszy emerytalnych itp.).

Tab. 6. Ludność Gminy Gać wg poszczególnych grup wiekowych (lata 2003-2008)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
w wieku przedprodukcyjnym, w tym:	1153	1123	1117	1059	1035	1000
kobietv	554	532	529	507	486	464
mężczyźni	559	591	588	552	549	536
w wieku produkcyjnym, w tym:	2637	2660	2687	2719	2763	2771
kobietv	1 221	1 234	1 250	1 258	1 285	1 297
mężczyźni	1 416	1 426	1 437	1 461	1 478	1 474
w wieku poprodukcyjnym, w tym:	799	788	780	784	782	798
kobietv	536	530	524	531	531	542
mężczyźni	263	258	256	253	251	256

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Informacje otrzymane z GUS, pokazują, że wśród ludności zamieszkującej terytorium Gminy Gać przeważają mieszkańcy znajdujący się w wieku produkcyjnym (wzrost w badanym okresie czasu o 5%). Na drugim miejscu plasują się osoby w wieku przedprodukcyjnym. Przewaga wskazanych grup ludności daje podstaw stwierdzeniu, że społeczeństwo Gminy jest relatywnie młode. Za sygnał niekorzystny (z punktu widzenia demografii) należy wskazać obniżenie się liczby prezentującej ludność w wieku przedprodukcyjnym (13%).

Na liczbę ludności istotny wpływ ma ruch naturalny oznaczający zmiany w populacji ludzkiej na skutek – urodzeń, zgonów, małżeństw. Zdarzenia te budzą znaczące zmiany w stanie liczebnym i strukturze ludności według płci, wieku i stanu cywilnego. Statystyki dowodzą, że istnieją silne obustronne zależności między natężeniem poszczególnych elementów ruchu naturalnego, a strukturą ludności według płci i wieku. Fundamentalne znaczenie ma tu analiza urodzeń i zgonów.

Tab. 7. Wartości charakteryzujące ruch naturalny Gminy Gać w Gminie Gać, w latach 2003-2008 (liczby bezwzględne)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Urodzenia żywe, w tym:	51	61	66	40	51	49
kobietv	20	28	27	24	22	24
mężczyźni	31	33	39	16	29	25
Zgony ogółem, w tym:	39	53	61	43	46	43
kobietv	24	27	28	21	20	20
mężczyźni	15	26	33	22	26	23
Małżeństwa	28	28	34	32	29	29
Saldo przyrosty naturalnego	12	8	5	-3	5	6
Wskaźnik przyrostu naturalnego (%)	2,6	1,7	1,1	-0,5	1,1	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza ruchu naturalnego ludności przedstawiona w tablicy 7 skłania do następujących stwierdzeń:

- o w badanym okresie czasu nastąpił 4% spadek liczby urodzeń, dodać należy również, że w każdym z badanych lat z wyjątkiem roku 2006 rodziło się więcej mężczyzn (sytuacja ta może mieć kluczowy wpływ na zmiany postaci wskaźnika feminizacji w późniejszych latach),
- o kolejnym pejoratywnym sygnałem jest – wzrost ilości zgonów (lata 2003-2008) o 10%
- o największa liczba małżeństw została zawarta w roku 2005 (34), odnosząc rok 2008 do roku 2003 zauważyć należy wzrost w badanym przedmiocie o 1 (w tym miejscu zaznaczyć należy, że omawiana zmienna z dużym prawdopodobieństwem będzie miała pozytywny wpływ na wzrost ilości ludności Gminy).
- o wskaźnik – saldo przyrostu naturalnego, na przestrzeni kolejnych, badanych lat uległ redukcji o 50%.

Z uwagi na fakt, że pojęcie ruchu naturalnego nie obejmuje zagadnień migracyjnych – tablica 8 kompensuje dane w tym temacie.

Tab. 8. Migracje na pobyt stały w Gminie Gać według typu i kierunku w latach 2003-2008

Wyszczególnienie		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Napływ	ogółem	47	49	65	52	60	32
	miasta	15	23	27	21	15	12
	wieś	32	26	36	30	43	19
	zagranica	0	0	2	1	2	1
Odptyw	ogółem	47	58	61	69	60	40
	miasta	17	22	35	29	18	9
	wieś	30	36	26	34	42	25
	zagranica	0	0	0	6	0	6
Saldo migracji		0	-9	4	-17	0	-8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując zachowanie się wskaźnika – saldo migracji dostrzec można wahania wartości, jakie przedstawia:

- o lata 2004, 2006, 2008 ukazują niekorzystną sytuację (więcej ludzi opuściło tereny Gminy),
- o lata 2003 i 2007 wykazały zbilansowaną wartość wskaźnika,
- o w roku 2005 napływ ludności przekroczył odpływ o 4 osoby.

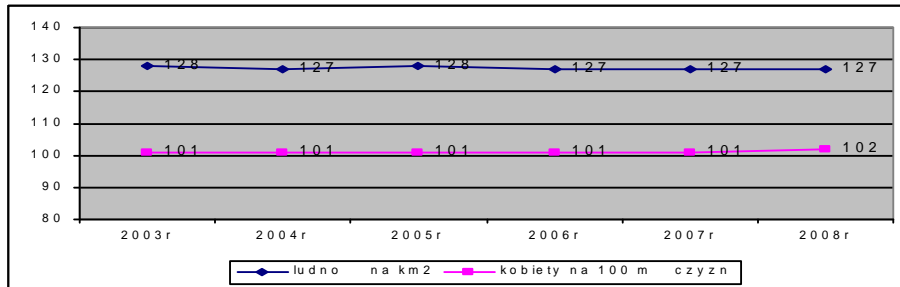
Ponadto obserwując kierunki ruchu ludności widocznym staje się, że zarówno ludzie opuszczający tereny Gminy Gać, jak i ci zasilający jej potencjał ludzki – to w większości przypadków osoby preferujące warunki życia na wsi.

Dokonując analizy demograficznej, za stosowne uznano zamieszczenie informacji graficznej odzwierciedlającej na układzie współrzędnych dwa wskaźniki, tj.: ludność na km² oraz liczba kobiet na 100 mężczyzn (rys. 3).

Gęstość zaludnienia – czyli miara przyporządkowująca populację do powierzchni zamykała się w przedziale 127-128 osób na km². Otrzymane wyniki nakładają do stwierdzenia, że tereny Gminy Gać uważać należy za charakteryzujące się relatywnie wysoką gęstością zaludnienia. Poziom gęstości zaludnienia warto prześledzić również w poszczególnych miejscowościach Gminy. Dane z UG Gać prezentują, że najgęstszym poziomem zaludnienia w 2007 roku odznacza się miejscowość Dębów (164,3 osoby na 1 km²), na drugim miejscu plasują się Mikulice (144,7 osoby na 1 km²). Najmniejszą liczbę osób w przeliczeniu na km² skupiają miejscowość – Ostrów (94,2). Podobna kolejność miała również miejsce w roku 2000.

Rys. 3. Wybrane wskaźniki modułu gminnego w latach 2003-2008 (właściwe dla Gminy Gać)

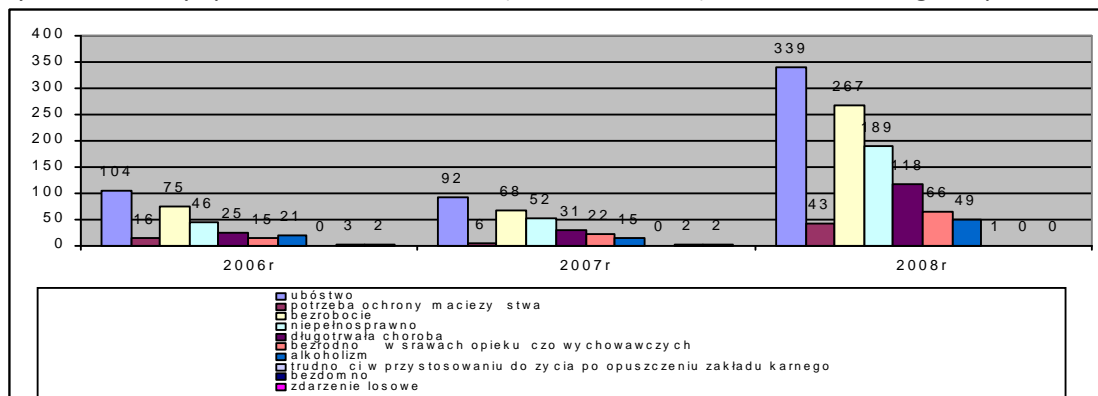
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik feminizacji w latach 2003-2007 utrzymywał się na niezmiennym poziomie – 101. Natomiast w roku 2008 na 100 mężczyzn przypadają 102 kobiety. Stwierdzić zatem należy, że w badanych latach udział w populacji Gminy zarówno kobiet i mężczyzn jest względnie zrównoważony. Brak dysproporcji pomiędzy liczbą kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę należy postrzegać jako zjawisko korzystne zarówno z punktu widzenia demograficznego jak również społecznego.

2.3.2. Problemy społeczne w Gminie Gać

Podejmując próbę zdiagnozowania problemów determinujących prawidłowe funkcjonowanie społeczności lokalnej w Gminie Gać postanowiono posłużyć się danymi za lata 2006-2008. Badaniu poddano spektrum problemów ujętych w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Uwzględniono jedynie te dylematy społeczne, których GOPS Gać zidentyfikował istnienie w wyżej wymienionych latach. Wyniki zebranych informacji pokazano na rysunku 4.

Rys.4. Problemy społeczne w Gminie Gać (lata 2006 -2008) – ilość udzielonego wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Gać

Diagnoza społeczna prowadzona na podstawie rysunku 4 daje podstawy stwierdzeniu, że do czołowych problemów Gminy, w każdym z badanych lat zaliczają się (kolejno): ubóstwo – bezrobocie – niepełnosprawność. Porównując rok 2006 z rokiem 2008 dostrzec można wzrost natężenia w występowaniu następujących dylematów społecznych: długotrwała choroba – blisko pięciokrotny, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – nieco ponad czterokrotny, ubóstwo i bezrobocie – ponad trzykrotny, niepełnosprawność, alkoholizm i potrzeba ochrony macierzyństwa – dwukrotny.

Tablica 9 pokazuje liczbę osób objętych pomocą społeczną na terenie Gminy Gać w latach 2003-2007.

Tab. 9. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Gaci (lata 2003 -2007)

Lata	Liczba osób objętych pomocą	% ludności korzystającej z wsparcia GOPS w stosunku do mieszkańców Gminy ogółem
2003	317	7
2004	268	6
2005	324	7
2006	273	6
2007	297	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Gać

Dane liczbowe ukazują, że liczba osób objętych pomocą GOPS w Gaci uległa obniżeniu na przestrzeni badanych lat o 20 klientów. W roku 2007 – 6% ludności zgłaszało potrzebę interwencji służb publicznych w obszarze pomocy społecznej.

Obniżenie się ilości osób korzystających z pomocy społecznej przy jednoczesnym wzroście natężenia w występowaniu problemów społecznych świadczyć może o tym, że przeciętny klient GOPS zgłaszając potrzebę interwencji podaje rok rocznie więcej przyczyn motywujących kierownictwo ośrodka do podjęcia działań interwencyjnych.

2.3.3. Miejscowe inicjatywy prospołeczne

Rozwój lokalny w głównej mierze opiera się na miejscowych zasobach ludzkich – tzw. kapitale społecznym w którego definicji kryje się m.in. – gotowość do podejmowania działań na rzecz ogółu, aktywność społeczna, udzielanie w zgromadzeniach i akcjach organizowanych przez wspólnotę.

Na terenie Gminy funkcjonują następujące organizacje wyrażające poprzez swoją działalność określone inicjatywy społeczne:

- o Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Mleczki” – obejmuje obszar trzech gmin (Przeworsk, Zarzecze, Gać), jej głównym celem jest działanie na rzecz rozwoju wspomnianych obszarów wiejskich jako jednego, spójnego pod kątem określonych kryteriów organizmu społeczno-gospodarczego,
- o Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Gać – przedmiot jego działania ogniskuje się wokół problematyki: zabezpieczenia społecznego, integracji i aktywności społecznej, praw i wolności człowieka i obywatela, nauki, kultury, edukacji i wychowania, bezpieczeństwa publicznego i obrony narodowej,
- o Ludowy Klub sportowy „GACOVIA” – statutowo zajmujący się upowszechnianiem kultury fizycznej i sportu, szczególnie w zakresie piłki nożnej,
- o Orkiestra Denta OSP – działalność orkiestry opiera się wyłącznie na pracy społecznej trzydziestu pięciu członków wywodzących się z grona muzyków amatorów. Orkiestra liczy również dwunasto osobową grupę taneczną. W swoim repertuarze prezentuje muzykę klasyczną, rozrywkową, marszową, ludową oraz religijną.,
- o Kapela Ludowa "Gacoki" – Kapela stanowi nieodłączny element Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Gacoki”. jest kontynuatorem ponad 90 – letniej tradycji folklorystycznej wsi Gać. Jest to zespół o bogatych tradycjach, pielęgnujący standardowe muzykowanie. Członkowie kapeli to muzycy grający na tradycyjnych instrumentach ludowych – skrzypcach, cymbałach, klarncie, akordeonie, kontrabasie. Kapela występowała w kraju i zagranicą.

2.4. Zjawiska i procesy gospodarcze

Pamiętając, iż prawidłowy proces gospodarczy to nic innego jak – powtarzający się cykl działań ekonomicznie zasadnych polegających na wytwarzaniu dóbr i świadczeniu usług w celu zaspokojenia potrzeb społecznych oraz osiągnięciu wyznaczonych wcześniej celów – przedmiotem rozważań badawczych prezentowanych w tym podrozdziale będzie diagnoza sytuacji gospodarczej w jakiej obecnie znajduje się Gmina Gać oraz określenie jej dziedzin, które można uznać mianem wiodących. Jednakże, mając na uwadze m.in. słuszność stanowiącą, iż wspomniane procesy gospodarcze podlegają ciągłej zmienności powodowanej przez rozmaite (w treści i w formie) zdarzenia ekonomiczne i społeczne – postanowiono w niniejszym podrozdziale ująć zagadnienia związane z funkcjonowaniem lokalnego rynku pracy.

2.4.1. Rynek pracy i bezrobocie

Rynek pracy

Podjmując (na potrzeby niniejszego dokumentu) próbę zdefiniowania pojęcia – rynek pracy – oraz określania tych jego składników, które stanowić będą możliwie wysoką wartościowo dawkę informacji, autorzy opracowania postanowili wyjść z założenia, że lokalny rynek pracy należy potraktować jako jeden z rynków czynników wytwórczych, na którym przedmiotem wymiany są usługi (rozumiane jako – praca), a świadczone przez miejscową siłę roboczą. Tak zdefiniowany (w ujęciu ogólnym) rynek pracy składa się z większej ilości indywidualnych (pod względem siły roboczej o określonych kwalifikacjach) mniejszych rynków pracy. Taki kierunek rozumowania pozwala przeszeregować pracującą ludność Gminy wg podstawowych sektorów gospodarki narodowej:

- sektor I - rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo,
- sektor II - przemysł, budownictwo,
- sektor III – usługi.

Bazując na fundamencie takiego podziału można zdefiniować strukturę z awodową obszaru, czyli – udział grup ludności zatrudnionej w w/w sektorach gospodarki narodowej w ogólnej liczbie ludności czynnej zawodowo na danym obszarze. Struktura zawodowa ludności na danym terenie jest wyrazem jego gospodarczego rozwoju i jednocześnie jego miernikiem. Im wyżej rozwinięta gospodarczo jest Gmina, tym w strukturze zatrudnienia jej ludności dominują zatrudnieni w usługach. W jednostkach słabo rozwiniętych dominuje zatrudnienie w rolnictwie.

Z uwagi na luki informacyjne w Banku Danych Regionalnych GUS, w tablicy 10 przedstawiono strukturę zawodową Gminy Gać za lata 2000 -2003.

Tab. 10. Struktura zawodowa Gminy Gać za lata 2000 -2003

Liczba pracujących w sektorach gospodarki narodowej	2000	2001	2002	2003
sektor I	32	27	26	26
sektor II	19	14	1	4
sektor III	159	171	166	155
Struktura zawodowa ludności (%)				
sektor I	1,3	1,1	1,0	0,9
sektor II	0,8	0,6	0,04	0,2
sektor III	6,3	6,7	6,4	5,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza tablicy 10 ukazuje, że w każdym z badanych lat najwięcej zatrudnionych, spośród badanych sektorów skupiał sektor III – usługi. Na drugim miejscu klasyfikuje się sektor I związany w głównej mierze z działalnością rolniczą, co dowodzi o rolniczym

charakterze Gminy Gać. Ponadto koniecznym wydaje się być wyraźne zaznaczenie informacji, iż na chwilę obecną ludność związana z rolnictwem stanowi ok. 87% ogółu mieszkańców, a praca w rolnictwie indywidualnym jest głównym źródłem utrzymania dla ponad 80% mieszkańców.

W strukturze zawodowej ludności również największe wartości przypisywane są dla sektora III. To właśnie w działalności związanej ze świadczeniem usług największy odsetek ludności aktywnej zawodowo posiadało zatrudnienie w latach 2000 -2003. Odnosząc ten wniosek do wyżej przedstawionej prawidłowości zasadnym wydaje się być stwierdzenie, iż Gminę Gać (w badanych latach) można uznać za relatywnie rozwiniętą gospodarczo.

W poniższych tablicach 11 i 12 zaprezentowano informacje uzupełniające.

Tab. 11. Liczba pracujących wg sektorów własności i płci

Pracujący wg sektorów własności	2000	2001	2002	2003	
sektor prywatny	74	79	68	67	
sektor publiczny	136	133	125	118	
Pracujący wg płci					2006
mężczyźni	75	77	70	69	63
kobiety	135	135	123	116	139
Pracujący ogółem	210	212	193	185	202

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z analizy danych można wypracować wniosek, że w każdym z badanych lat zdecydowana większość zatrudnionych to kobiety, pracujące w sektorze publicznym.

Prowadzenie charakterystyki rynku pracy wymaga identyfikacji lokalnych pracodawców. Poniższe zestawienie tabelaryczne zawiera wybrane podmioty pod względem ilości zatrudnianych osób na terenie Gminy Gać.

Tab. 12. Większe podmioty gospodarcze z terenu Gminy Gać

Miejscowość	Zakłady pracy
Gać	Wytwórnia pasz i koncentratów Import, Eksport
	Zakład usług transportowych
	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc chłopska”
	Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Gaci
Białoboki	BIO-PAL
	Zakład BetoniarSKI
	Zakład Kamieniarski
Mikulice	Stacja Hodowli Roślin
Dębów	„Okna Dębów”

Źródło: UG Gać.

Bezrobocie

Z uwagi na fakt, że na każdym z lokalnych rynków pracy występuje zjawisko nierównowagi pomiędzy oferowaną podażą pracy, a zgłaszanym na pracę popytem, uzasadnionym jest zdiagnozowanie powstałego w wyniku wspomnianej dysproporcji – zjawiska bezrobocia. Bezrobocie jest negatywnym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym. Według Międzynarodowej Organizacji Pracy, której definicję bezrobocia honorują badania statystyczne prowadzone w krajach Europy w ramach systemu Eurostat, osoba bezrobotna to ta, która w tygodniu, w którym przeprowadzono badanie, nie wykonywała pracy zarobkowej dłużej niż przez godzinę. Podstawowym miernikiem poziomu bezrobocia jest stopa bezrobocia, czyli ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo. Zarówno stopę bezrobocia jak i podstawowe informacje w tym zakresie prezentują poniższe rozważania statystyczne.

Z uwagi na braki odpowiednich informacji na stronie internetowej Powiatowego Urzędu Pracy w Przeworsku posłużono się danymi zamieszczonymi w Banku Danych Regionalnych GUS oraz UG Gać.

Tab. 13. Charakterystyka bezrobocia na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2008)

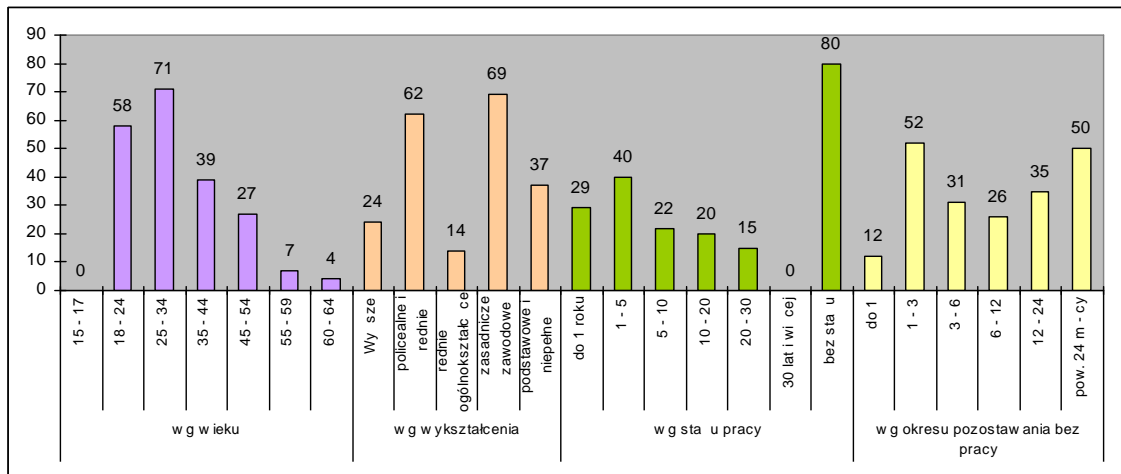
Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ogółem	335	344	312	287	238	206
kobiety	183	174	161	160	128	120
mężczyźni	148	170	151	127	110	86
szacowana stopa bezrobocia (%)	12,7	12,9	11,6	10,5	8,6	7,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Przeworsk oraz UG Gać.

Zamieszczone w tablicy wyżej dane wskazują na obniżenie się liczby bezrobotnych w badanych latach o 38%. W strukturze bezrobotnych wg płci przeważają kobiety. Za przykład może posłużyć rok 2008, zamykający przedział czasowy prowadzonych analiz, w którym kobiety stanowiły 58% ogółu bezrobotnych w gminie. Szacowany wskaźnik stopy bezrobocia (mierzony – bezrobotni w stosunku do aktywnych zawodowo) w 2008 roku sięgnął poziomu – 7,4%, co dowodzi spadek w odniesieniu do roku 2003 o 5,3%.

Na rysunku 5 zilustrowano liczbę bezrobotnych wg: wieku, wykształcenia, stażu pracy oraz okresu pozostawania bez zatrudnienia.

Rys. 5. Bezrobotni w Gminie Gać wg: wieku, wykształcenia, stażu pracy oraz okresu pozostawania bez zatrudnienia (2008r)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Gać.

Z analizy rysunku wynika, że:

- o wśród bezrobotnych wg wieku przeważają mieszkańcy będący w najbardziej wzmoczonej aktywności fizycznej (kolejno: 25-34, 18-24, 35-44 lata), sytuacja ta wygląda szczególnie niekorzystnie dla gospodarki Gminy,
- o największa liczba bezrobotnych legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym i średnim, najmniej dotknięci perspektywą bezrobocia są absolwenci szkół ogólnokształcących, co daje podstawy stwierdzeniu – że wyuczone zawody (w trakcie nauki w jednostkach o określonym profilu) nie znajdują zastosowania na lokalnym rynku pracy,
- o najmniejsze problemy z pozyskaniem zatrudnienia mają osoby posiadające staż w zawodzie 20-30 lat, z kolei największe o ludność pracująca w zawodzie od 1 -5 lat,
- o wg okresu pozostawania bez pracy, w najgorszej sytuacji są osoby, które poszukują

zatrudnienia od 1 do 3 miesięcy oraz powyżej 24 miesięcy. Warto zwrócić uwagę, że znaczna liczba osób pozostających bez pracy przez okres kilku miesięcy zwiększa szanse powiększenia się grona osób trwale bezrobotnych. Każdy kolejny miesiąc powoduje spadek aspiracji i wiary we własne siły osób zjawiskiem tym dotkniętych zjawiskiem bezrobocia.

2.4.2. Aktywność gospodarcza mieszkańców

Przedsiębiorczość w ujęciu przedmiotowym to aktywne działanie w sferze gospodarczej, np. prowadzenie własnej firmy, natomiast w ujęciu podmiotowym czyli od strony cech osobowości to zdolność do kreowania i zaspakajania swoich i cudzych potrzeb.

Jak wynika z przeglądu literatury – aktywność gospodarcza mieszkańców wyrażona może być w wielu wymiarach. Kluczowym jest tu wymiar ekonomiczny, który wyrazić można za pomocą odpowiednich wskaźników. Tablica 14 zawiera proponowane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców Gminy Gać. Kompletując wskaźniki kierowano się dostępnością danych.

Tab. 14. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców (wariant porównawczy – lata 2003 i 2008)

Wskaźnik	2003	2008
przedsiębiorczość indywidualna (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w rejestrze REGON do ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym)	3,4	3,1
aktywność obywatelska społeczności lokalnych (fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 100 mieszkańców w wieku prod.)	0,34	0,36
szacowana stopa bezrobocia (liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym)	12,7	7,4
natężenie usług (pracujący w sektorze usług na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym)	5,9	b.d.
otoczenie biznesu (udział podmiotów gospodarczych sekcji pośrednictwa finansowego oraz obsługi nieruchomości i firm w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych)	10,7	12,3
saldo migracji wewnętrznych	0	-3

Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych.

Wykonane działania matematyczne (wyniki tab. 14) pozwalają na następującą interpretację wskaźników:

- o przedsiębiorczość indywidualna – wartość wskaźnika ukazuje, że w roku 2003 – 3,4% ogółu osób w wieku produkcyjnym prowadziło działalność gospodarczą na terenie Gminy Gać. W porównywanym roku 2008 wartość wskaźnika, o którym mowa była niższa o 0,3% - tendencja negatywna. Dodatkowo zaznaczyć można, że w roku 2003 blisko co trzydziesta osoba prowadziła działalność gospodarczą, natomiast w roku 2008 co trzydziesta trzecia.
- o aktywność obywatelska społeczności lokalnych – wyniki obliczeń wskazują na fakt, że zarówno w roku 2003 oraz 2008 na 100 mieszkańców Gminy w wieku produkcyjnym – nie przypadało jedno stowarzyszenie,
- o szacowana stopa bezrobocia – wystąpił spadek wielkości wskaźnika – zjawisko pozytywne świadczące o poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy,
- o natężenie usług – pomiar wskaźnika w tym obszarze (za rok 2003) daje wynik, na podstawie którego określić można, iż na 100 mieszkańców Gminy średnio co szósta osoba pracuje w sektorze usługowym. Brak danych za rok 2008 uniemożliwia wystosowanie odpowiednich wniosków w tym temacie.,
- o otoczenie biznesu – obliczenia wskazują, że wartości analizowanego wskaźnika uległy zwiększeniu o 1,4%. Oznacza to wzrost ilości tych instytucji, których funkcjonowanie przyczynia się do rozwoju lokalnego biznesu, a zwłaszcza sektora MŚP. Jest to

przesłanka wysoce istotna dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw gdyż wzmacnia sposobność otrzymania niezbędnego wsparcia zarówno finansowego, jak i organizacyjnego.

2.4.3. Wiodące sektory w gospodarce Gminy Gać

Obecnie prezentowana analiza skupiać się będzie głównie na identyfikacji podmiotów, które we wzajemnym powiązaniu tworzą system gospodarczy jednostki.

Poniżej przedstawione zostały dane opracowane w dwóch ujęciach podmiotowych tj.: według ujęcia sektorowego (form organizacyjno – prawnych podmiotów) – tablica 16 oraz z rozbiem na poszczególne branże (rodzaj prowadzonej działalności) – tablica 15.

Tab. 15. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Gać zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD (lata 2003-2008)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sekcja A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	3	2	3	3	3	3
Sekcja B - Rybactwo	0	0	0	0	0	0
Sekcja C - Górnictwo	0	0	0	0	0	0
Sekcja D - Przetwórstwo przemysłowe	12	11	12	11	12	12
Sekcja E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	0	0	0	0	0	0
Sekcja F - Budownictwo	10	9	7	8	8	10
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodów, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	33	29	24	27	29	25
Sekcja H - Hotele i restauracje	1	2	3	3	3	2
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	18	16	14	14	14	15
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	2	2	2	2	2	4
Sekcja K - Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	11	10	6	7	8	11
Sekcja L - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenie społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	8	8	8	8	8	8
Sekcja M - Edukacja	7	9	9	9	10	10
Sekcja N - Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	5	6	5	5	5	6
Sekcja O - Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	11	11	10	12	16	16
Sekcja P - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	0	0	0	0	0	0
Sekcja Q - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie danych tablicy 15 można stwierdzić, że:

- o bez wątplenia najwięcej podmiotów skupia w sobie sekcja G, a podmioty w niej skupione to 20% ogółu podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Gać zarejestrowanych w rejestrze REGON, na miejscu drugim i trzecim to odpowiednio sekcja O z wskaźnikiem 16%, I z wskaźnikiem 12%, kolejne sekcje to: D (10%), K i F i M (po 8% każda), L (6%), N (5%), J (3%), A i H (2%),
- o w następujących sekcjach: O, N, M, J, H – nastąpił wzrost ilości zarejestrowanych podmiotów,

- o sekcje: G, I w badanych latach odnotowały zmniejszenie się ilości podmiotów działających w określanych przez nie obszarach działalności gospodarczej,
- o w rejestrze REGON w sekcjach: A, D, F, K, L liczba zarejestrowanych podmiotów w roku 2008 jest adekwatna do liczby odpowiedniej dla roku 2003.

Tab. 16. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Gać, zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych w latach 2003 -2008 (wybrane)

Wyszczególnienie		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ogółem		121	115	103	109	118	122
Sektor publiczny	podmioty gospodarki narodowej ogółem	12	14	14	14	15	14
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0	0	0
	przedsiębiorstwa komunalne	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	spółki handlowe	0	0	0	0	0	0
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0
	spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	0	0	0	0	0	0
Sektor prywatny	podmioty gospodarki narodowej ogółem	109	101	89	95	103	108
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	90	82	70	75	81	85
	Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	spółki handlowe	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0
	Spółdzielnie	3	3	3	3	3	3
	Fundacje	0	0	0	0	0	0
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	9	9	9	10	10	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Tablica 16 oddaje obraz danych w ujęciu sektorowym, na podstawie czego stwierdzić należy, że przeważającą ilość zarejestrowanych podmiotów działających na terenie Gminy skupia sektor prywatny – jest on głównym elementem struktury własności gospodarczej w Gminie Gać. W 2008 roku jego udział w stosunku do ogółu podmiotów zarejestrowanych na terenie jednostki wynosił – 88%. Widoczną negatywną tendencją jest obniżenie się ilości osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Korzystnym należy uznać wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych świadczący o rosnącej aktywności lokalnej społeczności.

Uwzględniając wybitnie rolniczy charakter Gminy (wynikający z wcześniejszych opisów diagnostycznych) istotnym jest zabieg diagnostyczny skierowany na postawienie wniosków w tym obszarze.

Miejscowej działalności rolniczej sprzyjają wysokiej jakości gleby. Jak widać poniżej, wskaźniki bonitacyjne są tego dowodem.

Tab. 17. Zestawienie bonitacji gleb na gruntach ornych i użytkach zielonych Gminy Gać

Użytki zielone						Grunty orne					
klasy bonitacyjne [%]											
I najlepsze	II b. dobre	III dobre	IV średnie	V słabe	VI b. słabe	I najlepsze	II b. dobre	III dobre	IV średnie	V słabe	VI b. słabe
1,3	59,1	37,0	2,3	0,3	0,0	4,0	35,9	58,4	1,7	0,0	0,0

Źródło: Instytut Upraw Nawożenia i Gleboznawstwa- Puławy

Istotnym przedmiotem analiz na niniejszym etapie opracowania winna być – powierzchnia użytków rolnych oraz jej struktura.

Tab. 18. Powierzchnia użytków rolnych Gminie (lata 2001-2005)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003	2004	2005
Powierzchnia użytków rolnych ogółem	3 276	3 275	3 275	3 275	3 275
Grunty orne	2 819	2 818	2 851	2 851	2 851
Sady	65	65	22	22	22
Łąki	268	268	379	379	379
Pastwiska	124	124	23	23	23

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS.

Analiza powierzchni użytków rolnych przeprowadzona na podstawie danych ujętych w tabeli 18 ukazuje, że w latach objętych charakterystyką badana zmienna (powierzchnia użytków rolnych ogółem) stanowiła ok. – 91% obszary Gminy. Analizując strukturę powierzchni użytków rolnych widocznym staje się, że jej poszczególne elementy składowe (pod względem wielkości udziału) szeregują się w następującej kolejności: grunty orne, łąki, pastwiska, sady. Do podstawowych upraw zaliczyć należy: zboża – 71% (głównie precja oraz mieszanka zbożowa), buraki cukrowe – 10,8%, ziemniaki – 9,2%, okopowe pastewne – 4,2%, motylkowe – 2,1 %, warzywa i inne – 1,7%. Największą powierzchnią użytków rolnych charakteryzują się miejscowości (kolejno): Gać, Dębów, Białoboki, Ostrów, Mikulice, Wolica, co daje odpowiednio: 33,9%, 21,1%, 17,9%, 10,3%, 9,9%, 6,7% ogółu powierzchni użytków rolnych Gminy.

Kolejny obszar analiz to – formy władania ziemią oraz struktura indywidualnych gospodarstw w Gminie Gać (tab. 19 i 20).

Tab. 19. Formy władania ziemią w sołectwach Gminy Gać w 1999r.

Miejscowość	Forma władania ziemią			
	Gosp. indywidualne	Mienie Skarbu Państwa	Mienie komunalne	razem
	ha	ha	ha	ha
Białoboki	574,4	4,0	25,6	604
Dębów	689,0	8,7	7,0	704,7
Gać	1101,9	6,9	14,6	1123,4
Mikulice	65,6	192,4	20,0	278,0
Ostrów	317,9	16,4	14,1	348,4
Wolice	188,5	13,5	17,5	129,5
razem	2937,3	241,9	98,8	3278
%	89,6	7,4	3,0	100

Źródło: dane UG Gać.

Refleksje nad zamieszczonymi wyżej danymi kształtują wniosek, iż w badanym roku

najwięcej obszarów Gminy stanowiło własność gospodarstw indywidualnych zlokalizowanych w miejscowości Gać. Minie będące własnością skarbu państwa to – 7,4% (z czego największa część przypada na miejscowość – Mikulice) ogółu obszaru Gminy, z kolei mienie komunalne to – 3% (z czego największa część przypada na miejscowość – Białoboki).

Tab. 20. Struktura wielkościowa indywidualnych gospodarstw w 2007

Wyszczególnienie	Gospodarstwa					Ogółem w tys. ha	Liczba gospod. w tys.	Przeciętna pow. UR na 1 gospod.
	Grupy obszarowe w odsetkach o powierzchni UR w ha							
	1-2	2-5	5-10	10-15	>15			
Gmina Gać	26,3	62,5	10,0	0,9	0,4	2,9	0,8	3,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

2.5. Infrastruktura

2.5.1. Techniczna

Gospodarka wodno-ściekowa

Za bezwzględny miernik stanu infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem danej jednostki w wodę należy uznać stan rozbudowania sieci wodociągowej. Na terenie charakteryzowanej jednostki występują wody powierzchniowe, podziemne oraz mineralne. Podstawową rolę w dostarczaniu wody lokalnej społeczności odgrywają pierwsze z wymienionych.

Wszystkie miejscowości Gminy posiadają sieci wodociągowe. Wybudowano ok. 47 km sieci wodociągowej (bez przyłączy). Na terenie Gminy istnieje jedno ujęcie wody składające się z dwóch wierconych studni głębinowych we wsi Dębów. Ujęcie to zasila jedynie mieszkańców Dębowa. Wydajność studni wynosi 37,7 m³/h. Ujęcie wody w Dębowie funkcjonuje samodzielnie, bez stacji uzdatniania wody, dostarczana woda spełnia obowiązujące normy. Woda ze studni głębinowych pompowana jest do dwóch zbiorników wyrównawczych o pojemności 100 m³ każdy, następnie grawitacyjnie przesyłana jest dla całej miejscowości. Pozostałe miejscowości gminy korzystają z ujęcia wody w Urzejowicach (gmina Przeworsk), które jest eksploatowane również przez gminę Przeworsk i Zarzecze. Roczne zużycie wody przez mieszkańców gminy wynosi ok. 81 000 m³. Obecnie nie planuje się budowy sieci wodociągowych i nowych ujęć wody. Natomiast planowana jest rozbudowa ujęcia wody w Dębowie. Modernizacji (kapitałnych remontów) wymagają sieci zbudowane z rur azbestowych w miejscowości Gać i Ostrów. Przepompownia wody pracuje w Białobokach podnosząc ciśnienie do najwyższej położonych zabudowań.

Tab. 21. Charakterystyka wodociągów w Gminie Gać (lata 2003-2008)

Lata	Sieć (km)	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	Woda dostarczana gospodarstwom domowym (dam ³)	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osoba)
2008	46,9	1 178	83,3	b.d.
2007	46,9	1 165	72,3	4 334
2006	46,9	1 157	85,1	4 316
2005	46,9	1 147	84,4	4 335
2004	46,9	1 141	78,9	4 324
2003	46,9	1 102	90,6	4 333

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

26

Charakterystyka sieci wodociągowej Gminy wykazuje nie zmienioną jej wielkość wyrażoną w km (46,9). Zmianom uległy natomiast następujące pozycje tab. 21:

- o połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – wzrost o 76 szt.,
- o woda dostarczana gospodarstwom domowym – spadek o 7,3 dam³,
- o ludność korzystająca z sieci wodociągowej – wzrost o 1 osobę.

Kanalizacja

Sieć kanalizacyjna posiada istotny wpływ na atuty ekologiczne jednostki. Przeciętny mieszkaniec domu produkuje około 160 litrów ścieków na dobę – przyjmując, że rodzina liczy sześć osób, jest to prawie 1 m³. Sposób zagospodarowania ścieków jako odpadów szkodliwych winien zatem stanowić wyzwanie każdej jednostki terytorialnej.

Tab. 22. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w Gminie Gać (lata 2003-2008)

Lata	Sieć (km)	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	Ścieki odprowadzone (dam ³)	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoba)
2008	73,4	945	114,0	b.d.
2007	73,4	874	108,0	2 431
2006	73,4	842	109,0	2 369
2005	73,4	825	102,0	2 351
2004	73,4	782	96,0	2 266
2003	73,4	735	66,0	2 187

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Długość sieci kanalizacyjnej nie uległa zmianie na przestrzeni lat 2003 -2008. Wzrost wielkości uwidocznił się w ilości przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (o 210 szt.) oraz ilości odprowadzanych ścieków (o 48 dam³). Wzrosła również liczba ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej o 244 osoby.

Sieć gazowa

Inwestycje pozwalające na zaopatrzenie mieszkańców w gaz są w pełni zakończone i nie planuje się budowy kolejnych sieci gazowych. Na 1332 wybudowanych i zamieszkałych budynków 792 gospodarstwa podłączone są do sieci gazowej, co stanowi 60% ogółu budynków.

Tab. 23. Charakterystyka sieci gazowej w Gminie Gać (lata 2003 -2007)

Lata	Sieć (km)	Czynne przyłączenia do budynków	Zużycie gazu w tys. m ³	Odbiorcy gazu w tys.
2007	b.d.	975	371,20	2 995
2006	b.d.	973	398,20	2 979
2005	51,8	957	440,30	2 993
2004	51,8	956	b.d.	2 986
2003	51,8	956	b.d.	3 398

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane za okres 2003-2005 wykazują niezmienną długość sieci gazowej. W badanych latach 2003-2007 wzrosła liczba czynnych przyłączy do budynków o 19. Obniżeniu uległa natomiast liczba odbiorców gazu (o 12%), co spowodowało obniżenie zużycia gazu o 16%.

Gospodarka wodna, melioracje, regulacje wodne

Zbiorniki retencyjne na terenie Gminy nie występują oraz koncepcja ich utworzenia nie istnieje. Zmeliorowanych jest ok. 700 ha gruntów rolnych. Znaczna część Gminy została zmeliorowana przed 1939r, część zdewastowanych, wyeksploatowanych i źle funkcjonujących urządzeń wymaga budowy od nowa.

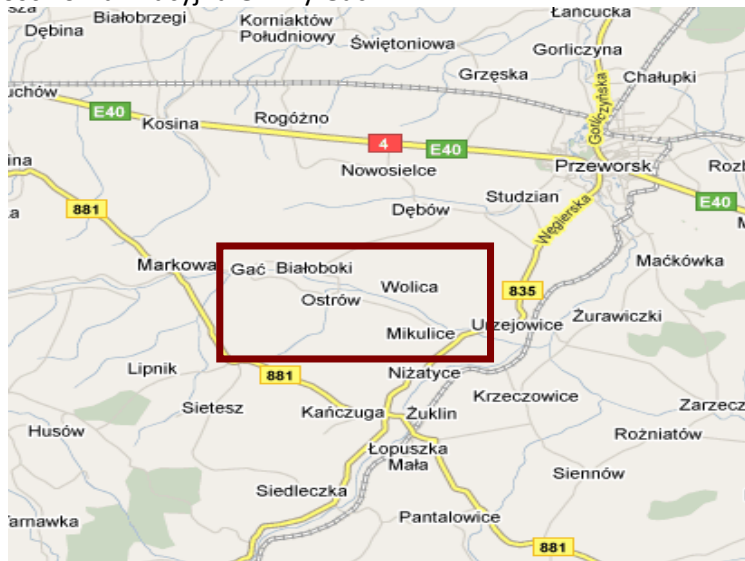
Łączność

Gmina posiada zainstalowaną w miejscowości Gać centralę telefoniczną. Inwestycja została zaprojektowana w ten sposób, aby zagwarantować możliwość przyłączenia kolejnych abonentów.

Dostępność komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna Gminie zapewniają przyłączenia pokazane na rys. 6.

Rys. 6. Dostępność komunikacyjna Gminy Gać

Źródło: <http://mapa.edu.pl>

Jak widać na rysunku 6 – głównym środkiem transportowym na terenie Gminy jest transport kołowy. Wg danych UG Gać – łączna długość dróg w Gminie wynosi 37,8 km, z czego do utwardzenia 15 km. Długość dróg o nawierzchni twardej wynosi ok. 20 km. Większość nawierzchni dróg na terenie jednostki jest w średnim stanie technicznym i użytkowym, wymagają remontów i modernizacji. Ponadto wiele dróg gminnych i gruntowych wymaga poprawy rowów odwadniających, mostków i przepustów. Do każdej miejscowości możliwa jest komunikacja samochodowa, za wyjątkiem Wolicy, gdzie dostęp jest utrudniony, a problem ten wymaga uregulowania. Nie bez znaczenia pozostaje tutaj problem dróg dojazdowych do pól. Stan techniczny i użytkowy tych dróg ulega znacznemu pogorszeniu w okresie wiosennym i jesienią. Szanse na ulepszenie przyłączy komunikacyjnych Gmina upatruje w środkach unijnych. Dowodem czego są zrealizowane inwestycje w tym kierunku: droga w Wolicy (inwestycja realizowana ze środków przedakcesyjnych programu SAPARD), droga na odcinku Gać-Górki (inwestycja realizowana ze środków ZPORR).

Szczegółowe dane dotyczące podstawowej sieci dróg gminnych zawiera tablica 24.

Tab. 24. Dane dotyczące podstawowej sieci dróg gminnych

Odcinek drogi	Długość w km	Twarda nawierzchnia
Gać – Rogóżno	4,0	1,5
Białoboki – Nowosielce	2,3	1,0
Białoboki – Gać	5,5	0,8
Gać zagumienia	2,5	2,5
Gać – Sietesz	1,8	1,0
Ostrów – Niżatyce	2,4	1,7
Mikulice – Ostrów	2,0	1,0
Wolica wieś	4,1	4,1
Ostrów – Wolica	1,2	1,2
Wolica gościńczyk	1,7	-
Białoboki – Tatar	2,4	1,0
Mikulice – Dębów	1,2	0,5
Mikulice – Krzeszowice	1,1	1,1
Gać – Ostrów	3,0	3,0

Źródło: UG Gać.

Łączność

Gmina posiada dostęp do usług telekomunikacyjnych tj. połączeń telefonii przewodowej, komórkowej oraz Internetu.

2.5.2. Społeczna Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe i ich jakość należy potraktować jako jeden z mierników poziomu życia na terenie Gminy. Pomocne w prowadzeniu badań będą dane przedstawione w tablicy poniżej.

Tab. 25. Zasoby mieszkaniowe Gminy Gać i wybrane mierniki ich jakości (budownictwo indywidualne i zbiorowe)

Miejscowość	Liczba budynków ogółem	Liczba mieszkań na 1 budynek	Budownictwo indywidualne i zbiorowe				
			wyposażenie w media				
			woda		gaz	kanalizacja	
			Długość sieci bez przył. (km)	Liczba bud. (szt.)	Podł. do sieci (szt.)	przyłącza	km kolektora
Białoboki	181	3,4	6,0	170	137	140	15,6
Dębów	379	3,2	11,2	251	145	228	16,3
Gać	487	3,1	14,6	421	321	333	26,4
Mikulice	94	5,5	5,1	142	95	116	4,2
Ostrów	122	2,9	6,0	99	55	71	6,1
Wolica	69	3,7	4,0	86	39	50	4,8
ogółem	1332	3,5	46,9	1169	792	938	73,4

Źródło: UG Gać

Badanie dowodzi, że na 1 budynek w Gminie przypada średnio – 3,5 mieszkańca. Z tablicy wynika, że ilość budynków wyposażonych w dostęp do wody to – 88%, wyposażonych w gaz jest blisko – 60%, przyłączonych do kanalizacji – ok. 71%.

Ochrona zdrowia

W zakresie ochrony zdrowia potrzeby mieszkańców Gminy zabezpieczane są przez zakłady opieki zdrowotnej.

Liczbę placówek związanych z opieką zdrowotną na terenie jednostki charakteryzuje tablica 26.

Tab. 26. Liczba placówek związanych z opieką zdrowotną w Gminie Gać w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba szpitali (w powiecie przeworskim)	1	1	1	1	1	1
Liczba przychodni ogółem	2	2	2	2	2	2
Porady lekarskie ogółem	13 077	15 364	15 969	19 321	13 941	21 895
Liczba punktów aptecznych	0	0	1	2	2	2
wskaźniki:						
Liczba osób przypadająca na 1 punkt apteczny	-	-	4584	2281	2290	2285
Liczba osób przypadająca na 1 przychodnie	1530	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1142

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i UG Gać.

Prowadząc charakterystykę informacji skupionych w tablicy 26 nadmienić należy, że na terenie powiatu, którego częścią administracyjną jest Gmina Gać funkcjonował 1 szpital (Szpital Rejonowy w Przeworsku). Na przestrzeni badanych lat wzrosła liczba udzielonych porad lekarskich ogółem (o 37%). Dane w tablicy dowodzą również o wzroście liczby punktów aptecznych. Spoglądając na relację – liczba aptek, a liczba klientów przypadających na 1 aptekę oraz liczba przychodni, a liczba pacjentów (oraz dodatkowo poziom wzrostu udzielonych porad) – stwierdzić należy dysproporcję. Liczba przychodni ogółem to - 2, zlokalizowane we wsiach Białoboki, Dębów.

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne jest pierwszym etapem kształcenia w systemie oświaty, obejmującym dzieci w wieku 3–6 lat. Ten rodzaj wychowania realizowany jest w dwóch typach jednostek organizacyjnych tj.:

- o przedszkolach (przeznaczone są dla dzieci w wieku 3 –6 lat),
- o oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych (głównie dla dzieci sześciolatków).

Wartą uwagi informacją jest, iż w roku szkolnym 2004/2005 po raz pierwszy dzieci w wieku 6 lat zostały objęte obowiązkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu albo oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej.

Jednostki zajmujące się wychowaniem przedszkolnym na terenie Gminy w latach 2003-2008 charakteryzują tablice 27 i 28.

Tab. 27. Dane dotyczące przedszkoli (bez specjalnych) w Gminie Gać w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba przedszkoli	1	1	1	1	1	1
Liczba oddziałów	1	1	1	1	1	1
Liczba miejsc	29	31	25	25	25	25
Liczba dzieci	24	33	24	19	25	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wyniki zebranych w tablicy 27 informacji wskazują, że ilość przedszkoli oraz oddziałów w analizowanym okresie czasu nie uległa zmianom. Zmianie uległy miejsca w przedszkolach (spadek o 4), liczba dzieci (wzrost o 6).

Tab. 28. Dane dotyczące oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w Gminie Gać w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba obiektów	4	5	5	5	5	3
Liczba oddziałów (klas, grup)	4	3	4	4	6	5
Liczba dzieci	62	45	52	50	48	63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na podstawie tablicy 28 łatwo można zauważyć, spadek liczby obiektów (o 2) przy jednoczesnym wzroście liczby oddziałów (o1). W badanych latach liczba dzieci wahała się od 45 (rok 2004) do 63 (rok 2008).

Edukacja

Edukacja odgrywa znaczącą rolę w rozwoju poszczególnych mieszkańców, co w efekcie składa się na rozwój całej jednostki. Szkoła jak wiadomo to obok rodziny – drugie najważniejsze środowisko wychowawcze dzieci i młodzieży.

Liczbę szkół i gimnazjów mieszczących się na terenie Gminy w latach 2003-2008 prezentuje tablica 29.

Tab. 29. Liczba szkół podstawowych i gimnazjów na terenie Gminy w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba szkół	Podstawowe	5	5	5	5	4
	Gimnazja	2	2	2	2	2
Pomieszczenia szkolne	Podstawowe	28	27	27	28	22
	Gimnazja	9	9	9	9	8
Oddziały w szkołach	Podstawowe	28	28	28	26	24
	Gimnazja	8	9	9	9	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak widać w tablicy 29 zmienne charakteryzujące zaplecze podstawowego i gimnazjalnego szczebla edukacji w Gminie przyjmują większe wartości w przypadku szkół podstawowych. W myśl czego stwierdzić należy, że infrastruktura szkolnictwa podstawowego w Gminie jest bardziej rozwinięta.

Tablica 30 charakteryzuje liczbę uczniów i absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów w Gminie w latach 2003-2008

Tab. 30. Liczba uczniów i absolwentów w Gminie w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba uczniów	Podstawowe	425	394	359	337	312
	Gimnazja	185	204	206	195	180
Liczba absolwentów	Podstawowe	76	79	73	66	197
	Gimnazja	49	51	63	69	69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z analizy przytoczonych (w tablicy 30) danych wynika, że w badanych latach liczba uczniów zarówno klas podstawowych, jak i gimnazjów zmalała o odpowiednio 33% i 6%. Spoglądając na liczbę absolwentów szkół podstawowych zauważyć można, że lata 2003 i 2008 charakteryzują się porównywalnymi wartościami. W 2008 roku liczba absolwentów gimnazjów w Gminie Gać była wyższa o 17 osób, niż miało to miejsce w roku 2003.

W tablicy 31 ujęto wybrane dane dotyczące komputeryzacji w szkołach Gminy Gać w latach 2003-2008.

Tab. 31. Wybrane dane dotyczące komputeryzacji w szkołach Gminy w latach 2003-2008

Wyszczególnienie		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Komputery w szkole	Ogółem	49	58	58	75	84	83
	szkoły podstawowe	25	33	33	50	47	67
	gimnazja	24	25	25	25	37	16
Pracownie komputerowe	Ogółem	3	3	3	3	2	3
	szkoły podstawowe	1	1	1	1	1	2
	gimnazja	2	2	2	2	1	1
Komputery podłączone do Internetu	Ogółem	30	28	49	62	83	83
	szkoły podstawowe	8	6	27	40	46	67
	gimnazja	22	22	22	22	37	16
Komputery podłączone do Internetu i przeznaczone do użytku uczniów	ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	72	63
	szkoły podstawowe	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	39	49
	gimnazja	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	33	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wykazuje analiza danych ujętych w tablicy 31 liczba komputerów ogółem w badanym okresie czasu wzrosła o 69%. Ponadto, jak widać w tablicy – 100% posiadanych komputerów posiada łącze internetowe. W roku 2008, 76% dostępnych komputerów było oddane na użytek uczniów.

Kultura i sztuka

W skład charakteryzowanych aspektów społecznych związanych z kulturą i sztuką obszaru należy zaliczyć prócz wytworów materialnych – instytucje społeczne takie jak: biblioteki, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.

Działalność kulturalna na terenie Gminy realizowana jest przez Gminny Ośrodek Kultury i Bibliotekę Publiczną w Gaci oraz Szkoły Podstawowe i Gimnazjum. Bazą materialną dla działalności kulturalno-oświatowej jest budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Gaci, Remiza Ochotniczych Straży Pożarnych, Domy Ludowe i Wiejskie Domy Kultury. Gminna Biblioteka Publiczna posiada dwie filie tj. w Ostrowie i w Dębowie. W ramach działalności Gminnego Ośrodka Kultury funkcjonują: Kapela Ludowa „Gacoki”, Grupa Taneczna „Break Dance”, Zespół Śpiewaczo- Obrzędowy „Białoboczaki”, Zespół Śpiewaczy KGW w Gaci, Przy OSP w Gaci działa Strażacka Orkiestra Dęta wraz z grupą „Mażorettek”

Dane uzupełniające w prezentowanym zakresie przedstawiono w tablicach poniżej.

Tab. 32. Dane dotyczące placówek bibliotecznych w Gminie w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Biblioteki i filie	3	3	3	3	3	3
Pracownicy bibliotek	4	1	2	2	2	2
Księgozbiór (wol.)	24 367	24 485	24 027	21 885	22 719	21 593
Czytelnicy w ciągu roku	625	638	573	601	583	572
Wypożyczenia	14 792	12 444	10 509	12 921	15 082	17 551

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS.

Liczba bibliotek i filii nie uległa zmianie w badanym okresie czasu. Wzrosła liczba wypożyczeń księgozbiorów o blisko 19%. O niżeniu uległy następujące pozycje: pracownicy bibliotek (o połowę), liczba księgozbiorów o 11%, liczba czytelników o 8%. Obniżenie się liczby czytelników przy jednoczesnym wzroście wypożyczeń oznacza, że przeciętny klient bibliotek w Gminie wypożyczał więcej pozycji.

W tablicy 33 zawarto wybrane wskaźniki odnośnie placówek bibliotecznych w Mieście i Gminie Piwniczna – Zdrój w latach 2002 – 2006.

Tab. 33. Wybrane wskaźniki dotyczące placówek bibliotecznych w Gminie w latach 2003-2008

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	1 530	1 524	1 528	1 521	1 527	1 523
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności (wol.)	5 309,9	5 356,6	5 241,5	4 797,2	4 960,5	4 726,0
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	136	139	125	132	128	125
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika (wol.)	23,7	19,5	18,3	21,5	25,9	30,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Dokonując analizy tablicy 33, w badanych latach dostrzeżono następujące zmiany wartości poszczególnych wskaźników:

- o ludność na 1 placówkę biblioteczną – spadek o 0,5%,
- o księgozbiór bibliotek na 1000 ludności – spadek o 11%,
- o czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności – spadek o 8%,
- o wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach – wzrost o 29%.

Na poziom życia kulturowego mieszkańców Gminy mają także wpływ domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice działające na terenie jednostki (tab.34).

Tab. 34. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w Gminie w 2003, 2005, 2007 roku

Wyszczególnienie	2003	2005	2007
Instytucje	1	1	1
Zespoły artystyczne	4	5	6
Członkowie zespołów artystycznych	40	61	78

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Z dostępnych danych GUS ujętych w tablicy 34 staje się widocznym, że na terenie Gminy Gać w analizowanym okresie działa 1 placówka kultury. Z danych zamieszczonych w tablicy wynika również, że na terenie Gminy w 2007 roku działało – 6 zespołów artystycznych, które skupiały w sobie 78 członków. Zarówno liczba zespołów, jak i ilość ich członków wzrosła.

2.5.3. Turystyczna

Określenie poziomu atrakcyjności turystycznej jednostki związane jest z wieloma czynnikami. Jednym z decydujących uwarunkowań jest środowisko naturalne oraz jego walory turystyczne. Ważnym czynnikiem rozwoju turystyki są również cechy antropogeniczne związane z działalnością człowieka. Zaliczyć tu należy obiekty związane z kulturą i historią regionu jak również prowadzoną tu działalnością gospodarczą. W bezpośrednim związku z walorami turystycznymi pozostaje infrastruktura turystyczna czyli – baza noclegowa, baza sportowo rekreacyjna, szlaki turystyczne.

Na terenie jednostki doszukać się można licznych walorów turystycznych, które z uwagi na zapotrzebowanie zgłaszane przez turystów oraz charakter wnoszonych atrakcji sklasyfikować można w następujący sposób:

- a) walory wypoczynkowe – ziemia przeworska należy do atrakcyjnych zakątków południowo-wschodniej części kraju. Istotnym elementem jest brak uciążliwego dla środowiska przemysłu – tutejsze tereny odznaczają się czystym, nieskażonym powietrzem i środowiskiem. Mając to na względzie uzasadnionym wydaje się być twierdzenie, że tereny Gminy Gać doskonale nadają się do wypoczynku (w bliskim kontakcie z naturą), przez co – zregenerowania sił psychicznych, poprawienia kondycji fizycznej. Korzystne warunki naturalne stwarzają sposobność organizowania popularnych form wypoczynku m.in. turystyki rowerowej i pieszej

oraz rozwoju działalności agroturystycznej. Przykładem wykorzystania wspomnianych atutów Gminy Gać może tu być ponad 30-kilometrowa trasa rowerowa posiadająca swój początek w Przeworsku i wiedzie przez Studzian, Nowosielce, Białoboki, Ostrów, Mikulice, Krzeczowice, Urzejowice kończąc swój bieg ponownie w Przeworsku. Oficjalnie oznaczona jest kolorem niebieskim. Niemniej jednak na terenie samej Gminy brak jest wystarczającego zagospodarowania środowiska w tym kierunku.,

- b) walory krajoznawcze – ten obszar zainteresowań niniejszego dokumentu można podzielić na dwie grupy tj.:
- o osobliwości przyrodnicze (opisana w poprzednich częściach opracowania – bogata fauna, dobrze zachowana szata roślinna),
  - o elementy kultury materialnej i duchowej – na terenie Gminy Gać nie zachowała się stosunkowo duża liczba zabytków. Utrzymało się i użytkowanych jest jeszcze wiele obiektów budownictwa wiejskiego zarówno drewnianego, m urowanego o funkcjach mieszkalno-gospodarczych, użyteczności publicznej, jak i sakralnych tj. kościołów, kapliczek tzw. domowych i krzyży. Warty uwagi pozycjami są tu bez wątpienia: Uniwersytet Ludowy (miejscowość Gać) oraz Zamek Korniaków (miejscowość Białoboki), cmentarzysko ciałopalne datowane od II do III w.n.e. (miejscowość Gać), stary cmentarz w Ostrowie. Godne zaznaczenia są również kościoły zlokalizowane w miejscowościach: Ostrów i Gać. Przywołany termin – kultura kryje również w sobie lokalna działalności instytucji zajmujących się krzewieniem działalności kulturalnej.
- c) walory specjalistyczne lokalnej infrastruktury turystycznej – czyli wszelkiego rodzaju obiekty oraz urządzenia turystyczne, które w wyspecjalizowany sposób mają uatrakcyjnić pobyt przyjeżdżającym na dany obszar turystom (zarówno pobyt związany z postawą bierną oraz aktywną). Gmina Gać posiada widoczne niedociągnięcia w omawianym temacie. Pomimo korzystnych uwarunkowań – brak jest wyspecjalizowanych obiektów turystycznych, które na bazie lokalnych atutów wzmacniałyby ofertę turystyczną obszaru. Widoczne jednak są działania zmierzające na poprawę takiego stanu rzeczy. Można tu przytoczyć inwestycje w zakresie rekreacji fizycznej tj. np. budowę Sali sportowej w Debowie (rok 2006) lub planowaną do roku 2012 budowę kompleksu sportowego Orlik w miejscowości Gać.

Ocena kondycji infrastruktury noclegowej jest jednym z ważniejszych mierników potencjału turystycznego. Decyduje ona o chłonności turystycznej obszaru i warunkuje ruch turystyczny w jego granicach. Analiza tej kwestii wykazała niepokojące wyniki – na terenie Gminy brak jest miejsc noclegowych. Należy jednak pamiętać, że dane statystyczne nie uwzględniają wielu tzw. dzikich miejsc noclegowych (nie zaewidencjonowanych), a funkcjonujących najczęściej w prywatnych domach. Zatem wykonane pomiary pozwalają jedynie na otrzymanie pewnych szacunkowych wyników.

2.6. Bezpieczeństwo

Analizując sytuację Gminy warto zbadać poziom bezpieczeństwa mieszkańców, gdyż w znaczny stopniu wpływa na jakość życia. W tym celu posłużono się danymi otrzymanymi z Ochotniczej Straży Pożarnej i Policji.

Tab. 35. Przestępstwa na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2008)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Razem
Białoboki	8	7	3	4	5	3	30
Dębów	5	15	8	5	5	6	44
Gać	16	18	19	14	13	14	94
Mikulice	4	3	3	2	6	2	20
Ostrów	3	3	5	2	9	1	23
Wolica	2	2	1	1	2	2	10
Razem	38	38	39	28	40	28	211
Zabójstwa	0	0	0	0	0	0	0
Gwałty	0	0	0	0	0	0	0
Rozboje	2	0	0	0	0	0	0
Kradzieże	5	1	7	1	6	4	24
Kradzieże z włamaniem	4	5	5	2	2	2	20
Pobicia	7	3	2	2	2	0	16
Pozostałe przestępstwa	20	29	25	22	30	22	148
Razem	38	38	39	28	40	28	211

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Policji.

Analiza historyczna zagadnień kryminalnych przeprowadzona na podstawie danych tab.35 pozwala zauważyć, że największą liczbą przestępstw odnotowanych w badanym okresie czasu odznacza się miejscowość Gać. Najmniej czynów karalnych odnotowano w miejscowości Wolica. Interpretując liczbę popełnionych przestępstw (ogółem) w latach 2003 - 2008 zauważyć można zjawisko pozytywne. W latach, o których mowa przestępczość na terenie Gminy spadła o 26%. Spośród przestępstw najczęściej popełnianych przeważają te, kierowane przeciwko mieniu (kradzieże) oraz zdrowiu mieszkańców (pobicia).

Tab. 36. Liczba i powody interwencji OSP

Wyszczególnienie		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Powody interwencji	pożary	19	10	10	11	9	13
	miejscowe zagrożenia	1	2	4	9	3	3
	alarmy fałszywe	-	-	-	-	1	-
	Razem	20	12	14	20	13	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OSP.

Dane tablicy 36 pokazują, że liczba interwencji OSP w badanych latach uległa obniżeniu o 20%. Jak pokazują informacje wyrażone w liczbach – w każdym z badanych lat do przeważających powodów interwencji zaliczyć należy pożary.

2.7. Lokalna administracja publiczna

2.7.1. Funkcjonowanie i struktura Urzędu Gminy Gać

Lokalne jednostki administracji publicznej (JST) w swoich działaniach podejmują te zadania i problemy, które związane z niemal wszystkimi dziedzinami życia społecznego. Wśród katalogu tych zadań wylistować można m.in. takie, które nawiązują do gospodarowania majątkiem Gminy, prowadzenia efektywnej polityki gospodarczej, minimalizacji występowania problemów społecznych, ochrony środowiska. Zatem istotną kwestią (choćby z punktu widzenia wdrażania niniejszego dokumentu) jest struktura i sposób funkcjonowania administracji lokalnej.

W tablicy niżej skatalogowano jednostki organizacyjne UG Gać oraz instytucje współpracujące na polu działań społeczno-gospodarczych. Informacje te przydatne będą w

części projekcyjnej dokumentu. To na ich podstawie poszczególnym celom strategicznym przypisane zostaną podmioty mające za zadanie wspomaganie działań wdrożeniowych poprzez aktywne uczestnictwo w określonych działaniach.

Tab. 37. Jednostki organizacyjne UG Gać oraz jednostki współpracujące

Miejscowość	Jednostki organizacyjne UG	Pozostałe jednostki z terenu Gminy Gać, współpracujące z UG Gać,	Jednostki z zewnątrz współpracujące z UG Gać
Gać	Gminny Ośrodek Kultury Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminna Biblioteka Publiczna Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Placówek Oświatowych Zespół Szkół	Poczta Polska OSP w Gaci Bank Spółdzielczy w łańcucie Oddział w Gaci GS SCH w Gaci KGW W Gaci LKS Gacovia Gminna Spółka Wodna w Gaci	Podkarpackie Stowarzyszenie Samorządów Terytorialnych LGD „Dorzecze Mleczki”
Białoboki	Szkoła Podstawowa	Dom Ludowy OSP w Białobokach Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Gać z siedzibą w Białobokach Koło Gospodyń Wiejskich	Związek Gmin Ziemi Przeworskiej PUP w Przeworsku PODR w Boguchwale
Dębów	Zespół Szkół w Dębowie	OSP w Dębowie KGW w Dębowie UKS „Azymut”	Podkarpacki Związek Melioracji i Urządzeń Wodnych oddział Jarosław
Ostrów	Szkoła Podstawowa	Dom Ludowy jako budynek OSP w Ostrowie	Rejonowy Związek Spółek Wodnych w Jarosławiu
Wolica	-	Dom Ludowy jako budynek OSP w Wolicy	
Mikulice	-	OSP w Mikulicach KGW w Mikulicach	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Gać.

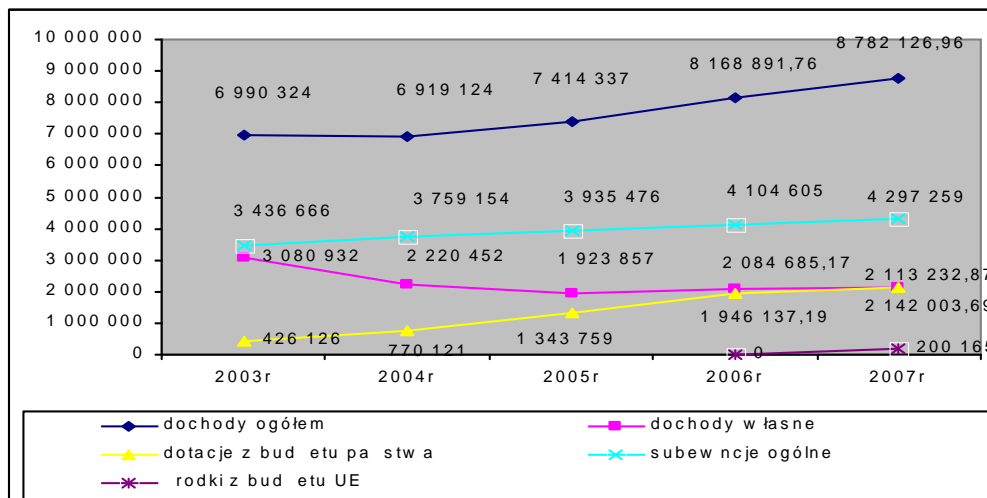
2.7.2. Finanse Gminy Gać

Podstawę badawczą niniejszego podrozdziału stanowić będzie analiza zjawisk ekonomicznych skupiająca się na gromadzeniu i wydatkowaniu środków pieniężnych w budżecie Gminy Gać. Zabieg ten pozwoli w dalszej kolejności określić wartość salda budżetu jednostki – czyli różnicy powstałej w wyniku zestawienia dochodów z wydatkami w danym roku budżetowym (zidentyfikowanie tzw. nadwyżki lub deficytu).

Dochody

Sytuację związaną z gromadzeniem środków finansowych w budżecie Gminy pozwolą przybliżyć analiza materiał badawczego zamieszczonego niżej. W tym celu analizie poddano dynamikę następujących źródeł zasilających budżet jednostki samorządu terytorialnego (wg ogólnie przyjętej trójdzielnej klasyfikacji): dochody własne – subwencje ogólne – dotacje celowe z budżetu państwa. W analizie tej dodatkowo uwzględniono, wyodrębniając środki pochodzące ze źródeł zagranicznych nie podlegające zwrotowi tj. – środki z budżetu Unii Europejskiej. Zabieg ten pozwoli zidentyfikować aktywność samorządu w występowaniu o wsparcie w poszczególnych okresach programowania.

Rys. 7. Dynamika dochodów Gminy Gać

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Na podstawie analizy zebranego materiału badawczego stwierdza się, że:

- o zaistniał w badanych latach blisko 26% wzrost pozycji dochodów ogółem charakteryzowanej jednostki terytorialnej,
- o wystąpiło niepokojące zjawisko w postaci 31% spadku dochodów własnych Gminy Gać,
- o analizując instrument wyrównujący dysproporcje dochodowe gmin (subwencje) dostrzec można wzrost udzielanej przez państwo pomocy o 25%,
- o poziom dotacji wzrósł pięciokrotnie, największy skok wartości (blisko dwukrotny) miał miejsce w roku 2005,
- o napływ środków pochodzących z funduszy strukturalnych UE miał swój początek w obecnie obowiązującej perspektywie finansowej 2007-2013.

Z uwagi na fakt, że wspomniany wyżej podział dochodów jednostki samorządu terytorialnego przesądza, że niemalże wszystkie jej dochody, które nie kwalifikują się w pojęcie dotacja lub subwencja – stanowią dochody własne, postanowiono prześledzić strukturę tegoż katalogu dochodów Gminy Gać. Dodatkowo stosowność głębszej analizy tematu uzasadnia regres poziomu dochodów własnych Gminy na przestrzeni badanych lat.

Tab. 38. Dochody własne Gminy Gać w latach 2003-2007

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
Dochody własne razem, w tym:	3 080 932,00	2 220 452,00	1 923 857,00	2 084 685,17	2 113 232,87
podatek rolny	385 246,00	391 835,00	391 878,00	338 828,82	366 600,74
podatek od nieruchomości	427 839,00	517 184,00	512 016,00	502 191,71	472 603,20
podatek od środków transportowych	33 225,00	31 193,00	27 571,00	25 593,00	20 640,00
wpływy z innych lokalnych opłat	0	0	0	0	1 450,00
wpływy z opłat skarbowej	15 613,00	14 245,00	13 255,00	10 670,00	11 637,27
podatek od czynności cywilnoprawnych		24 306,00	12 929,00	15 020,00	39 490,40
dochody z majątku gminy	54 947,00	23 993,00	39 550,00	20 116,80	39 477,87
wpływy z usług	309 763,00	348 539,00	329 063,00	358 392,58	391 230,42
dochody podatkowe	b.d.	b.d.	947 854,00	884 786,53	907 268,21
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem w tym:	295 346,00	378 760,00	453 004,00	570 934,08	632 480,26

udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	293 887,00	375 796,00	451 544,00	568 892,00	629 742,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	1 459,00	2 964,00	1 460,00	2 042,08	2 738,26
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł ogółem	26 600,00	152 397,00	178 595,00	8 500,00	208 665,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

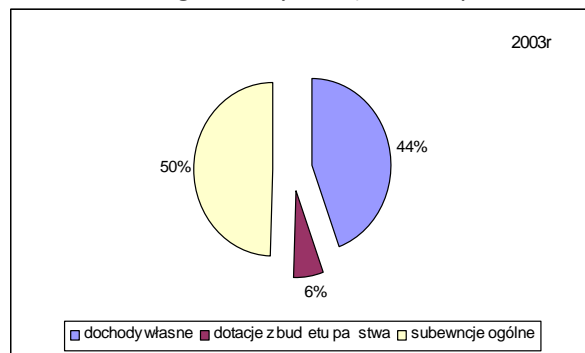
Dostępne dane liczbowe GUS (tab. 38) pokazują, że w następujących pozycjach poddanych analizie:

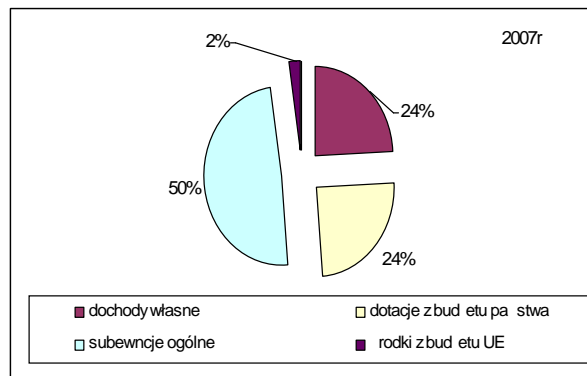
- wystąpiło zjawisko pożądane (wzrost wielkości): udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem (114%), w tym – podatek dochodowy od osób fizycznych (114%), podatek dochodowy od osób prawnych (88%), wpływy z innych lokalnych opłat (100%), podatek od czynności cywilnoprawnych (62%), wpływy z usług (26%), podatek od nieruchomości (10%),
- miały miejsce negatywne tendencje (spadek wielkości): podatek od środków transportowych (38%), dochody z majątku gminy (28%), wpływy z opłaty skarbowej (25%), podatek rolny (5%), dochody podatkowe (4%).

Reasumując rozważania na temat statystyk zamieszczonych w tab. 39 właściwym wydaje się wniosek, że bezpośrednim powodem obniżenia się poziomu dochodów własnych Gminy były wychwycone spadki w poszczególnych pozycjach.

Kolejnym istotnym etapem charakterystyki dochodów jedno stki jest analiza jej struktury zasilania finansowego przeprowadzona na podstawie rys. 8, na którym dokonano analizy porównawczej procentowego rozmieszczenie elementów składowych w latach 2003-2007.

Rys. 8. Struktura zasilania finansowego Gminy Gać (wariant porównawczy – lata 2003 i 2007)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Analizując rysunek dostrzec można, iż w latach objętych charakterystyką wystąpiły przeobrażenia w poszczególnych elementach konstrukcji dochodów (ogółem) Gminy Gać. Zmianie uległa pozycja dotacji, dochodów własnych oraz pojawiła się nowa – środki z UE. Jak wydedukować można z rysunku oraz prowadzonych wcześniej analiz finansowych (obniżenie się poziomu dochodów własnych przy jednoczesnym wzroście dotacji i subwencji oraz pojawieniu się dodatkowego źródła finansowania jakim jest UE) wywołane zostały następujące ruchy, które dotyczyły udziału dotacji, dochodów własnych i finansów UE w strukturze dochodów (ogółem) tj. w 2007 roku: zaistniał 2% udział wsparcia z budżetu UE, o 18% wzrósł udział dotacji z budżetu państwa, o 20% zmalał udział dochodów własnych Gminy Gać.

Wydatki

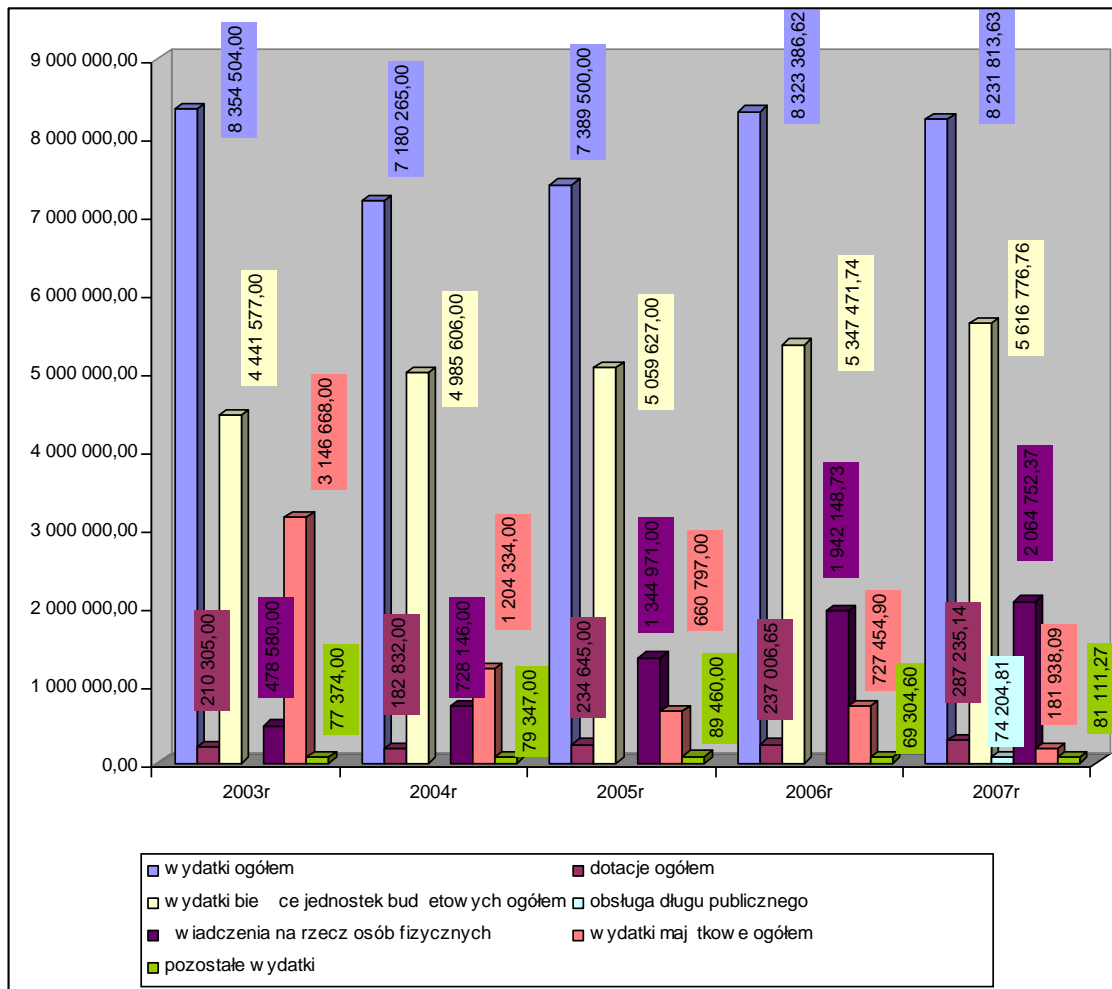
Gmina wydatkuje środki finansowe na działalność prowadzoną przez siebie oraz jednostek jej podległych. Fakt ten uzasadnia poddanie charakterystyce kategorii wydatków budżetowych (rys. 9).

Opierając rozważania na rysunku 9 można stwierdzić, iż wydatki (ogółem) na przestrzeni lat 2003-2007 uległy obniżeniu (1,5%). Nadto warto zauważyć, że z wyjątkiem pozycji – wydatki majątkowe ogółem (gdzie uwidacznia się spadek kierowanych nakładów finansowych aż o 94%) oraz pozycji – obsługa długu publicznego (gdzie dostępne dane GUS to jedynie rok 2007) nastąpił wzrost wydatkowanych środków o: 331% (świadczenia na rzecz osób fizycznych), 36% (dotacje ogółem), 26% (wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem), 5% (pozostałe wydatki).

Celem ukazania charakteryzowanego zjawiska pełniejszym na rysunku 10 przedstawiono strukturę wydatków Gminy Gać w latach 2003 i 2007.

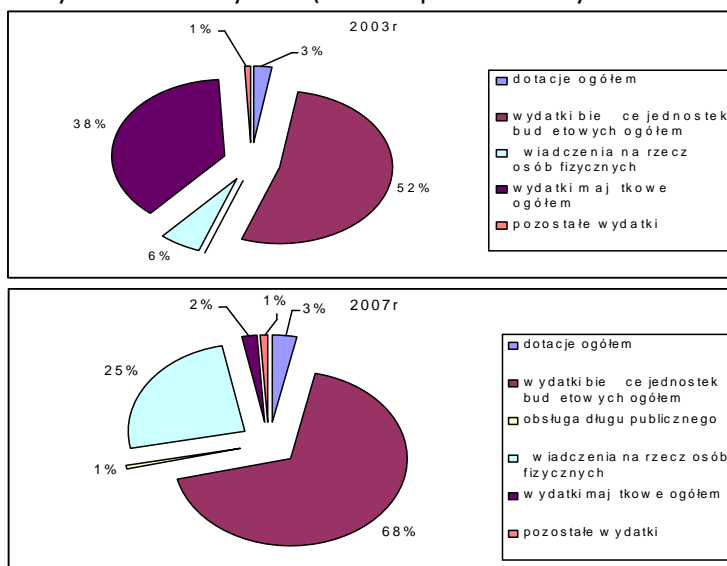
Jak przedstawiają dane procentowe zilustrowane na rysunku 10, a odnoszące się do struktury wydatków Gminy Gać, w 2007 roku (względem roku porównywalnego 2003) miały miejsce następujące zmiany w poszczególnych kategoriach poddanych wnioskowaniu (kolejno pod względem kapitałochłonności w 2007 roku): wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem (wzrost udziału o 16%), świadczenia na rzecz osób fizycznych (wzrost udziału o 19%), dotacje ogółem (bezruch), wydatki majątkowe ogółem (spadek udziału o 36%), pozostałe wydatki (bezruch). Kategoria – obsługa długu publicznego nie posiada wartości dla roku 2003, z powodu brak u odpowiednich danych GUS.

Rys. 9. Wydatki budżetowe Gminy Gać (lata 2003 -2007)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Rys. 10. Struktura wydatków Gminy Gać (wariant porównawczy – lata 2003 i 2007)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

W dalszej części, przedmiotem rozważań badawczych będą wydatki Gminy ujęte według działów klasyfikacji budżetowej za lata 2003 -2007.

Tab. 39. Wydatki Gminy według działów klasyfikacji budżetowej za lata 2003-2007

Wyszczególnienie		2003	2004	2005	2006	2007
Rolnictwo i łowiectwo	ogółem	73 582,00	19 281,00	21 365,00	42 117,90	69 546,64
	bieżące	65 836,00	11 346,00	13 600,00	35 162,59	62 640,18
Transport i łączność	ogółem	148 643,00	917 020,00	226 837,00	818 822,87	374 241,50
	bieżące	140 096,00	187 020,00	226 837,00	415 867,75	346 241,50
	majątkowe	8 547,00	730 000,00	0	402 955,12	1 500,00
	dotacje	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	26 500,00
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	ogółem	3 344 956,00	408 429,00	390 669,00	493 854,15	358 923,76
	bieżące	272 175,00	408 009,00	385 048,00	385 064,73	358 197,73
	majątkowe	3 072 566,00	0	5 200,00	107 701,54	0
Gospodarka mieszkaniowa	ogółem	16 274,00	76 845,00	61 598,00	71 058,30	152 269,86
	bieżące	13 274,00	70 145,00	61 098,00	69 058,30	152 269,86
	majątkowe	3 000,00	6 700,00	500,00	2 000,00	0
	Gospodarka gruntami i nieruchomościami	16 274,00	76 845,00	61 598,00	71 058,30	152 269,86
Oświata i wychowanie	ogółem	2 818 978,00	3 578 899,00	3 820 644,00	3 498 911,42	3 541 910,48
	bieżące	2 639 884,00	2 955 189,00	3 060 116,00	3 103 971,62	3 193 594,25
	majątkowe	50 637,00	450 000,00	573 595,00	192 501,42	158 088,77
	przedszkola	214 986,00	278 591,00	45 000,00	50 000,00	47 000,00
	szkoły podstawowe	1 915 486,00	2 557 064,00	2 721 713,00	2 399 582,74	2 369 668,73
	gimnazja	502 862,00	523 927,00	553 716,00	553 343,59	586 642,56
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	ogółem	198 721,00	156 167,00	173 362,00	170 190,18	191 567,40
	bieżące	43 473,00	18 815,00	717,00	690,18	668,40
	dotacje	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	190 899,00
	biblioteki	74 839,00	80 194,00	89 914,00	72 215,00	79 084,00
Ochrona zdrowia	domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby	80 409,00	55 307,00	82 731,00	97 285,00	111 815,00
	ogółem	23 651,00	27 723,00	31 491,00	34 505,80	32 941,73
Opieka społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	bieżące	22 879,00	25 541,00	29 629,00	34 505,80	32 941,73
	ogółem	b.d.	657 335,00	1 237 235,00	1 867 421,44	1 997 665,40
	bieżące	b.d.	115 296,00	144 844,00	195 140,55	194 947,39
	majątkowe	b.d.	8 085,00	0	0	3 660,00
Kultura fizyczna i sport	świadczenia	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 796 222,17
	ogółem	22 093,00	22 382,00	17 000,00	17 000,00	20 250,00
Administracja publiczna	bieżące	17 628,00	18 922,00	0	0	250,00
	ogółem	810 744,00	806 209,00	774 206,00	793 885,81	903 176,94
	bieżące	763 360,00	759 653,00	738 758,00	723 818,18	836 234,92
	majątkowe	11 918,00	0	0	22 296,82	14 162,32
Bezpieczeństwo publiczne i	urzędy gmin	709 185,00	736 760,00	703 231,00	723 821,84	815 228,73
	ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	95 741,18
	bieżące	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	92 759,18

	świadczenia na rzecz osób fizycznych	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	2 982,00
--	--------------------------------------	------	------	------	------	----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Analiza wydatkowania środków finansowych przedstawiona w tabelicy 39 skłania do następujących wniosków:

- o w roku 2003 najwięcej środków wydatkowano na – gospodarkę komunalną i ochrona środowiska (3 344 956,00 zł – 40% ogółu wydatków), relatywnie zbliżone nakłady finansowe kierowane były na - oświatę i wychowanie (2 818 978,00 zł – 34% ogółu wydatków), z kolei najmniej zasilanym z budżetu gminy był dział – gospodarka mieszkaniowa (16 274,00 zł – 0,2% % ogółu wydatków),
- o rok 2007 w odróżnieniu od roku 2003 pokazuje inną kolejność w rozdysponowaniu finansów Gminy, dział – oświata i wychowanie otrzymał największe wsparcie z lokalnego budżetu (3 541 910,48 zł – 43% ogółu wydatków), natomiast za najmniej dofinansowany dział klasyfikacji budżetowej wskazać należy – kultura fizyczna i sport (20 250,00 – 02,% ogółu wydatków),
- o spoglądając na zachowanie poszczególnych kwot w każdym z lat objętych opisem zaznaczyć winno się, że najwięcej środków pieniężnych w okresie 2002 -2007 sterowano na - oświatę i wychowanie (łącznie – 17 259 342,90 zł), najmniej na – kulturę fizyczną i sport (łącznie – 98 725, 00 zł) oraz – ochronę zdrowia (łącznie – 150 312,53 zł).

Dochody i wydatki – saldo budżetu Gminy Gać

Różnica dochodów z wydatkami – dająca wynik w postaci nadwyżki lub deficytu w budżecie badanej jednostki terytorialnej stanowi kolejny przedmiot analiz. Prześledzenie wyników kolejnych lat i ich interpretacja pozwoli określić ogólny stan finansów Gminy. Kolejnym wartościowym posunięciem badawczym jest przedstawienie poziomu rocznych dochodów i wydatków za pomocą ich wskaźnika *per capita* (na jednego mieszkańca). Poziom dochodu Gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca można traktować jako pewnego rodzaju miarę „dobrobytu” w Gminie.

Tab. 40. Saldo budżetu Gminy Gać (lata 2003 -2007)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
Dochody ogółem	6 990 324	6 919 124	7 414 337	8 168 891,76	8 782 126,96
Wydatki ogółem	8 354 504	7 180 265	7 389 500	8 323 386,62	8 231 813,63
Saldo	- 1364180	- 261 141	24 837	- 15 44 9489	55 0313,33
Dochody ogółem (per capita)	1 519,64	1 503,50	1 616,73	1 790,64	1 931,84
Wydatki ogółem (per capita)	1 816,20	1 560,25	1 611,32	1 824,50	1 810,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Analiza tabelicy pokazuje, że badane saldo w latach 2003 -2004, 2006 przyjęło wartości ujemne, co znalazło również swój negatywny wyraz w postaci przewagi wydatków ogółem liczonych na jednego mieszkańca względem dochodów per capita. Na skali czasowej 2003 -2007 rozpoznaje się następujące zachowanie przybliżanych wskaźników per capita – dochody ogółem– wzrost o 27%, Wydatki ogółem – spadek o 0,3%. W nominalnym ujęciu stwierdzić można, że na 1 mieszkańca dochód wzrósł o 412 zł, z kolei wydatek zmalał o zaledwie 0,3%.

2.8. Gmina Gać na tle powiatu przeworskiego – wybrane aspekty

Dotychczas przedstawione wyniki badań rozszerzają wiedzę bez pośrednio związaną z uwarunkowaniami wewnętrznymi Gminy Gać. Ciekawych spostrzeżeń dostarczy odniesienie poszczególnych danych do analogicznych wielkości określających wartość danej cechy bądź zjawiska w skali powiatu przeworskiego oraz ościennych układów lokalnych tj. gmin Przeworsk, Kańczuga, Markowa.

Analiza przeprowadzona będzie na fundamencie następujących kryteriów: uwarunkowania przestrzenne, sfera społeczna, gospodarcza, finanse, infrastruktura oraz ochrona środowiska. Wybór elementów z poszczególnych kryteriów podyktowany został dostępnością danych oraz wpływem cechy na potencjał rozwojowy. Analizując kolejne cechy właściwe dla Gminy Gać podjęto próbę identyfikacji ich charakteru w kontekście analogicznych cech określających zjawisko w gminach leżących w bezpośrednim sąsiedztwie z Gminą Gać. W myśl czego:

- o mianem pozytywnych postanowiono określić te cechy, których wartości dla gminy Gać są wyższe od relatywnych wartości gmin porównywanych,
- o za neutralne uznano te właściwości, których zmienne charakteryzujące Gminę Gać mieszczą się w przedziale wartości dla gmin Przeworsk, Kańczuga, Markowa,
- o negatywnymi nazwano te własności, których wartości opisujące Gminę Gać prezentują się niekorzystnie na tle wartości opisujących objęte badaniem pozostałe trzy gminy.

Wszelkie dane statystyczne niezbędne do niniejszej analizy zaczerpnięte zostaną z Banku Danych Regionalnych GUS. Ze względu na metodologię zbierania i przetwarzania danych przez GUS, w trakcie budowy niniejszego dokumentu dostępnymi danymi były głównie dane za rok 2008.

Tab. 41. Gmina Gać na tle powiatu przeworskiego oraz gmin okalających

Wyszczególnienie	Gmina Gać	powiat przeworski		gminy okalająca Gminę Gać			Charakter badanej cechy w kontekście potencjału rozwojowego porównywanych gmin
		liczy bezwzględne	%	Przeworsk	Kańczuga	Markowa	
Uwarunkowania przestrzenne							
powierzchnia (ha)	3 595	69 748	5,1	9 079	9 743	6 874	negatywny
Sfera społeczna							
liczba ludności (ogółem)	4 569	78 576	5,8	14 500	9 457	6 634	negatywny
liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	21,9	21,8	-	22,3	22,3	22,6	negatywny
liczba ludności w wieku produkcyjnym (%)	60,6	61,7	-	60,9	57,8	59,9	neutralny
liczba ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	17,5	16,5	-	16,8	19,9	17,5	neutralny
kobiety na 100 mężczyzn	102	104	-	104	104	102	neutralny

przyrost naturalny na 1000 ludności (%)	1,3	1,0	-	0,1	-1,7	-0,3	pozytywny
Saldo migracji	-8	-104	-	31	22	-3	negatywny
aktywność lokalna (liczba działających stowarzyszeń, fundacji)	10	163	6,1	20	18	11	negatywny
Sfera gospodarcza							
liczba bezrobotnych (ogółem)	206	4 597	4,5	883	b.d.	351	pozytywny
stopa bezrobocia (szacowana)	7,4	9,4	-	9,9	b.d.	8,8	pozytywny
przedsiębiorczość indywidualna (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)	85	2 955	2,8	486	232	199	negatywny
liczba podmiotów gospodarki narodowej (ogółem)	122	3 816	3,2	572	292	251	negatywny
powierzchnia użytków rolnych (ha) 2005r	3 275	47 209	6,9	8 025	7 521	4 808	negatywny
infrastruktura turystyczna (obiekty noclegowe ogółem)	0	4	-	0	0	0	negatywny
Finanse							
saldo budżetowe 2007r	55 0313,33	1682530,39	-	1376869,84	b.d.	1114637,77	negatywny
dochody ogółem (per capita) 2007r	1 931,84	2 056,76	-	1 812,93	b.d.	2 094,02	neutralny
wydatki ogółem (per capita) 2007r	1 810,78	2 035,35	-	1 727,15	b.d.	1 912,43	neutralny
środki z budżetu UE (ogółem) 2007r	200 165,00	2 794 134,12	7,1	715 642,48	b.d.	b.d.	negatywny
Infrastruktura techniczna							
długość (km) czynnej sieci rozdzielczej (wodociągi)	46,9	721,7	6,5	151,9	120,3	28,2	neutralny
liczba osób korzystających z 1 km sieci wodociągowej 2007r	92	91	-	86	41	150	neutralny
długość czynnej sieci kanalizacyjne (km)	73,4	682,7	10,7	106,3	67,7	43,5	neutralny

liczba osób korzystających z 1 km sieci kanalizacyjnej 2007r	33	64	-	62	53	70	negatywny
długość (km) czynnej sieci ogółem (gaz) 2005r	51,8	833,0	6,2	184,0	124,7	82,8	negatywny
liczba osób korzystających z 1 km sieci gazowej 2005r	57	60	-	55	44	49	pozytywny
Liczba dzieci przypadających na 1 przedszkole wraz z oddziałami przy szkołach podstawowych	23	33	-	24	b.d.	34	pozytywny
Liczba uczniów przypadających na 1 szkołę podstawową	71	118	-	96	96	78	pozytywny
Liczba uczniów przypadających na 1 gimnazjum	86	114	-	63	50	152	neutralny
Komputery w szkołach podłączone do Internetu przeznaczone do użytku uczniów	63	1 044	6,0	175	151	75	negatywny
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	1 523	2 183	-	2 417	1 576	2 211	pozytywny
Instytucje kulturalne (ogółem) 2007r	1	26	3,8	10	b.d.	2	negatywny
Imprezy kulturalne 2007r	56	445	12,6	50	b.d.	50	pozytywny
Ochrona środowiska							
Oczyszczalnie ścieków ogółem 2007r	1	9		b.d.	b.d.	1	neutralny

Korzystając z bazy Banku Danych Regionalnych GUS (tab.41) nakreślono następujące wnioski:

Uwarunkowania przestrzenne

Badania wykazały, że powierzchnia Gminy to 5,1% powierzchni powiatu ogółem. Odnosząc wielkość powierzchni Gminy Gać do wielkości porównywanych układów lokalnych dostrzega się, że jest ona mniejsza blisko dwa razy od gminy Markowa oraz niespełna trzy razy od gmin Kańczuga i Przeworsk. Wielkość jednostki w znacznej mierze decyduje o jej potencjale rozwojowym (warunkuje np. lokalne zasoby czynników wytwórczych takich jak ziemia, praca, kapitał).

Sfera społeczna

Liczba ludności Gminy Gać to blisko 6% ogółu ludności powiatu przeworskiego. Analizując dane stwierdzić można, że populacja Gminy Gać jest mniejsza od populacji gminy Markowa o 42%, gminy Kańczuga o 107%, gminy Przeworsk o 217%.

Analizując strukturę ekonomiczną mieszkańców badanych układów lokalnych stwierdzić należy, że:

- o procentowy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (w badanej strukturze) jest zbliżony w każdej z analizowanych jednostek terytorialnych,
- o procentowy udział ludności w wieku produkcyjnym (w badanej strukturze) jest zbliżony dla jednostek: Gmina Gać, oraz gmina Przeworsk. Porównując wartości analizowanego wskaźnika właściwą dla Gminy Gać do wartości definiujących wskaźnik dla gmin Markowa i Kańczuga należy zaznaczyć korzystną sytuację Gminy Gać,
- o procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym (w badanej strukturze) znajduje się na tym samym poziomie dla gmin Gać i Markowa. Niekorzystnymi wartościami odznacza się gmina Kańczuga.

Gmina Gać wraz z gminą Markowa odznacza się najniższą wartością wskaźnika feminizacji. Jest to oznaką najniższej dysproporcji płci w relacji z pozostałymi jednostkami poddanymi badaniu. Ponadto wyniki badań dowodzą, że Gmina Gać wyróżnia się najwyższą wartością przyrostu naturalnego, z kolei niekorzystny fakt jest taki, iż Gmina Gać charakteryzuje się najbardziej niekorzystną postacią salda migracji spośród gminy objętych badaniem. W roku 2008 Gminę Gać opuściło 8 osób. Dla porównania, w tym też roku liczbę mieszkańców gminy Przeworsk zasililo 31 osób. Aktywność lokalna badana na podstawie liczby działających stowarzyszeń i fundacji ukazuje niekorzystny obraz Gminy Gać w odniesieniu do gmin Przeworsk, Markowa i Kańczuga.

Sfera gospodarcza

Największą liczbę ludności pracującej odnotowano (w 2003r) na terenie gminy Przeworsk. Gmina Gać charakteryzowała się w tym czasie najgorszym wynikiem wśród gmin poddanych badaniu (185 osób pracujących). W roku 2003 Liczba pracujących w Gminie Gać to zaledwie 1,7% ogółu pracujących w powiecie przeworskim.

Na koniec roku 2008 Gmina Gać charakteryzowała się najmniejszą liczbą osób poszukujących pracy.. Bezrobotni Gminy Gać to 4,5% ludności pozostającej bez zatrudnienia w powiecie przeworskim.

Negatywny wynik (na tle porównywanych gmin) przedstawia liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Gać, która jest kilkakrotnie niższa od analogicznych liczb definiujących zjawisko w pozostałych trzech gminach. Również negatywnych skojarzeń dostarcza analiza liczby podmiotów gospodarki narodowej (ogółem).

Powierzchnia użytków rolnych Gminy Gać (rok 2005) stanowi – niespełna 7% ogółu użytków powiatu przeworskiego. Obszar 3275 ha, czyli ok. 91% powierzchni całej Gminy Gać to ponad dwa razy mniej niż w gminie Przeworsk, w której powierzchnia użytków rolnych jest najwyższa w badanych gminach.

Dostępne dane GUS ukazują, że w każdej z analizowanych gmin brak jest podstawowych elementów infrastruktury turystycznej (np. bazy noclegowej).

Finanse

Saldo budżetu Gminy Gać jest stosunkowo niskie w porównaniu do sald gminy Przeworsk oraz Markowa. Mniejsze środki finansowe pozwalają na relatywnie mniejsze ruchy inwestycyjne. Analizując poziom dochodów na jednego mieszkańca dostrzec można, że Gmina Gać plasuje się na drugim miejscu po gminie Markowa. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku analizy wydatków per capita.

Badając ilość pozyskanych środków z budżetu UE dostrzega się negatywny sygnał. W 2007 roku Gmina Gać pozyskała o ponad trzy razy mniej środków niż gmina Przeworsk. Pozyskane przez Gminę Gać dotacje strukturalne to 7,1% ogółu pozyskanych w powiecie przeworskim.

Infrastruktura techniczna

Analizując trzy główne mierniki poziomu infrastruktury komunalnej tj. sieci: wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe należy stwierdzić:

- sieć wodociągowa dla Gminy Gać to ok. 6,5% ogółu sieci w powiecie przeworskim. W odniesieniu do trzech analizowanych gmin, Gmina Gać plasuje się na trzecim miejscu po Przeworsku i Kańczudze. Zwrócić należy jednak uwagę, że w Gminie Gać na jeden km sieci wodociągowej przypada ok. 92 odbiorców, natomiast w gminie Przeworsk 86 odbiorców, Kańczuga 41 odbiorców, Markowa 150 odbiorców. Mając to na uwadze uznać należy, że pod względem efektywności obsługi mieszkańców Gmina Gać zajmuje drugie miejsce.,
- Sieć kanalizacyjna dla Gminy Gać to ko. 10,7% ogółu sieci w powiecie przeworskim. Pod względem długości sieci kanalizacyjnej Gmina Gać zajmuje drugie miejsce sytuując się po gminie Przeworsk. Efektywność obsługi jest w tym przypadku relatywnie słaba – z jednego km korzystają zaledwie 33 osoby.,
- Sieć gazowa dla Gminy Gać to ok. 6,2% ogółu sieci w powiecie przeworskim. Długość sieci gazowej plasuje Gminę Gać na ostatniej pozycji po (kolejno) Przeworsku, Kańczudze, Markowej. Niemniej jednak ilość osób korzystających z jednego km jest najwyższa w Gminie Gać (57 osób).

Badając zaplecze edukacyjne stwierdzić winno się, że liczba przedszkoli i szkół podstawowych jest w Gminie Gać na zadowalającym poziomie. Świadczy o tym ilość dzieci przypadająca na jedną placówkę (w odniesieniu zarówno do średniej powiatowej, jak również gmin porównywanych). Liczba uczniów przypadających na 1 gimnazjum jest niższa od średniej dla powiatu przeworskiego. Niemniej jednak w lepszej sytuacji znajduje się gmina Przeworsk i Kańczuga, gdzie na jedno gimnazjum przypada odpowiednio 23 i 36 uczniów mniej.

Liczba Komputerów w szkołach posiadające łącze do Internetu, a przeznaczonych do użytku uczniów jest w Gminie Gać na stosunkowo niskim poziomie. Okoliczność ta zasługuje na uwagę ze względu na fakt, że dostępność Internetu wspomaga usługi edukacyjne oraz dostęp młodzieży do informacji.

Na terenie Gminy Gać znajduje się jedna instytucja kulturalna (wg danych GUS). W odniesieniu do okalających gmin Przeworsk i Markowa – Gmina Gać znajduje się na trzecim miejscu. Zwrócić należy jednak uwagę, że mimo najmniejszej liczby instytucji kulturalnych – w 2007 roku na terenie Gminy Gać odbyło się najwięcej imprez. Pozytywną stroną w kulturalnym rozwoju Gminy Gać są również zasoby biblioteczne, czego wyrazem jest najmniejsza liczba (1523) osób przypadających na jedną bibliotekę.

Ochrona środowiska

W 2007 roku na terenie Gminy Gać zidentyfikowano jedną działającą oczyszczalnię ścieków, podobnie jak w gminie Markowa. Dla jednostek Przeworsk i Kańczuga brak jest danych opisujących zjawisko.

2.9. Syntetyzacja badań

Uwzględniając informacje zdobyte w drodze analizy pozostałych dokumentów strategicznych Gminy Gać oraz wnioski wypracowane w drodze spotkań konsultacyjnych –47

Zespół pracujący przy budowie dokumentu zaprojektował narzędzie badawcze w postaci ankiety, które rozprawdzone rozstało wśród kluczowych osób i podmiotów życia społeczno-gospodarczego Gminy Gać. Dało to możliwość zderzenia (następnie analizy i w końcu próby ustalenia konsensusu) wypracowanych przez UG wniosków z uwagami osób bezpośrednio związanych ze środowiskiem, w którym dane zagadnienie, problem się uwidacznia. Zabieg ten zakładał, że traktowano uczestników badania ankietowego niejako ekspertów posiadających istotną wiedzę w temacie.

Zespół miał na uwadze, że informacja zwrotna nie będzie w stu procentach wolna od wad. Dlatego też po uzyskaniu wypełnionych ankiet – materiał opracowywano merytorycznie przed naniesieniem informacji na dokument, mając przekonanie o akceptacji poszczególnych zapisów. Dzięki tej metodyce zbierania danych Zespół wzmocnił poczucie pewności, że nie popełniono rażących pomyłek i nie lekceważono i ominięto niczego, co mogłoby zaważyć na poprawności projektowanych działań rozwojowych Gminy.

Wyniki prowadzonych konsultacji w głównej mierze zawarto w podpunkcie 2.9.1 *Analiza SWOT* oraz 2.9.2 *Czynniki wzmacniające i hamujące rozwój Gminy Gać*. Posiadają również kluczowe odbicie w podpunktach 3.1 *Wizja Gminy Gać* oraz 3.2 *Struktura celów Strategii wraz z uzasadnieniem*.

2.9.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi ważną część diagnozy i jest przeważnie traktowana jako jej część podsumowująca. Pozwala zaprezentować oraz dokonać analizy atutów i słabości badanej gminy wobec szans i zagrożeń kreowanych przez otoczenie. Skrót SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

<i>Strengths</i>	- <i>Mocne (silne) strony</i>
<i>Weaknesses</i>	- <i>Słabe strony</i>
<i>Opportunities</i>	- <i>Szansa</i>
<i>Threats</i>	- <i>Zagrożenia</i>

Metoda ta (najczęściej stosowana w planowaniu strategicznym) obejmuje zarówno analizę wewnętrzną jak i zewnętrzną czyli dokonuje ona pewnego rodzaju oceny czynników, które mają wpływ na powodzenie realizacji tego dokumentu. Analiza wewnętrzna sprowadza się do oceny mocnych i słabych stron – czyli aktualnego potencjału gminy (posiadanych zasobów, zachodzących procesów i zjawisk oraz mechanizmów rozwoju). Natomiast analiza zewnętrzna opiera się na szansach i zagrożeniach (w głównej mierze wynikających z: położenia geograficznego, systemu politycznego, obowiązującego systemu prawnego) oraz pozwala je poznać z punktu widzenia przyszłościowego rozwoju gminy, na który również mają wpływ procesy zachodzące w jego otoczeniu. Macierz SWOT często nazywa się również bilansem strategicznym.

Tab. 42. Macierz SWOT

	MOCNE STRONY GMINY GAĆ	SŁABE STRONY GMINY GAC
Sfera społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Młode społeczeństwo, ⊠ Liczba zawieranych małżeństw, ⊠ Zrównoważona wartość wskaźnika feminizacji, ⊠ Obniżenie się ilości osób korzystających z wsparcia GOPS, ⊠ Widoczna aktywności lokalnych mieszkańców (np. we wzroście ilości NGO), ⊠ Spadek ilości popełnianych przestępstw, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Spadek liczby ludności, ⊠ Spadek ilości osób w wieku przedprodukcyjnym, ⊠ Spadek liczby urodzeń żywych, ⊠ Wzrost ilości zgonów, ⊠ Redukcja wartości salda przyrostu naturalnego, ⊠ Zachowanie się wskaźnika – saldo migracji, ⊠ Wzrost nasilenia w występowaniu problemów społecznych (coraz więcej problemów dotyka przeciętnego klienta GOPS), ⊠ Dominujące problemy społeczne (ubóstwo – bezrobocie – niepełnosprawność), ⊠ Poziom aktywności lokalnej społeczności, ⊠ Niski poziom wykształcenia mieszkańców, ⊠ Wymagające ciągłego wzmacniania kompetencji kadry UG (z uwagi chociażby na charakter pracy i pojawiające się okoliczności), ⊠ Brak perspektyw dla ludzi młodych,
Sfera gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Wzrost dochodów Gminy ogółem, ⊠ Wzrost dochodów Gminy ogółem per capita, ⊠ Inwestycje w ochronę środowiska, ⊠ Korzystanie z pozabudżetowych środków finansowania inwestycji, ⊠ Gmina relatywnie rozwinięta gospodarczo (przewaga zatrudnienia w usługach), ⊠ Spadek bezrobocia, ⊠ Wzrost ilości instytucji otoczenia biznesu, ⊠ Możliwość rozwoju specjalistycznych gospodarstw rolnych specjalizujących się produkcji ekologicznej, ⊠ Brak uciążliwego przemysłu, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Spadek dochodów własnych gminy (przewaga wydatków) ⊠ Obniżenie się ilości osób prowadzących działalność gospodarczą, ⊠ Pomimo sadku bezrobocia wśród bezrobotnych przeważająca liczba osób, ⊠ Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, ⊠ Panująca wśród społeczeństwa bieda, ⊠ Dostęp do instrumentów rynku pracy skierowanych na niwelację zjawiska bezrobocia, ⊠ Brak dostępu do nowoczesnej technologii, ⊠ Niewykorzystane atrakcyjne tereny inwestycyjne, ⊠ Słaba promocja lokalnych przedsiębiorców i samej Gminy, ⊠ Brak wizji i misji oraz jasnych celów rozwojowych Gminy, ⊠ Stan samozadowolenia z osiągniętych rezultatów (brak monitorowania otoczenia),
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Dobra dostępność komunikacyjna, ⊠ Inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, ⊠ Inwestycję w infrastrukturę drogową, ⊠ Inwestycję w infrastrukturę sportową, ⊠ Dostęp do podstawowych mediów, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Zła jakość dróg i braki w przydatnościach komunikacyjnych, ⊠ Problem zanieczyszczeń odpadami, ⊠ Niewystarczająca infrastruktura prozdrowotna, ⊠ Brak potencjału turystycznego, ⊠ Połączenia komunikacyjne, ⊠ Stan zabytków, ⊠ Słabo rozwinięta i zdegradowana infrastruktura techniczna,
Pozostałe	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Warunki przyrodniczo-geograficzne korzystne dla rozwoju rolnictwa i turystyki, ⊠ Wysokiej jakości gleby, ⊠ Nieskażone środowisko naturalne, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Niedostateczne lub nieekonomiczne wykorzystanie przestrzeni, ⊠ Estetyka Gminy (np. występowanie dzikich wysypisk śmieci), ⊠ Odległość od miasta wojewódzkiego,

	SZANSE GMINY GAĆ	ZAGROŻENIA
Sfera społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Możliwość pozyskania środków finansowych z UE, ⊠ Podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, ⊠ Realizacja programów sfery społecznej wyższego szczebla, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Negatywne tendencje demograficzne w regionie, ⊠ Powiększające się różnice w dochodach ludności, ⊠ Słaba skuteczność centralnej polityki w zakresie obszarów wiejskich, ⊠ Poziom bezrobocia w kraju,
Sfera gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Możliwość pozyskania środków finansowych z UE, ⊠ Podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, ⊠ Rozwój turystyki i agroturystyki w krajach UE, ⊠ Rozwój gospodarczy kraju, ⊠ Rozwój znaczenia energii odnawialnej, ⊠ Wzrost popularności elastycznych form zatrudnienia, ⊠ Zwiększenie akcji promujących Gminę, ⊠ Napływ zewnętrznych inwestorów, ⊠ Wzrost zainteresowania zdrową żywnością, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Negatywne tendencje demograficzne w regionie ⊠ Powiększające się różnice w dochodach ludności, ⊠ Słaba skuteczność centralnej polityki w zakresie obszarów wiejskich, ⊠ Duża konkurencja ze strony blisko położonych, ⊠ Poziom bezrobocia w kraju, ⊠ Mało atrakcyjna oferta kredytowa dla małych i średnich przedsiębiorstw, ⊠ Wysokie obciążenia podatkowe małych i średnich przedsiębiorstw, ⊠ Brak rozwiniętej bazy okołoturystycznej w powiecie,
Infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Możliwość pozyskania środków finansowych z UE, ⊠ Podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, ⊠ Inwestycje infrastrukturalne prowadzone na terenie powiatu, 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Słaba skuteczność centralnej polityki w zakresie obszarów wiejskich, ⊠ Jakość dróg ponad lokalnych, ⊠ Brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury okołoturystycznej,
Pozostałe	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Możliwość pozyskania środków finansowych z UE, ⊠ Podejmowanie/rozwijanie współpracy w ramach związku gmin, ⊠ Wzrost dbałości o środowisko przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> ⊠ Marginalizowanie Gminy w programach wojewódzkich.

2.9.2. Czynniki wzmacniające i hamujące rozwój Gminy Gać

Kolejnym obszarem analiz jest wskazanie zarówno czynników wzmacniających (pozytywnych) jak i hamujących (negatywnych) rozwój Gminy. Przeprowadzona powyżej diagnoza strategiczna, wsparta prowadzonymi w trakcie budowy dokumentu konsultacjami społecznymi pozwoliła wskazać:

Czynniki pozytywne:

Po pierwsze elementem, który w sposób prawidłowy wpływać może na kierunkowany rozwój Gminy Gać są pozytywne aspekty czynnika ludzkiego takie jak np. – młode społeczeństwo, dostrzegalna aktywność lokalnych mieszkańców wyrażana w działających stowarzyszeniach, zasoby siły roboczej.

Po drugie pewne prawidłowości wynikające z analizy sfery gospodarczej dają przesłanki ku temu, aby ich pozytywny charakter wykorzystać w osłabianiu istniejących niedociągnięć. Wzrost dochodów Gminy pozwoli na lokowanie inwestycji w te obszary, które wymagają działań interwencyjnych. Dodatkowym udogodnieniem jest obowiązująca perspektywa finansowa 2007-2013 dająca możliwości wspomagania działań naprawczo-rozwojowych funduszami strukturalnymi. W dalszej kolejności uwzględnić należy strukturę zatrudnienia, w której dominują pracujący w usługach. Okoliczność ta dodatkowo powiązana ze zdiagnozowanym spadkiem bezrobocia oraz wzrostem liczby funkcjonujących instytucji otoczenia biznesu – daje podstawy sądzić, że Gmina rozwija się gospodarczo. Warto tu 50

wspomnieć również o realnych perspektywach specjalistycznych gospodarstw rolnych specjalizujących się produkcji ekologicznej.

Po trzecie widoczne inwestycje w ochronę środowiska naturalnego podnoszą atrakcyjność Gminy pod wieloma względami. Szczególnie istotnym jest tu wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej. Atrakcyjność taką wzmacniają także zlokalizowane przyłączenia komunikacyjne umożliwiające transport kołowy i szynowy oraz te elementy infrastruktury cyfrowej zapewniające kontakt z Gminą.

Po czwarte obecne warunki przyrodniczo-geograficzne należy uznać jako korzystne dla rozwoju rolnictwa i turystyki. Dodatkowo zaznaczyć tu trzeba - wysokiej jakości gleby oraz nieskażone środowisko naturalne. Rozwój wspomnianych dwóch gałęzi gospodarki, bez wątpienia wpłynie na rozwój Gminy w ujęciu ogólnym.

Czynniki negatywne:

Po pierwsze stan niektórych elementów infrastruktury technicznej nasuwa konieczność zintensyfikowania działań skierowanych na rzecz poprawy ich funkcjonalności. Mowa tu szczególnie o tych elementach, które w zasadniczy sposób wpływają na jakość życia w Gminie. Przede wszystkim zwraca uwagę konieczność poprawy warunków w zakresie dróg gminnych decydujących o dostępności komunikacyjnej wszystkich miejscowości w Gminie. Wykazane problemy związane z brakami w infrastrukturze mają również negatywny wpływ na konkurencyjność Gminy, która w sposób pośredni przekłada się na zmniejszenie bezrobocia, przyciągnięcie inwestorów, wzrost dochodów lokalnej społeczności.

Po drugie zaznacza się, że w odniesieniu do posiadanego potencjału, (wynikającego w głównej mierze z uwarunkowań przyrodniczo-geograficznych i kulturowych) na relatywnie niskim poziomie jest zarówno sama infrastruktura turystyczna, jak i jej dopełnienie. Ingerencja naprawcza stworzy możliwość, by mieszkańcy obszaru wsparli swoją podstawową działalność właśnie elementami turystyki lub agroturystyki. Widzi się w tym zakresie wyraźną korelację z nieustanną pielęgnacją jakości środowiska naturalnego, która w świetle opisów diagnostycznych jest na właściwym poziomie (nie oznacza to jednak, że postęp w realizacji zadań w ramach wszystkich obszarów związanych z ochroną środowiska został wyczerpany).

Po trzecie by właściwie wykorzystać istniejące walory należy podjąć działania na rzecz zinventaryzowania posiadanych zasobów, ich rozbudowy, oznakowania i promocji. Ważnym też jest wypracowanie polityki w wyniku której obszar będzie posiadał swój własny unikatowy produkt turystyczny. Należy również uwzględnić rewitalizację obiektów zabytkowych.

Po czwarte wykonana na potrzeby niniejszego dokumentu diagnoza wyraźnie wskazuje na konieczność uwzględnienia w celach strategicznych poprawy atrakcyjności jednostki dla inwestorów zewnętrznych oraz lokalnego biznesu. Konieczne działania będą musiały koncentrować się na poprawie klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej oraz wzmocnieniu konkurencyjności. Chodzi tu nie tylko o potrzebę zintensyfikowania działań ekonomiczno-prawnych, lecz również odpowiedniego gospodarowania przestrzenią.

Po piąte zbyt duża liczba mieszkańców utrzymuje się z działalności rolniczej. Struktura działalności mieszkańców obszaru jest w znacznej mierze wynikiem ukształtowania terenu. Współczesne tendencje wymuszają zmianę tej struktury. Wykorzystanie szans współczesnej gospodarki oraz walorów obszaru może spowodować, że część mieszkańców odejdzie od działalności rolniczej niwelując w ten sposób problem bezrobocia, rozdrobnienia gospodarstw rolnych. Pomocne w reorientacji zawodowej mieszkańców będzie tworzenie różnorodnych zachęt do wzmocnienia wykształcenia oraz właściwie zorganizowane i przeprowadzone szkolenia w zakresie zmiany kwalifikacji zawodowej mieszkańców.

Zorganizowanie tego typu działań uprawdopodobni zapewne zdobycie środków finansowych z funduszy UE.

Po szóste na terenie obszaru istnieje swoistego rodzaju dysonans, z jednej strony mamy do czynienia z aktywnym społeczeństwem, z drugiej strony zamożność tego społeczeństwa w ewidentny sposób hamuje tę aktywność. Szanse na wzmożenie aktywności mieszkańców upatruje się w środkach finansowych UE, szczególnie dotyczących realizacji tzw. miękkich projektów.

Po siódme wśród problemów stwarzających bariery prawidłowego funkcjonowania sfery społecznej dominują te, które bezpośrednio uderzają w materialny byt rodzin z terenu Gminy Gać. Pomimo faktu, iż problem ten uregulowano w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Gać do roku 2013 zadaniem szczebla władzy lokalnej jakim jest kierownictwo Gminy Gać winno być wzmocnienie działań odpowiednich służb publicznych. Nie bez znaczenia jest tu uwidaczniających się migracji zarobkowych poza granice Gminy i kraju.

Po ósme wskazane wyżej liczne potrzeby Gminy w zakresie podniesienia poziomu życia mieszkańców wymagają znacznych nakładów inwestycyjnych, których finansowanie z budżetu jednostki jest stosunkowo trudnym wyzwaniem. Należy zatem dołożyć możliwych starań by stworzyć możliwości efektywnego pozyskiwania środków z zewnątrz.

III. BLOK ZAGADNIENÍ PROJEKCYJNYCH

3.1. Wizja Gminy Gać

Zaprezentowany wyżej blok projekcyjny stanowi podstawę nakreślenia wizji obszaru czyli nadrzędnego celu długookresowego, którego realizacji podporządkowane są cele i działania wymienione w punkcie 3.2. *Struktura celów Strategii wraz z uzasadnieniem*. Mając to na uwadze cele rozwoju oraz konkretne działania związane z ich realizacją, powinny prowadzić do osiągnięcia określonego stanu Gminy, uznanego przez jej społeczność za pożądany i atrakcyjny czyli – wspomnianej wyżej wizji. Uwzględniając prawidłowość stanowiącą, że wizja obszaru winna dawać odpowiedź na pytanie – jaką chcemy aby Gmina Gać była w docelowym roku 2020 – przyjęto następujący, docelowy obraz jednostki:

*GMINA GAĆ MIEJSCEM PRĘŻNIE FUNKCJONUJĄCEJ GOSPODARKI LOKALNEJ,
BOGATYM W WALORY PRZYRODNICZE, DOBRA KULTURY I LUDZKIE TALENTY,
OFERUJĄCYM TURYSTOM ATRAKCJE, INWESTOROM KLIMAT,
A MIESZKAŃCOM DOBROBYT.*

3.2. Struktura celów Strategii wraz z uzasadnieniem

Cel strategiczny I

Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego

Skoncentrowanie się na tym celu strategicznym wynika bezpośrednio z faktu, iż stymulowanie rozwoju szeroko rozumianej aktywności gospodarczej wśród mieszkańców uruchamia procesy mnożnikowe pozytywnie wpływające na gospodarkę lokalną. W konsekwencji powstają nowe inicjatywy gospodarcze umożliwiające zrównoważony rozwój, a tym samym przyczyniają się do powstawania nowych miejsc pracy, zwiększenia wpływów do budżetu jednostki. Podkreślenia wymagają tu również kwestie związane z wynikami prowadzonych konsultacji społecznych w drodze których. Stwierdzono m.in., że:

- o jedną z ważniejszych ścieżek rozwojowych Gminy jest – przedsiębiorczość,
- o istotnym dla polepszenia życia mieszkańców jest wsparcie firm działających lokalnie w celu organizowania nowych miejsc pracy, wspomóżenie podejmowania przez mieszkańców wsi działalności pozarolniczej, rozwój samozatrudnienia oraz pobudzanie aktywności lokalnej społeczności w zakresie współkształtowania rozwoju Gminy i wzmocnienie potencjału inwestycyjnego,
- o za dziesięć lat Gminę winien wyróżniać rozwój przedsiębiorczości.

Przesłanki, dla których zdecydowano się podjąć niniejszy cel wiąże się także z zagrożeniami dla rozwoju obszaru naprzeciw których postanowiono wytyczyć następujące cele operacyjne:

Cel operacyjny 1 Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców

Przedsiębiorczość i biznes to dwa bardzo ważne w obecnym czasie słowa. Egzystencja w czasach, w których nie łatwo znaleźć pracę odpowiadającą oczekiwaniom wywołała sytuację, gdzie mieszkańcy ośrodków wiejskich coraz to częściej poszukują pracy w niedaleko położonych miastach. Dostrzec można także wzrastające zainteresowanie tworzeniem firm i rozwoju ich działalności, również przez ludność zainteresowaną rozwojem przedsiębiorczości i usług związanych z wsią i jej specyfiką. Realizacja niniejszego celu operacyjnego daje

53

możliwość tym podmiotom, które chcą rozpocząć i rozwinąć swoją działalność. Potrzebą chwili stało się zatem zintensyfikowanie działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w Gminie. Jednym z głównych warunków powodzenia tego rozwoju jest wspomaganie tworzenia przyjaznego klimatu dla funkcjonowania różnego rodzaju form biznesu. Umożliwi to polepszenie stanu gospodarki obszaru, jak również da sposobność samozatrudnienia, przez co poprawy własnej sytuacji bytowej. Wyniki analizy SWOT przedstawiają następujące argumenty ku wdrożeniu opisywanego celu operacyjnego: pomimo spadku bezrobocia wśród bezrobotnych przeważająca liczba osób w wieku produkcyjnym (głównie 25 -34 lata), słabe warunki do prowadzenia działalności gospodarczej, panująca wśród społeczeństwa bieda, brak perspektyw dla ludzi młodych, brak perspektyw dla ludzi młodych, nadmierne obciążenia finansowe firm, duże koszty pracy - podatki, ZUS.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 1 Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców	2020
Przekazanie zadań związanych z: kompleksową obsługą przedsiębiorców i inwestorów, pomocą w rozpoczęciu działalności gospodarczej, monitorowaniem stanu posiadania, potrzeb i kierunków rozwoju firm na terenie Gminy oraz organizacji szkoleń na temat przedsiębiorczości (aspekty ekonomiczne, gospodarcze, prawne, rachunkowe) utworzonemu w tym celu w UG - Gminnym Centrum Wspierania Przedsiębiorczości.	Do końca 2015r
Opracowanie systemu pozyskiwania środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych na rozwój lokalnej przedsiębiorczości.	2010
Opracowanie systemu ulg i preferencji podatkowych oraz ułatwień administracyjnych dla przedsiębiorców i inwestorów (ze szczególnym uwzględnieniem tych, którzy planują utworzenie nowych miejsc pracy i rozpoczynających działalność).	Do końca 2011r
Opracowanie i realizacja dokumentu – Lokalny Program Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości dla Gminy Gać.	Do końca 2011r
Korzystanie z modelu partnerstwa publiczno -prywatnego w realizacji projektów i inwestycji .	Wg potrzeb

Cel operacyjny 2 Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego

Rolnictwo jest sektorem bardzo ważnym w zarówno w lokalnej gospodarce Gminy Gać, jak również w krajach tworzących Unię Europejską. Argumenty te wymuszają uwzględnienie tegoż sektora w działaniach pobudzających funkcjonowanie gospodarki Gminy. Odnajdując miejsce niniejszego celu operacyjnego w celu strategicznym I pamiętać należy, że prócz rolnictwa na rozwój terenów wiejskich składa się cała sfera usług pochodnych czyli drobnego przemysłu, rzemiosła czy agroturystyki. Są to dziedziny, które powinny tworzyć nowe miejsca pracy, przynosić dochody mieszkańcom i samorządowi, a przede wszystkim pomóc w pozytywnych przemianach na wsi. Nad to w macierzy SWOT można odnaleźć dodatkowe uzasadnienia takie, jak np.: brak grup producentów rolnych dążących do intensyfikacji produkcji rolnej i wspólnych działań marketingowych, wysokie wymagania dla rolników w kontekście integracji Polski z Unią Europejską, zapotrzebowanie rynków zbytu krajowych i zagranicznych na produkty rolne, rozwój agroturystyki, warunki przyrodniczo -geograficzne korzystne dla rozwoju rolnictwa.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 2 Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego	2020
Wspomaganie merytoryczne i organizacyjne osób inwestujących w powiększanie i unowocześnianie gospodarstw rolnych .	Na bieżąco
Inicjowanie i wspieranie działań ułatwiających rolnikom zrzeszanie się w grupy producenckie .	Na bieżąco
Upowszechnianie produkcji owocowo -warzywnej wykorzystującej odpowiednie warunki glebowe .	Na bieżąco

Stały monitoring i analiza możliwości pozyskiwania środków pomocowych i kredytów na roz wój terenów wiejskich.	Na bieżąco
--	------------

Cel operacyjny 3 Dywersyfikacja struktury gospodarki lokalnej

Rozwój gospodarki wymaga zróżnicowania kierunków aktywności lokalnych podmiotów. Tworzenie obszaru prężnego gospodarczo to nie tylko rozwój dotychczas widocznie funkcjonujących gałęzi gospodarki, lecz również próba rozwoju tych, które prezentują się słabiej na tle pozostałych bądź takich których brak, a obecność w strukturze miejscowej gospodarki jest uzasadniona różnymi względami. Prowadząc studia diagnostyczne szczególnie odczuwalnym stały się m.in. następujące mankamenty: brak kapitału lokalnego i utrudniony dostęp miejscowych przedsiębiorców do kapitału zewnętrznego, brak dodatkowych pozarolniczych źródeł dochodów dla rolników, niska opłacalność produkcji rolnej, ubożenie rolników.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 3 Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej	2020
Wspieranie rozwoju działalności bazującej na naturalnych bogactwach obszaru Gminy Gać .	Na bieżąco
Organizacja szkoleń i spotkań informacyjnych d otyczących możliwości pozyskiwania środków na rozwój pozarolniczych form zatrudnienia .	Cyklicznie – raz do roku
Rozwój pozostałych form przedsiębiorczości wspomagających lokalny wzrost gospodarczy ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności .	Na bieżąco

Cel operacyjny 4 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki

Atrakcyjność inwestycyjna jest dosyć często interpretowana jako – jako zespół przewag i dostatków miejsca inwestycji. Atrakcyjność danego obszaru mierzona jest m.in. aktualną i przyszłą pojemnością rynków zbytu, ceną robocizny i innych składników kosztów, dostępnością i jakością terenów przeznaczonych pod inwestycje, korzystnymi rozwiązaniami podatkowymi (ochroną lokalnego rynku), ograniczoną konkurencją, łatwością dostępu i możliwością obsłużenia sąsiednich rynków, specjalnymi przywilejami dla inwestorów zewnętrznych. Wykonane badania dowodzą o adekwatności wyboru uzasadnianego celu operacyjnego. Przejawia się to np. w: niewykorzystanych, atrakcyjnych terenach inwestycyjnych, dużych zasobach taniej kadry wytwórczej, dobrej dostępności komunikacyjnej, bliskim sąsiedztwie gmin o podobnym profilu gospodarczym, dominującej branży rolniczej (co ogranicza konkurencje w odmiennych dziedzinach gospodarki), braku dodatkowych pozarolniczych źródeł dochodów dla rolników (inwestycje otworzą nowe możliwości zatrudnienia), niedostatecznym lub nieekonomicznym wykorzystaniu przestrzeni. Natomiast ryzyko związane z inwestowaniem w danym obszarze obrazuje się pod postacią niekorzystnych uwarunkowań, wśród których wymienić można: niestabilności polityki czy brak infrastruktury technicznej i kapitałowej. Wymienione dwie negatywne cechy skutecznie osłabi wdrożenie w życie niniejszej Strategii.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 4 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki	2020
Opracowanie diagnozy faktycznego zagospodarowania przestrzeni jednostki z uwzględnieniem dokładnej inwentaryzacji posiadanych gruntów inwestycyjnych oraz koncepcji pozyskiwania nowych.	2010

Konstrukcja docelowego modelu przestrzennego jednostki z podziałem na: strefy gospodarcze, dzielnice mieszkalne, tereny rekreacyjno-sportowe, obszary „chronione”, itp. (ze szczególnym zaakcentowaniem stref gospodarczych).	2010
Powołanie zespołu ds. modelowego zarządzania przestrzenią jednostki.	2010
Opracowanie efektywnej polityki zarządzania przestrzenią Gminy.	2010
Uzyskanie Certyfikatu Gmina przyjazna inwestorom.	Do 2015r
Wydanie (i uaktualnianie) katalogu kompleksowych ofert inwestycyjnych na terenie Gminy oraz szeroko rozumiana Promocja terenów inwestycyjnych jednostki poprzez: utrzymywanie stałych i efektywnych kontaktów z mediami regionalnymi i ogólnopolskimi w celu kreowania ko rzystnego wizerunku Gminy jako miejsca do inwestowania.	Na bieżąco
Wspieranie działań mających na celu przemianowanie gruntów rolnych słabej jakości i nieużytków na cele inwestycyjne	Wg potrzeb

Cel operacyjny 5 Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego

Instytucje okołobiznesowe są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania, a przede wszystkim rozwoju gospodarki rynkowej. Zaliczyć można do nich wszelkiego rodzaju publiczne i prywatne podmioty, instytucje finansowe, ubezpieczeniowe, informacyjne, szkoleniowe, konsultingowe, etc. Instytucje te tworzą tzw. lokalne otoczenie biznesu, powszechnie uważane za jeden z ważących czynników wpływających na poziom atrakcyjności dla inwestorów. Zatem cel ten stanowić będzie wysoce istotne uzupełnienie opisanego wyżej celu operacyjnego nr 4. Ponadto o zasadności jego realizacji stanowi zidentyfikowany utrudniony dostęp miejscowych przedsiębiorców do kapitału zewnętrznego oraz innych czynników wspomagających rozwój biznesu (np. wysokie oprocentowanie pożyczek i kredytów - trudny dostęp do kredytów inwestycyjnych dla małych firm), brak dostępu do nowoczesnej technologii.

	Okres realizacji
Cel strategiczny 5 Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego	2020
Pozyskanie środków zewnętrznych na utworzenie zaplecza lokalowego dla Gminnego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości oraz finansowania jego działalności	Do końca 2012r
Skatalogowanie instytucji z terenu Gminy, powiatu i województwa zajmujących się wspieraniem biznesu.	2010
Nawiązanie i utrzymywanie współpracy z instytucjami zainteresowanymi wspieraniem biznesu z terenu Gminy z uwzględnieniem preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców lokujących kapitał i tworzących miejsca pracy na terenie Gminy Gać.	Na bieżąco

Cel operacyjny 6 Promocja postaw przedsiębiorczych

Realizacja celu sprowadzała się będzie do promocji postaw wykazujących cechy przedsiębiorcze na terenie Gminy. Działania przewidują różne formy promocji, które mają za zadanie wspomagać przedsiębiorcę zarówno w momencie zakładania przedsiębiorstwa, jak i w okresie początków jego funkcjonowania. Realizacja celu nr 6 stanowić będzie ważne dopełnienie pozostałych pięciu celów operacyjnych tworzących cel strategiczny I *Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego* oraz pełnić rolę odpowiedzi na negatywną cechę uwidocznioną w analizie SWOT (słaba promocja lokalnych przedsiębiorców i samej Gminy).

	Okres realizacji
Cel operacyjny 6 Promocja postaw przedsiębiorczych	2020
Organizowanie lokalnych wyróżnień dla firm odnoszących widoczne sukcesy.	Na bieżąco
Promocja programów wychowawczych dla młodzieży i rozwój form życia pozaszkolnego uwzględniających postawy przedsiębiorcze.	Na bieżąco
Nawiązanie i utrzymywanie współpracy z instytucjami zajmującymi się rozwojem i promocją przedsiębiorczości na terenie regionu.	Na bieżąco

Świadczenie przez Gminne Centrum Wspierania Przedsiębiorczości usług doradczych i szkoleniowych w zakresie promocji i rozwoju własnego biznesu.	Na bieżąco od 2015r
Rozpowszechnianie dobrych praktyk i metod rozwoju.	Na bieżąco
Realizacja pozostałych elementów promocyjnych zgodnie z pojawiającymi się potrzebami.	Wg potrzeb

PODMIOTY PLANOWANE DO ZAANGAŻOWANIA W DZIAŁANIA WDROŻENIOWE:

- o UG Gać,
- o Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Placówek,
- o Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Gać,
- o Bank Spółdzielczy w Łańcucie Oddział w Gaci,
- o PUP w Przeworsku,
- o lokalni przedsiębiorcy,
- o inne rozpoznane w trakcie wdrażania.

Cel strategiczny II

Wzmocnienie miejscowej infrastruktury

Mówiąc o elementach infrastruktury Gminy Gać, które wymagają działań uzupełniających lub naprawczych, ma się na uwadze te, wchodzące w skład lokalnej przestrzeni publicznej, a zwłaszcza dotyczące układu komunikacyjnego i dbałości o środowisko naturalne. Nie można pominąć tu również takich, które tworzą, bądź wzmacniają atrakcyjność turystyczno-rekreacyjną i potencjał kulturowy oraz usprawniają działalność prospołeczną. Powody, z których postanowiono podnieść działania skierowane na wzmocnienie lokalnej infrastruktury do rangi celu strategicznego wyłoniono w trakcie poddania opinii publicznej planowanych do realizacji celów Strategii. W trakcie działań konsultacyjnych stwierdzono, że:

- o w perspektywie kolejnych dziesięciu lat Gmina powinna wyróżniać się polepszonym stanem dróg i rozwiniętą infrastrukturą,
- o spośród walorów Gminy, które należy wykorzystać do poprawy jakości życia wskazano: rolnicze, społeczno-kulturalne oraz przyrodnicze,
- o wśród najbardziej widocznych czynników wpływających niekorzystnie na rozwój Gminy wskazano: stan dróg, słabo rozwiniętą i zdegradowaną infrastrukturę turystyczną oraz techniczną i kulturalną, zanieczyszczenie środowiska,
- o za największą szansę rozwoju Gminy uznano: rolnictwo, kulturę obszaru, rekreację i turystykę,
- o za ważne dla polepszenia życia mieszkańców Gminy uznano: poprawę dostępności do usług społecznych i kulturalnych, wpływanie na wzrost atrakcyjności turystycznej, dbałość o środowisko naturalne, rozwój infrastruktury technicznej.

Aby zrealizować powyższe przesłanki należy wzmocnić lokalną infrastrukturę we właściwych obszarach. Postanowiono zatem rozpisać cel strategiczny II na następujące cele operacyjne:

Cel operacyjny 1 Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego

Głównymi elementami układu komunikacyjnego każdej gminy są ulice będące drogami publicznymi lub wewnętrznymi. Spośród ustawowo wyznaczonych kategorii (ze względu na ich funkcje w sieci drogowej) przedmiotem zainteresowań celu operacyjnego nr 1 będą drogi gminne zlokalizowane na terenie jednostki dla której projektowane są działania rozwojowe. Sieć drogowa każdej gminy w dużym stopniu wpływa na atrakcyjności jednostki zarówno dla mieszkańców (podnosząc jakość życia), jak i inwestorów (czyniąc gminę dostępną dla otoczenia). Planując do realizacji niniejszy cel operacyjny dostrzega się również możliwość poszerzenia interwencji o inwestycje z zakresu pozostałych elementów układu 57

komunikacyjnego Gminy Gać. Przeglądając tablice dotyczącą macierzy SWOT można napotkać (w części określającej słabe strony) następujące fakty przemawiające za wdrażaniem opisywanego celu operacyjnego: połączenia komunikacyjne, słabo rozwinięta i zdegradowana infrastruktura techniczna (w tym konkretnie przypadku mowa o jakości dróg i brakach w przyłączeniach komunikacyjnych).

	Okres realizacji
Cel operacyjny 1 Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego	2020
Przeprowadzenie drobiazgowej diagnozy (uwzględniającej wizje lokalne) liczby i lokalizacji dróg lokalnych wymagających interwencji.	2010
Ustalenie kolejności działań naprawczych.	2010
Opracowanie programu modernizacji lokalnych dróg i infrastruktury towarzyszącej (chodników i ścieżek rowerowych).	2010
Przygotowanie odpowiedniej dokumentacji niezbędnej w procesie inwestycyjnym .	Wg potrzeb
Przygotowanie wniosków o pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania na inwestycje drogowe.	Wg potrzeb
Przeprowadzenie inwestycji w zakresie rozbudowy dróg .	Wg potrzeb
Prowadzenie i wspieranie działań z zakresu rozwoju i modernizacji pozostałych elementów układu komunikacyjnego Gminy Gać.	Na bieżąco
Aplikacja o środki pomocowe .	Wg potrzeb

Cel operacyjny 2 Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne

Ochrona środowiska jest tematem szeregu przepisów, w tym dyrektyw UE precyzujących zadania dotyczące m.in. jakości wód i powietrza oraz gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi. Gmina Gać nie należy do tych jednostek terytorialnych, które posiadają znaczny stopień zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego oraz degradacji geograficznych uwarunkowań. Niemniej jednak władze lokalne planując działania polityki gospodarczej winny uwzględnić:

- o racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- o przeciwdziałanie zanieczyszczeniom,
- o utrzymywanie i przywracanie elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Jak wspomniano wyżej Gmina nie posiada znacznych cech negatywnych w tym temacie, niemniej jednak należy dążyć do realizacji praktyk takich jak np.: dążenie do poprawy estetyki Gminy (likwidacje dzikich wysypisk śmieci) oraz wdrażać działania profilaktyczne.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 2 Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne	2020
Przebudowa sieci wodociągowej z wykorzystaniem własnego ujęcia wody.	Od roku 2011/2012
Wdrożenie systemu zachęt dla budowy urządzeń wykorzystujących energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych (np. kolektorów słonecznych)	Na bieżąco
Opracowanie i wdrożenie proekologicznego programu propagującego wykorzystanie gazu i oleju opałowego jako paliwa energetycznego	Do roku 2012
Podjęcie prac koncepcyjnych na rzecz unormowania w przyszłości gospodarki odpadami w związku z brakiem działającego wysypiska śmieci.	Do roku 2012
Rozwój procesu selektywnej zbiórki odpadów.	Na bieżąco
Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.	Na bieżąco
Rekultywacja terenów porolniczych związanych z zaprzestaną działalnością.	Wg potrzeb

Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza .	Na bieżąco
Wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy.	Na bieżąco

Cel operacyjny 3 Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej

Ograniczenie równego dostępu do infrastruktury dopasowanej do potrzeb społecznych i gospodarczych – uznano także za barierę prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa i rozwoju gospodarczego. Nie można bowiem mówić o:

- o prawidłowym funkcjonowaniu mieszkańców w przypadku, gdy na terenie obszaru dostrzec można braki sprowadzające się do: wzrostu nasilenia w występowaniu problemów społecznych dotyczących przeciętnego klienta GOPS, wymagającej wzmocnienia infrastruktury prozdrowotnej, braku należytego dostępu do infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i kulturowej. Aby rozwój społeczny szedł w pożądanym kierunku należy podjąć również działania przeciwdziałające wykluczeniu informacyjnemu i cyfrowemu mieszkańców (a zwłaszcza młodzieży) oraz monitorować warunki mieszkaniowe.
- o efektywnym rozwoju gospodarczym w przypadku gdy brak należytych inwestycji (głównie infrastrukturalnych), które z jednej strony pobudzają do rozwoju dominujące oraz nowe (tuzie słabiej funkcjonujące) branże gospodarki bazujące na lokalnych uwarunkowaniach, z drugiej wyołują gospodarcze procesy mnożnikowe.

Braki niedociągnięcia (wyrażające się głównie w brakach infrastrukturalnych) zawiera macierz SWOT.

	Okres realizacji
Cel strategiczny 3 Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej	2020
Zlokalizowanie, adaptacja, aktywizacja terenów Gminy Gać posiadających potencjał turystyczny lub/i rekreacyjny.	Wg potrzeb
Budowa, adaptacja i modernizacja obiektów rekreacyjno -sportowych (np. świetlic dla młodzieży) oraz tych, możliwych do wykorzystania pod cele turystyczne	Na bieżąco
Rewitalizacja wszelkiego rodzaju obiektów dziedzictwa kulturowego oraz pomników zaszczytu historycznej, w tym szczególnie: budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, obiektów służących promocji obszaru (w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury) oraz odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci.	Wg potrzeb
Rozwój programów zalesiania na glebach rolnych niskiej jakości, nieużytkach oraz innych terenach.	Wg potrzeb
Wspieranie powstawania zaplecza przechowalniczego dla towarów rolno -spożywczych.	Wg potrzeb
Tworzenie warunków dla rozwoju przetwórczo rolno -spożywczych, produkujących towary wysokiej jakości.	Wg potrzeb
Wspieranie inwestycyjne służb pomocy społecznej i ochrony zdrowia .	Wg potrzeb
Wsparcie doposażania w pomoce dydaktyczne placówek dydaktyczno -oświatowych na terenie Gminy zwłaszcza w zakresie sprzętu zapobiegającego wykluczeniu cyfrowemu.	Wg potrzeb
Rozwój infrastruktury teleinformatycznej i technologii społeczeństwa informacyjnego .	Na bieżąco
Rozwój infrastruktury technicznej na obszarach mieszkaniowych – zgodnie z obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego Gminy i potrzebami mieszkaniowymi obywateli.	Wg potrzeb
Aplikacja o środki pomocowe .	Wg potrzeb

PODMIOTY PLANOWANE DO ZAANGAŻOWANIA W DZIAŁANIA WDROŻENIOWE:

- o UG Gać,
- o Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Gać,

- o Gminna Spółka Wodna w Gaci,
- o Podkarpacki Związek Melioracji i Urządzeń Wodnych oddział Jarosław
- o Rejonowy Związek Spółek Wodnych w Jarosławiu
- o Podkarpackie Stowarzyszenie Samorządów Terytorialnych
- o inne rozpoznane w trakcie wdrażania.

Cel strategiczny III

Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna

Rozwój lokalny w głównej mierze opiera się na miejscowych zasobach ludzkich – tzw. kapitale społecznym w którego definicji kryje się m.in. – gotowość do podejmowania działań na rzecz ogółu, aktywność społeczna, udzielanie w zgromadzeniach i akcjach zorganizowanych przez wspólnotę, poziom posiadanego przygotowania do wykonywania zawodu (oraz wiedzy ogólnej, wykorzystywanej w codziennym życiu), poziom utożsamiania się z obszarem (tzw. świadomości kulturowa). Zaliczyć w tą definicję można również kondycję fizyczną (zdrowotną) i psychiczną (poziom satysfakcji i akceptacji aktualnej sytuacji życiowej) mieszkańców. Zinventaryzowanie tych zasobów, zaktywizowanie oraz odpowiednie ukierunkowanie decyduje o tempie rozwoju obszaru. Pamiętać należy, że rozwijanie społeczności lokalnej to nie tylko wsparcie dla działalności organizacji pozarządowych. Niezbędne są działania aktywizacyjne i edukacyjne skierowane do grup, które nie uczestniczą już w edukacji formalnej oraz grup wykluczonych bądź znajdujących się na skraju marginalizacji społecznej (z różnych przyczyn). Aktywna, świadoma swoich kwalifikacji i umiejętności, akceptująca planowane kierunki rozwoju Gminy społeczność lokalna tworzyć będzie ważny element jego wizerunku i tożsamości. Jak wykazano podczas badań konsultacyjnych:

- o istotnymi problemami są tu:
  - za najbardziej widoczne czynniki, niekorzystnie wpływające na rozwój Gminy uznano: bezrobocie, alkoholizm, dostęp do usług edukacyjnych, poziom wykształcenia mieszkańców, przestępczość młodocianych, poziom aktywności lokalnej społeczności, dostęp do instrumentów rynku pracy skierowanych na niwelację zjawiska bezrobocia, biedę,
- o wartymi uwagi wskazówkami:
  - Gminę za dziesięć lat winno wyróżniać małe bezrobocie oraz łatwość dostępu do pracy,
  - spośród walorów gminy należy wykorzystać potencjał społeczno-kulturalny,
  - największą szansą dla rozwoju Gminy jest – społeczność lokalna i jej kapitał.

Projektując rozwiązania odnoszące się do uprężnienia funkcjonowania społeczności lokalnej, postawiono konkluzję, że cel strategiczny III warto rozpisać na pięć celów operacyjnych, tj.:

Cel operacyjny 1 Systemowe wsparcie aktywności lokalnej mieszkańców

Cel operacyjny 1 stanowił będzie próbę wyzwolenia aktywności społeczności lokalnej i jednocześnie zaangażowania w dbanie o dobro wspólne. Podnosząc omawiany problem postawiono pytanie – jak sprawić, by społeczność lokalna prężnie działała, integrowała się, sama dbała o swoje dobro, angażowała możliwie wielu mieszkańców, otworzyła się na współpracę z sąsiadami – stała się aktywna? Chodzi tu o przypisanie organowi implementującemu działania niniejszego celu operacyjnego – funkcji właściwej centrów aktywności lokalnej. Przeglądając rekapitulacje zapisów diagnostycznych zwrócić powinno się uwagę na, że na terenie Gminy działalność różnego rodzaju form aktywności jest widoczna. Odnosząc jednak ilość funkcjonujących NGO w stosunku do przewidywanego zapotrzebowania (wyrażanego głównie w przeliczeniu liczba mieszkańców przypadających na

1 działające NGO, obszarach nie objętych działalnością pozarządową) oraz liczby NGO funkcjonujących w ościennych układach lokalnych – widzi się konieczność nasilenia działań.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 1 Systemowe wsparcie aktywności lokalnej mieszkańców	2020
Przeprowadzenie rozpoznania środowiska lokalnego (tzw. mapa zasobów i potrzeb).	2010
Doskonalenie form współpracy władz Gminy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.	Na bieżąco
Wspieranie i pomoc dla grup dzieci i młodzieży przejawiających inicjatywy społeczne (w szczególności kulturalne, artystyczne i rekreacyjno-sportowe) oraz zainteresowanie lokalną samorządnością.	Na bieżąco
Organizacja spotkań instruktażowych dotyczących wymiany doświadczeń związanych z założeniem, kierowaniem i pozyskiwaniem środków na prowadzenie działalności III sektora.	Cyklicznie – dwa razy do roku
Wszelkiego rodzaju wspieranie przejawów aktywności lokalnej .	Na bieżąco

Cel operacyjny 2 Podejmowanie działań pomocnych w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne

Skoncentrowanie się na tym celu operacyjnym wynika bezpośrednio z faktu, iż wiele problemów związanych z wykluczeniem społecznym oraz kształtowaniem się patologii w rodzinie i społeczeństwie wynika z utraty, bądź niemożliwości znalezienia pracy. Ma na to wpływ obniżenie statusu majątkowego, obniżenie poczucia własnej wartości. Sytuacja materialna większości rodzin w Gminie jest słaba, dlatego ważną rolę w dbałości o jej rozwój winny odegrać administracja samorządowa w zakresie aktywizacji lokalnego rynku pracy, promocji samozatrudnienia, tworzenia przyjaznego klimatu dla rozwoju przedsiębiorstw itp. Podczas prowadzonej diagnozy dostrzeżono następujące czynniki przemawiające za uwzględnieniem działań pomocowych w tym temacie: redukcja wartości salda przyrostu naturalnego (z powodów materialnych coraz mniej młodych ludzi decyduje się na założenie rodziny i wydanie potomstwa), niekorzystne saldo wskaźnika migracji (znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym wyjeżdża w poszukiwaniu zatrudnienia poza obszary Gminy i kraju), pomimo sadku bezrobocia - wśród bezrobotnych przeważająca liczba osób w wieku produkcyjnym (głównie 25-34 lata), powiększające się różnice w dochodach ludności, bieda, większość problemów społecznych ogniskuje się wokół podłoża materialnego.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 2 Podejmowanie działań pomocnych w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne	2020
Współpraca Gminy z Powiatowym Urzędem Pracy, jednostkami organizacyjnymi, pracodawcami i organizacjami pozarządowymi na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy i wspierania inicjatyw aktywizacji bezrobotnych.	Na bieżąco
Organizacja i prowadzenie prac interwencyjnych, staży oraz innych form wspomagających zatrudnienie	Wg potrzeb
Aplikacja o środki pomocowe aktywizujące osoby bezrobotne	Systematycznie od roku 2010

Cel operacyjny 3 Wzmocnienie procesu kształcenia

Podczas budowy dokumentu zidentyfikowano, że mieszkańcy obszaru nie posiadają należytej wiedzy i mają trudności z dotarciem do informacji, takich jak: w jaki sposób założyć i prowadzić działalność gospodarczą, gdzie i za pomocą jakich metod zdobyć wymaganą

wkład finansowy, jak aktywnie poruszać się na rynku pracy. Dostrzeżono również konieczność wypełnienia wiedzą zdiagnozowanej luki kompetencyjnej niejednokrotnie uniemożliwiającej zdobycie zatrudnienia. Realizując działania na tym obszarze pamiętać należy również o odpowiednim potraktowaniu początkowego poziomu kształcenia (przedszkola, szkoły, gimnazja). Zaplanowano zatem utworzenie możliwości dotarcia do pomocy doradczej i szkoleniowej już na samym początku procesu edukacji oraz podniesienia standardów kształcenia. Zidentyfikowany problem nie dotyczy wyłącznie obszaru Gminy, lecz jest groźną dysfunkcją społeczną borykającą układy lokalne charakteru wiejskiego. Niniejszy cel operacyjny pozwoli także zredukować istniejącą „przepaść” w dostępie do wiedzy jak oraz to widoczniej dostrzegalna jest pomiędzy ośrodkami wiejskimi, a miejskimi. Opracowany bilans strategiczny oraz pozostałe opisy posiadają następujące uzasadnienia realizacji celu nr 3: niski poziom wykształcenia mieszkańców, wymagające ciągłego wzmacniania kompetencji kadry UG (z uwagi chociażby na charakter pracy i pojawiające się okoliczności), słaby dostęp do usług edukacyjnych, ubóstwo społeczeństwa, a w konsekwencji utrudniony dostęp młodzieży do szkolnictwa wyższego, utrudniony dostęp do instrumentów rynku pracy skierowanych na niwelację zjawiska bezrobocia, wysokie koszty edukacji na szczeblu wyższym.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 3 Wzmocnienie procesu kształcenia	2020
Współpraca z samorządem regionalnym i powiatowym przy dostosowaniu kierunków kształcenia i oferty edukacyjnej szkółach do potrzeb rynku pracy.	Na bieżąco
Stwarzanie uczniom szkół warunków uczestnictwa w procesie dydaktycznym o standardach europejskich, w szczególności w zakresie: nauki języków obcych, dostępu do technologii cyfrowej, kształcenia nauczycieli w celu doskonalenia ich warsztatu pracy, wzbogacenie edukacji ekologicznej, regionalnej, przedsiębiorczej.	Na bieżąco
Zacieśnianie współpracy przedszkoli i szkół gminnych na szczeblu krajowym i międzynarodowym – organizacja wspólnych projektów, imprez, wymiany dzieci i młodzieży.	Na bieżąco
Organizacja szerokiego wachlarza zajęć pozalekcyjnych (przedmiotowych, sportowych, kulturalnych oraz pozostałych kółek zainteresowań) pogłębiających wiedzę i rozwijających talenty i aspiracje uczniów.	Wg potrzeb
Organizacja i prowadzenie różnego rodzaju szkoleń wzmacniających kompetencje społeczne i uzupełniających potencjał zawodowy mieszkańców Gminy.	Na bieżąco
Umożliwienie rozwoju zawodowego kadry pracowniczej sektora samorządowego Gminy Gać	Wg potrzeb
Aplikacja o środki pomocowe	Wg potrzeb

Cel operacyjny 4 Wysoki poziom kultury i rekreacji

Kulturę uznaje się za wyznacznik rozwoju społecznego, na którą składa się nie tylko materialny dorobek przekazywany z pokolenia na pokolenie, ale także dorobek duchowy. Rozwój gospodarczy i społeczny po przystąpieniu Polski do UE wiąże się nierozdzielnie z rozwojem wsi i regionów. Ważnym priorytetem UE w dziedzinie społecznej jest utrzymanie różnorodności kulturowej oraz kultywowanie lokalnych tradycji i obyczajów. Fakt ten uzasadnia celowość wspierania twórców kultury tradycyjnej oraz osób zajmujących się pielęgnowaniem tradycji dbaniem o jej ciągłość. Mając to na uwadze wspomniany w części diagnostycznej dorobek kulturowy obszaru wymaga stałej, czynnej ochrony oraz dalszego rozwoju.

Wiele imprez oraz przedsięwzięć kulturalnych można połączyć z upowszechnianiem różnego rodzaju form rekreacji, której rola we współczesnym świecie nabiera znaczenia w związku z koniecznością zapobiegania sytuacjom stresowym, chorobom cywilizacyjnym, skracaniem czasu pracy i podnoszeniem poziomu życia. Cechy rekreacji można także zauważyć w niektórych formach aktywności turystycznej, nauce dla przyjemności, uprawianiu sztuki a

nawet gotowaniu. Mając te informacje na uwadze włącznie niniejszego celu operacyjnego w paletę celów operacyjnych tworzących cel strategiczny III winno się uznać za racjonalne z punktu widzenia promocji i rozwoju obszaru.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 4 Wysoki poziom kultury i rekreacji	2020
Współpraca władz samorządowych, przedszkoli, szkół, organizacji pozarządowych w celu planowania i organizowania wspólnych przedsięwzięć kulturalnych i imprez sportowych o zasięgu lokalnym regionalnym i ogólnopolskim.	Na bieżąco
Rozszerzanie kontaktów ze sponsorami współfinansującymi imprezy sportowe i kulturalne w Gminie oraz z instytucjami wspierającymi rozwój kultury.	Na bieżąco
Występowanie z wnioskami aplikacyjnymi o dotacje zewnętrzne na rozwój kultury, sportu, aktywnego wypoczynku i promowanie zdrowego trybu życia.	Wg potrzeb
Prowadzenie działań mających na celu rozwój i ochronę materialnych i niematerialnych aspektów dziedzictwa kulturowego obszaru, ze szczególnym uwzględnieniem form zanikających.	Na bieżąco
Promocja wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych, a zwłaszcza tych upowszechniających zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz jego pełniejsze wykorzystanie w życiu kulturalnym i promocji Gminy.	Na bieżąco
Wspieranie artystycznego rozwoju młodzieży (rozwój twórczości nieprofesjonalnej, wspieranie twórczości profesjonalnej, wspieranie artystycznych debiutów).	Na bieżąco
Promocja czytelnictwa - priorytetowo wśród młodzieży i dzieci.	Na bieżąco

Cel operacyjny 5 Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne

Wzmocnienie dostępu do usług medycznych oraz podniesienie jakości ich świadczenia odgrywa istotną rolę w kształtowaniu poziomu życia mieszkańców. Ważną rolę odgrywa tutaj również profilaktyka rozumiana jako promocja odpowiednich nawyków prozdrowotnych takich jak: właściwe odżywianie, aktywność fizyczna, higiena osobista i psychiczna, bowiem zdrowy człowiek to podstawa zdrowego społeczeństwa.

Poza zdrowiem fizycznym bardzo ważną rzeczą jest poziom odczuwanego komfortu psychicznego, który w znacznym stopniu warunkowany jest zaspokajaniem potrzeb socjalnych jednostek i rodzin. Potrzeby te zabezpieczają przed niedostatkiem lub obniżeniem poziomu życia. Dlatego powinno się dołożyć starań aby równoległe z wdrażaniem niniejszej Strategii wdrażać zapisy obowiązującej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Uzasadnienie realizacji celu operacyjnego nr 5 wynika z natury lnych potrzeb mieszkańców szeroko uwzględnionych w trakcie opisów diagnostycznych Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 5 Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne	2020
Wspieranie działań w zakresie podnoszenia jakości usług medycznych na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej – współpraca z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki medycznej.	Na bieżąco
Organizacja i promocja okresowych akcji profilaktycznych mających na celu zdrowie oraz wczesne wykrywanie chorób.	Cyklicznie – trzy razy do roku
Realizacja programów przeciwdziałających uzależnieniom i zmniejszających rozmiary istniejących problemów związanych z uzależnieniami.	Na bieżąco
Prowadzenie wspólnych działań z mediami lokalnymi i regionalnymi w celu propagowania modelu zdrowego i aktywnego stylu życia mieszkańców.	Na bieżąco
Realizacja zapisów obowiązującej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej cykliczna aktualizacja.	Na bieżąco

PODMIOTY PLANOWANE DO ZAANGAŻOWANIA W DZIAŁANIA WDROŻENIOWE:

- o UG Gać,

- o Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Gać oraz inne z terenu Gminy (np. OSP, KGW) oraz sąsiadujące,
- o PUP w Przeworsku,
- o WUP Rzeszów,
- o placówki oświatowe,
- o placówki służby zdrowia,
- o GOK,
- o GOPS,
- o inne rozpoznane w trakcie wdrażania.

Cel strategiczny IV

Zapewnienie warunków umożliwiających realizację celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać

Ze względu na efektywny, pożądany kierunkowo rozwój Gminy Gać widzi się konieczność takiej organizacji procesu wdrażania Strategii, by zapewnić jej maksymalną skuteczność uzyskując jednocześnie szereg wartości dodanych jakimi docelowo będą: wzrost aktywności organizacji pozarządowych, zmniejszenie bezrobocia, wzrost przedsiębiorczości mieszkańców Gminy, wzrost dochodów lokalnej społeczności, stworzenie współpracy na linii samorząd lokalny – przedsiębiorcy – organizacje pozarządowe – mieszkańcy.

Niniejszy cel strategiczny ma pełnić zadanie *pomocy technicznej* dla całej Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać. Pomoc tą zagwarantuje realizacja następujących celów operacyjnych:

Cel operacyjny 1 Organizacja i wdrażanie procesów implementacyjnych

Niniejszy cel winien pełnić rolę wytycznych, które szerzej opisano w dalszych częściach opracowania. Warto podkreślić jego szczególną rolę sprowadzającą się do faktu, iż – prawidłowe i rzetelne wypełnienie jego zapisów stanowi możliwość zagwarantowania powodzenia realizacji pozostałych celów Strategii. Ponadto należałoby dodać, że efektywna realizacja zapisów dokumentu nie jest możliwa bez zaangażowania szerokiej grupy podmiotów aktywnie uczestniczących w życiu społeczno-gospodarczym zarówno Gminy, jak i powiatu oraz województwa.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 1 Organizacja i wdrażanie procesów implementacyjnych	2020r
Zorganizowanie partnerskich zespołów współpracujących przy realizacji zapisów Strategii oraz wyznaczenie podmiotu koordynującego proces implementacji. Zespoły mają składać się z różnych podmiotów i instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz innych zainteresowanych osób. Zespołami kierować powinien ustalony podmiot koordynujący.	2010r
Wyznaczenie (przez podmiot koordynujący) wyraźnego podziału kompetencji i zakresu odpowiedzialności dla poszczególnych podmiotów realizujących zapisy Strategii.	2010r
Przeprowadzenie ewaluacji ex-ante	2010r
Prowadzenie ewaluacji on-going oraz w korespondencji z czym – aktualizacja zapisów Strategii	Wg potrzeb
Opracowanie ewentualnych dokumentów operacyjnych realizujących cele Strategii	Wg potrzeb
Prowadzenie monitoringu (również w jego trakcie – stworzenie lokalnego banku danych o podejmowanych w ramach wdrażania Strategii programach, działaniach, inicjatywach w oparciu o szeroki wachlarz danych statystycznych oraz obserwacja otoczenia w celu angażowania moworozpoznanych podmiotów w działania wdrożeniowe).	Na bieżąco

Cel operacyjny 2 Obserwacja potrzeb i zachowań mieszkańców Gminy

Regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub/i obserwacje zmieniających się p otrzeb społecznych dają szansę szybkiej reakcji i uaktualnień prowadzonych działań i polityk. Monitoring jest niezbędnym elementem składowym każdego działania strategicznego. Kładzie za cel – zapewnienie zgodności efektów końcowych z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Dobrze funkcjonujący system monitoringu pozwala na wcześniejsze wykrycie zagrożeń związanych z prawidłową i terminową realizacją poszczególnych zadań inwestycyjnych. Pozwala stwierdzić stopień osiągnięcia założonych celów, korektę przyjętych założeń.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 2 Obserwacja potrzeb i zachowań mieszkańców Gminy	2020r
Przygotowanie projektu systemu informacyjnego o potrzebach i problemach mieszkańców Gminy.	2010r
Uruchomienie systemu zbierania informacji o potrzebach mieszkańców Gminy. Zdefiniowanie wskaźników statystycznych. Określenie wartości początkowych i docelowych (pożądanych) badawczych wskaźników statystycznych, określenie częstotliwości zbierania informacji (max. 1 rok). Określenie sposobu pozyskania informacji (GUS, własnymi siłami). Pozyskiwaniem danych zajmowałby się zespół wdrażający Strategię.	2010r
Prognozowanie kierunków zmian społeczno-gospodarczych.	Corocznie od 2010r
Prowadzenie cyklicznych badań opinii mieszkańców, co do stosowanych przez władze polityk rozwojowych i ich efektów.	Corocznie od 2010r
Opracowywanie raportów z prowadzonych analiz statystycznych oraz przedstawianie ich raz w roku w formie sprawozdania na sesji Rady Gminy. Wnioski płynące z raportu powinny być uwzględniane przez osobę/podmiot odpowiadający za wdrażanie Strategii w Gminie przy okresowym modyfikowaniu jej zapisów. Zarówno raport, jak i wnioski powinny być udostępnione opinii publicznej.	Corocznie od 2010r

Cel operacyjny 3 Dywersyfikacja źródeł finansowania realizacji celów Strategii

Aby zapewnić możliwość realizacji wytyczonych celów nie wystarczy bazować jedynie na zabezpieczaniu środków finansowych w budżecie jednostki. Okoliczność ta wymusza na podmiocie implementującym stały monitoring, identyfikację oraz zabieganie o pozabudżetowe formy wsparcia działań. Różnicowanie źródeł finansowania daje szansę uniknięcia sytuacji, w której pojawiające się niekorzystne tendencje (powodujące wystąpienie trudnej sytuacji budżetowej jednostki) dadzą podstawy do podjęcia decyzji o odstąpieniu od realizacji danej inwestycji lub jej odległego przesunięcia w czasie (mimo istotnej potrzeby realizacji).

	Okres realizacji
Cel operacyjny 3 Dywersyfikacja źródeł finansowania realizacji celów Strategii	2020r
Powołanie stanowiska informacyjnego (centrum informacyjne) o wymogach i procedurach pozyskiwania środków finansowych na realizację działań zapisanych w Strategii z różnych źródeł, w tym w oparciu o fundusze strukturalne UE.	2011r
Aktualizowanie i udostępnianie zainteresowanym podmiotom informacji o możliwych źródłach finansowania działań Strategii.	Wg potrzeb
Zagwarantowanie w budżecie Gminy potrzebnych środków finansowych na realizację zadań Strategii.	Corocznie od 2010r
Upublicznienie zapisów Strategii, sposobów i efektów jej wdrażania, a także zasad i źródeł finansowania poszczególnych zadań.	Corocznie od 2010r

Cel operacyjny 4 Zintensyfikowanie działań promujących Gminę

Promocja jest marketingowym oddziaływaniem na potencjalnych nabywców, polegającym na dostarczaniu informacji, argumentacji, obietnic i zachęty. Działania promujące Gminę Gać będą miały na celu przyciągnięcie kapitału oraz wywarzeniu przychylniej opinii o walorach i jakości usług świadczonych na terenie obszaru. Nawet najbardziej rozbudowana oferta (czy

to inwestycyjna, turystyczna, itp.) wymaga odpowiednich kanałów dystrybucji oraz stosownych nośników informacji w celu dotarcia do klienta. Charakteryzowany cel operacyjny stanowił będzie odpowiedź na ten postulat.

	Okres realizacji
Cel operacyjny 4 Zintensyfikowanie działań promujących Gminę	2020r
Turystyczne oznakowanie Gminy .	Do 2012r
Udział w różnego rodzaju targach związanych z przedsiębiorczością, turystyką, kulturą.	Na bieżąco
Intensyfikacja działań promujących Gminę poprzez zaakcentowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego , ze szczególnym uwzględnieniem „Kultury Przeworskiej”.	Na bieżąco
Systematyczne przekazywanie informacji mieszkańcom Gminy (np. plakaty informacyjne) na temat planowanych działań inwestycyjnych oraz wyjście z informacją poza środowisko lokalne (np. Internet, komunikaty w prasie) celem oddziaływania na zachowania mieszkańców i uzyskanie tym samym przewagi nad konkurencją (sąsiadującymi układami lokalnymi).	Wg potrzeb
Organizowanie konferencji prasowych promujących m.in. wydarzenia gminne z akcentem medialnym o zasięgu lokalnym i ponad lokalnym	Wg potrzeb
Organizowanie imprez kulturalnych i sportowych promujących lokalne walory i talenty	Cyklicznie – nie mniej niż dwa razy do roku
Publikacje – opracowanie i dystrybucja materiałów informacyjno-promocyjnych takich jak: ulotki, plakaty, foldery.	Na bieżąco
Przygotowanie corocznych raportów dotyczące działalności władz Gminy i ich upublicznienie .	Corocznie od 2010r

3.3. Analiza spójności celów strategii z zapisami krajowych i unijnych dokumentów planistycznych

Niniejsza analiza przedstawiona zostanie w czterech płaszczyznach (kolejno wg przyjętej rangi zależności) tj.: unijnej – *Strategiczne Wytyczne Wspólnoty*, krajowej – *Strategia Rozwoju Kraju, Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia*, regionalnej – *Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego*, lokalnej – *Strategia Rozwoju Powiatu Przeworskiego*. Analiza ta ma na celu wykazanie zbieżności zaprojektowanych w tymże dokumencie zachowań prorozwojowych z politykami zapisanymi w dokumentach wyższego szczebla. W związku z czym, poniżej przedstawiono kilka przykładowych korelacji. Dokonując wnioskowania na bazie poniższych informacji – stwierdzić należy, że poziom kompatybilności zapisów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać na lata 2010-2020 z dokumentami poddanymi analizie jest dosyć wysoki.

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty (SWW)

Działania SWW	Cel strategiczny Strategii	Cel operacyjny Strategii
zwiększanie atrakcyjności państw członkowskich, regionów i miast poprzez poprawę dostępności, zapewnienie odpowiedniej jakości i poziomu usług oraz zachowanie stanu środowiska	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej

wspieranie innowacyjności, przedsiębiorczości oraz rozwoju gospodarki opartej na wiedzy poprzez wykorzystywanie możliwości w dziedzinie badań i innowacji, w tym nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej
tworzenie lepszych miejsc pracy oraz większej ich liczby poprzez zainteresowanie większej ilości osób zdobyciem zatrudnienia oraz działalnością gospodarczą, zwiększanie zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększanie inwestowania w kapitał ludzki	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej

Strategia Rozwoju Kraju (SRK)

Priorytety SRK	Cel strategiczny Strategii	Cel operacyjny Strategii
Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego Promocja postaw przedsiębiorczych
	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Podjęcie działań pomocnych w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne
Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Systemowe wsparcie aktywności lokalnej mieszkańców Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne
	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne
	Zapewnienie warunków umożliwiających realizację celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać	Obserwacja potrzeb i mieszkańców Gminy
Rozwój obszarów wiejskich	Każy z celów Strategii	

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia

Horyzontalne cele szczegółowe NSRO	Cel strategiczny Strategii	Cel operacyjny Strategii
<p>Tworzenie warunków dla utrzymania trwałego i wysokiego tempa wzrostu gospodarczego</p>	<p>Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego</p>	<p>Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego Promocja postaw przedsiębiorczych</p>
	<p>Zapewnienie warunków umożliwiających realizację celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać</p>	<p>Organizacja i wdrażanie procesów implementacyjnych</p>
<p>Wzrost zatrudnienia poprzez rozwój kapitału ludzkiego oraz społecznego</p>	<p>Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego</p>	<p>Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego</p>
	<p>Wzmocnienie miejscowej infrastruktury</p>	<p>Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej</p>
	<p>Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna</p>	<p>Podejmowanie działań pomocnych w znalezieniu pracy przez osoby bezrobotne Wzmocnienie procesu kształcenia</p>
<p>Podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w tym szczególnie sektora usług,</p>	<p>Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego</p>	<p>Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego Promocja postaw przedsiębiorczych</p>
	<p>Wzmocnienie miejscowej infrastruktury</p>	<p>Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej</p>

Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej, mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski i jej regionów	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	Každy z celów Strategii	
Rozwój obszarów wiejskich	Každy z celów Strategii	

Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego (SRWP)

Obszary strategiczne SRWP	Cel strategiczny Strategii	Cel operacyjny Strategii
Gospodarka regionu	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Wzmocnienie aktywności gospodarczej mieszkańców Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury Gospodarki lokalnej Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez odpowiednie zaprogramowanie zarządzania przestrzenią jednostki Wspieranie i rozbudowa lokalnego zaplecza okołobiznesowego Promocja postaw przedsiębiorczych
	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Infrastruktura techniczna	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Obszary wiejskie i rolnictwo	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury gospodarki lokalnej
Ochrona środowiska	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne
Kapitał społeczny	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Systemowe wsparcie aktywności lokalnej mieszkańców
Ochrona zdrowia	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Wysoki poziom kultury i rekreacji Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne
Zabezpieczenie społeczne	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Zdrowe społeczeństwo i bezpieczeństwo socjalne

Strategia Rozwoju Powiatu Przeworskiego (SRPP)

Obszary strategiczne SRPP	Cel strategiczny Strategii	Cel operacyjny Strategii
Infrastruktura techniczna	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Modernizacja i rozwój lokalnego układu komunikacyjnego Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
Kapitał ludzki	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Systemowe wsparcie aktywności lokalnej mieszkańców Wzmocnienie procesu kształcenia
Obszary wiejskie i rolnictwo	Pobudzenie lokalnego potencjału gospodarczego	Intensyfikacja rozwoju potencjału rolniczego Dywersyfikacja struktury gospodarki lokalnej
Turystyka, sport i promocja	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Wysoki poziom kultury i rekreacji
	Zapewnienie warunków umożliwiających realizację celów Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Gać	Zintensyfikowanie działań promujących Gminę
Kultura i dziedzictwo kultu rowe	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Rozwój pozostałych elementów przestrzeni publicznej
	Prężnie funkcjonująca społeczność lokalna	Wysoki poziom kultury i rekreacji
Ochrona środowiska i bezpieczeństwo publiczne oraz zapobieganie zagrożeniom	Wzmocnienie miejscowej infrastruktury	Usprawnienie warunków dbałości o środowisko naturalne

Analizując informacje przedstawione w powyższym podrozdziale 3.3. *Analiza spójności celów strategii z zapisami krajowych i unijnych dokumentów planistycznych* – dostrzegalna jest wysoka spójność polityk prorozwojowych Gminy Gać z treścią dokumentów poddanych porównaniu. Wysoka spójność da podstawy do efektywnej aplikacji o środki zewnętrzne, w tym z budżetu UE.

3.4. Opis procesu implementacji, aktualizacji i oceny zapisów Strategii

Proponuje się, aby katalog zadań odnoszących się do wdrażania Strategii koncentrował się na następujących niżej zasadach.

PO PIERWSZE – KOORDYNACJA

Strategia stanowi narzędzie wspomagające proces strategicznego zarządzania rozwojem Gminy. N arzędzie to jest skuteczne wtedy, gdy w sposób prawidłowy i zgodny z ustaleniami jest wdrażane w otoczenie. Aby postulat ten mógł być wypełniony niezbędnym jest – zsynchronizowanie działań cząstkowych w czasie i przestrzeni. Mając to na uwadze koniecznym jest wyposażenie (bądź utworzenie nowego etatu) pracownika UG Gać z zadania związane z koordynowaniem procesów implementacyjnych. Pozwoli to uniknąć takich niekorzystnych sytuacji jak chociażby: brak zgodności celów i stosowanie przez poszczególne podmioty niejednakowych priorytetów, brak synchronizacji terminów, przestoje robót, ewentualnie – niewykorzystanie zasobów pracy i środków technicznych.

PO DRUGIE – PRARNERSTWO

Przekonanie społeczności lokalnej do tego, że podejmowanie zadań rozwoju lokalnego jest uruchamianiem potencjalnych możliwości rozwojowych, jakie wiązać się mogą z długoterminowo zaplanowanym rozwojem lokalnym jest rzeczą trudną. Niemniej jednak realizacja celów prawie każdego z programów strategicznych nie jest możliwa w stu procentach bez ingerencji partnerów społeczno-gospodarczych. Włączenie w działania wspomnianych podmiotów musi mieć miejsce już w początkowej fazie działań projekcyjnych i trwać przez cały cykl wdrażania i aktualizacji dokumentu. Szczególnie cennym jest tu wykorzystanie doświadczenia i zasobów liderów poszczególnych sfer życia społecznego i gospodarczego.

Wykaz partnerów sugerowanych do włączenia w poszczególne działania implementacyjne zawiera pkt. 3.2. *Struktura celów Strategii wraz z uzasadnieniem.*

PO TRZECIE – MONITORING

Budując programy strategiczne należy zwrócić uwagę na tendencje zachodzące w otoczeniu. W sposób ciągły zmieniające się warunki powodują rosnące zapotrzebowanie na metody i techniki pozwalające przewidywać te zmiany oraz zapobiegać negatywnemu ich wpływowi przy jednoczesnym wykorzystaniu pojawiających się możliwości. Termin monitoring (na potrzeby niniejszego dokumentu) należy zinterpretować jako – jako proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów i całego programu w aspekcie finansowym i rzeczowym, mający na celu zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Względem czego niezbędnym jest ustanowienie systemu gromadzenia wiążących informacji statystycznych i finansowych sprowadzających się w znacznej mierze do: monitorowania warunków i stanu rozwoju Gminy oraz monitorowania skuteczności przyjętych przedsięwzięć. Sugeruje się zatem stworzenie stanowiska ds. monitoringu, które odpowiedzialne będzie za budowę i archiwizację baz danych w oparciu o pozyskiwane informacje pierwotne (dotyczące realizacji poszczególnych celów i zadań – kompletowane dwa razy do roku) oraz wtórne (pochodzenia głównie z publicznych baz danych np. GUS). Zebrane informacje będą wykorzystywane w tworzonych sprawozdaniach, analizach, również przy badaniu skuteczności przyjętych przedsięwzięć lub/i późniejszych syntetycznych ocenach rozwoju Gminy.

PO CZWARTE – EWALUACJA

Termin ewaluacja należy interpretować jako – użycie metod badań społeczno-ekonomicznych do oceny i informowania o skuteczności programów publicznych. Ewaluacja jest określeniem wartości polityki programu w odniesieniu do wcześniej zdefiniowanych kryteriów i w oparciu o odpowiednie informacje. Ewaluację prowadzi się na podstawie systematycznego zbierania danych, analizy, interpretacji. W związku z czym dostrzega się tu konieczność wykorzystania efektów monitoringu Strategii. W tym miejscu należy wyraźnie zaznaczyć, że nie można postawić znaku równości między terminem monitoring, a ewaluacja.

Celem prowadzenia ewaluacji jest:

- 1) Kontrola nad działaniem organów władzy publicznej odpowiedzialnych za wdrażanie Strategii oraz zwiększanie przejrzystości tych działań.
- 2) Zwiększanie skuteczności i efektywności działań podejmowanych przez sektor publiczny w ramach Strategii
- 3) Kształtowanie kierunków i priorytetów działalności sektora publicznego;
- 4) Poznawanie mechanizmów wdrażanego programu..

W trakcie procesu ewaluacji należy kierować się następującymi zasadami:

- 1) Konieczność wykorzystania wyników ewaluacji
- 2) Przejrzystości procesu ewaluacji
- 3) Upublicznienie wyników ewaluacji
- 4) Terminowości i systematyczności
- 5) Różnorodności
  - o ewaluacja ex-ante: (instrument dla spójnych decyzji)
    - sprawdza czy cele są jasne, spójne i czy odpowiadają na potrzeby,
    - pomaga w ich właściwej kwantyfikacji,
    - pomaga w zdefiniowaniu wskaźników niezbędnych dla monitoringu procesu wdrażania,
    - pomaga w uwidocznieniu rezultatów (zasoby finansowe, realizacja rzeczowa, rezultaty, wpływ)
    - jest swoistym zestawieniem kontrolno-monitoringowym dla programu,

- o ewaluacja on-going (pomaga zrozumieć i zareagować)
  - jest to instrument wspomagający monitoring programu – wspiera ewentualny proces modyfikacji w trakcie realizacji: cele, sposoby działania, warunki wdrażania,
  - jest to instrument obserwacji sposobu działania podmiotów uczestniczących we wdrażaniu oraz pomaga ocenić czy zasady wspólnotowe zostały zachowane
- o ewaluacja ex-post (bada rezultaty interwencji pomocowej)
  - analizuje pod kontem ilościowym i jakościowym zmiany spowodowane przez program w środowisku społeczno-gospodarczym podsumowuje całość danych,
  - pozwalającą stwierdzić czy początkowe cele zostały osiągnięte.

6) Wiernego obrazu.

7) Kierowania się kryteriami: trafności, efektywności, skuteczności, użyteczności, trwałości.

Podczas projektowania procesu ewaluacji należy również uwzględnić kilkanaście standardów, które można ująć z jednej z czterech, częściowo ząębających się kategorii:

- 1) użyteczność,
- 2) wykonalność,
- 3) poprawność,
- 4) stosowność.

Proponuje się aby standardowy zakres zadań dla ewaluacji winien zawierać, co najmniej następujące informacje:

- 1) podstawę prawną ewaluacji,
- 2) krótka informacja na temat ocenianego programu,
- 3) cel ewaluacji,
- 4) zakres przedmiotowy ewaluacji,
- 5) okres prowadzenia procesu ewaluacji,
- 6) opis wymaganej metodologii,
- 7) określenie profilu wykonawcy oceny,
- 8) przez kogo i do jakich celów wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane,
- 9) rozwiązania instytucjonalne.

W reasumpcji powyższego oddaje się pod rozwałę dwa rodzaje rozwiązań. Pierwsze obarczenie zadaniem wynikłym z ewaluacji koordynatora, który podczas wykonywanej pracy będzie mógł się posilkować potencjałem poszczególnych wydziałów UG Gać. Szczególnie współpracę widzi się tu ze stanowiskiem ds. monitoringu i zadań administracyjnych. Drugie z proponowanych rozwiązań to zlecenie przeprowadzenia ewaluacji firmie/instytucji zewnętrznej.

PO PIĄTE – AKTUALIZACJA

Aktualizacja zapisów Strategii stanowi wysoce istotny element w jej wdrażaniu. Jej istotność wynika bezpośrednio z zasad planowania strategicznego, pośrednio z takich okoliczności, jak chociażby: cele operacyjne tracą z czasem swoją aktualność, inne wymagać będą nowej redakcji; pojawiają się nowe uwarunkowania (np. kończy się jeden okres planistyczny, rozpoczyna kolejny). Planuje się, że proces aktualizacji Strategii polegać będzie na dokonywaniu zmian, na bazie spotkań roboczych i konsultacji społecznych, których wyniki przedstawione zostaną do wiadomości publicznej. Poddanie do informacji ma na celu promocję zaktualizowanych zapisów programowych.

Podmiot odpowiedzialny: koordynator

PO SZÓSTE – PROMOCJA

Informacje dotyczące planowanych działań powinny być podawane do publicznej wiadomości za pomocą narzędzi takich jak np.: tablice informacyjne w urzędzie gminy i strategicznych miejscach na jej terenie, prasa lokalna, plakaty, ulotki, Internet, spotkania z mieszkańcami. Sugeruje się również przestrzeganie trzech zasad:

- informacje o planowanych działaniach muszą poprzedzać podjęcie danego działania z wyprzedzeniem co najmniej jednego tygodnia,
- prowadzi się obowiązek okresowego (np. rocznego) rozliczania prowadzonych działań w formie sprawozdania rozprowadzonego za pomocą jednego narzędzia informacyjno -promocyjnego,
- w przypadku zakończenia projektu istnieje obowiązek upublicznienia efektów jego realizacji pełnej dokumentacji technicznej i finansowej.

PO SIÓDME – ADMINISTRACJA

Za istotne rozwiązanie uznano także zabezpieczenie zaplecza administracyjnego. Chodzi tu głównie o archiwizację powstałych w wyniku wdrażania dokumentów oraz zarządzanie oraz zarządzanie bieżącymi sprawami mniejszej rangi. Takie podejście do sprawy pozwoli rozgraniczy spoczywające na koordynatorze obowiązki na strategiczne i operacyjne. Nad to zwolni go z wykonywania tych drugich, co w efekcie pozwoli skoncentrować uwagę na sprawach kluczowych dla rozwoju Gminy Gać.

PO OSME – ROZDZIAŁ OBOWIĄZKÓW I KOMPETENCJI

Wskazane (do wdrażania) przez kierownictwo Gminy osoby, wydziały (kierownicy wydziałów) podpiszą przygotowane szczegółowe zakresy obowiązków. W szczególności zabezpieczyć należy następujące kompetencje, celem zapewnienia efektywnego procesu wdrażania: zaplecze administracyjne, stanowisko koordynujące, monitorujące, promujące.

PO DZIEWIĄTE – ZABEZPIECZENIE ŚRODKÓW

Wdrażanie działań niesie za sobą konieczność zabezpieczenia środków w budżecie Gminy. Ważnym jest tu nasilenie działań na zapewnienie dostępu do środków pochodzenie zewnętrznego z stosunku do finansów UG.

SPIS TABLIC I RYSUNKÓW

Tab. 1. Wykaz zrealizowanych inwestycji w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Gać (lata 1998-2008)	12
Tab. 2. Charakterystyka oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2007)	13
Tab. 3. Dane dotyczące przemysłowych oczyszczalni ścieków w Gminie Gać (lata 2003-2007)	13
Tab. 4. Liczba ludności Gminy Gać według faktycznego miejsca zamieszkania w latach 2003 –2008 (osoby)	14
Tab. 5. Liczba ludności Gminy Gać rozbitcu na poszczególne miejscowości (wariant porównawczy – lata 2000 i 2007)	14
Tab. 6. Ludność Gminy Gać wg poszczególnych grup wiekowych (lata 2003 -2008)	15
Tab. 7. Wartości charakteryzujące ruch naturalny Gminy Gać w Gminie Gać, w latach 2003-2008 (liczby bezwzględne)	15
Tab. 8. Migracje na pobyt stały w Gminie Gać według typu i kierunku w latach 2003-2008	16
Tab. 9. Liczba osób objętych pomocą GOPS w Gaci (lata 2003 -2007)	18
Tab. 10. Struktura zawodowa Gminy Gać za lata 2000 -2003	19
Tab. 11. Liczba pracujących wg sektorów własności i płci	20
Tab. 12. Większe podmioty gospodarcze z terenu Gminy Gać	20
Tab. 13. Charakterystyka bezrobocia na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2008)	21
Tab. 14. Wybrane wskaźniki aktywności gospodarczej mieszkańców (wariant porównawczy – lata 2003 i 2008)	22
Tab. 15. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Gać zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD (lata 2003-2008)	23
Tab. 16. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Gać, zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych w latach 2003 -2008 (wybrane)	24
Tab. 17. Zestawienie bonitacji gleb na gruntach ornych i użytkach zielonych Gminy Gać	25
Tab. 18. Powierzchnia użytków rolnych Gminie (lata 2001 -2005)	25
Tab. 19. Formy władania ziemią w sołectwach Gminy Gać w 1999r.	25
Tab. 20. Struktura wielkościowa indywidualnych gospodarstw w 2007	26
Tab. 21. Charakterystyka wodociągów w Gminie Gać (lata 2003 -2008)	26
Tab. 22. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej w Gminie Gać (lata 2003-2008)	27
Tab. 23. Charakterystyka sieci gazowej w Gminie Gać (lata 2003 -2007)	27
Tab. 24. Dane dotyczące podstawowej sieci dróg gminnych	29
Tab. 25. Zasoby mieszkaniowe Gminy Gać i wybrane mierniki ich jakości (budownictwo indywidualne i zbiorowe)	29
Tab. 26. Liczba placówek związanych z opieką zdrowotną w Gminie Gać w latach 2003-2008	30
Tab. 27. Dane dotyczące przedszkoli (bez specjalnych) w Gminie Gać w latach 2003-2008	30
Tab. 28. Dane dotyczące oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w Gminie Gać w latach 2003 -2008	31
Tab. 29. Liczba szkół podstawowych i gimnazjów na terenie Gminy w latach 2003-2008	31
Tab. 30. Liczba uczniów i absolwentów w Gminie w latach 2003 -2008	31
Tab. 31. Wybrane dane dotyczące komputeryzacji w szkołach Gminy w latach 2003-2008	32

Tab. 32. Dane dotyczące placówek bibliotecznych w Gminie w latach 2003 -2008 _____	32
Tab. 33. Wybrane wskaźniki dotyczące placówek bibliotecznych w Gminie w latach 2003-2008 _____	33
Tab. 34. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w Gminie w 2003, 2005, 2007 roku __	33
Tab. 35. Przestępstwa na terenie Gminy Gać (lata 2003 -2008) _____	35
Tab. 36. Liczba i powody interwencji OSP _____	35
Tab. 37. Jednostki organizacyjne UG Gać oraz jednostki współpracujące _____	36
Tab. 38. Dochody własne Gminy Gać w latach 2003 -2007 _____	37
Tab. 39. Wydatki Gminy według działów klasyfikacji budżetowej za lata 2003 -2007 __	41
Tab. 40. Saldo budżetu Gminy Gać (lata 2003 -2007) _____	42
Tab. 41. Gmina Gać na tle powiatu przeworskiego oraz gmin okalających _____	43
Tab. 42. Macierz SWOT _____	48
Rys. 1. Położenie Gminy Gać na terenie powiatu przeworskiego _____	9
Rys. 2. Wycinek przestrzeni pogórza rzeszowskiego _____	12
Rys. 3. Wybrane wskaźniki modułu gminnego w latach 2003 -2008 (właściwe dla Gminy Gać) _____	17
Rys.4. Problemy społeczne w Gminie Gać (lata 2006 -2008) – ilość udzielonego wsparcia	17
Rys. 5. Bezrobotni w Gminie Gać wg: wieku, wykształcenia, staż u pracy oraz okresu pozostawania bez zatrudnienia (2008r) _____	21
Rys. 6. Dostępność komunikacyjna Gminy Gać _____	28
Rys. 7. Dynamika dochodów Gminy Gać _____	37
Rys. 8. Struktura zasilania finansowego Gminy Gać (wariant porównawczy – lata 2003 i 2007) _____	38
Rys. 9. Wydatki budżetowe Gminy Gać (lata 2003 -2007) _____	40
Rys. 10. Struktura wydatków Gminy Gać (wariant porównawczy – lata 2003 i 2007) __	40